

UBAD

II. ULUSLARARASI
İSLAM VE BİLİM SEMPOZYUMU
26-29 EKİM 2018 / İSTANBUL - TÜRKİYE

BİLDİRİ ÖZET KİTAPÇIĞI

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	4
KURULLAR / COMMITTEE.....	5
Danışma Kurulu / Advisory Committee	5
Bilim Kurulu / Scientific Committee	5
Düzenleme Kurulu / Organization Committee	7
Selamlama ve Çağrılı Konuşmacılar / Key Note Speakers	7
TEBLİĞ ÖZETLERİ	8
İslam-İlim İlişkisinde Vahiy-Akıl Dengesi	9
Akıl Vahiy Dengesi veya Dengesizliği İslami Bir Bakış Açısıyla Makro Sorunlara Mikro Çözümler .	10
Bilimin Yaratıcı'nın var Olduğu Kabulü Üzerine İnşası.....	11
Kuantum Biyolojisi İle Kainattaki Hadisata Yaklaşım: Yok Olanlar İle Zahir'in Görünmesi.....	13
Bilim Adamı Nasıl Olmalı?	15
Orman Yangınlarına Farklı Bir Bakış	17
Sebepler Gerçekten Yaratıcı Olabilir Mi?.....	18
Bir Canlının Hareketinde Allah'ın Vahid ve Ehâd Sıfatının Tecellisi	19
Bir Bitki Hücresinin Ultra Mikroskobik Yapısı.....	20
İnsan Vücudunda Muvazene İçinde Cereyan Eden Teceddüd ve Tanzifat.....	21
The Hidden Generous Gift Behind The Poles	23
Evrimi Çürüten Hakikatler	24
Wisdom And Purpose On The Creation Of The Earth	26
Altı Sayı: Kainatı Şekillendiren Derin Kuvvetler.....	26
İslâmî Hareketlerde İhya Temasına Bir Örnek	27
“Nur” İsm-i Şerifinin İnsan Hayatındaki Tezahürüne Bir Bakış	28
Tevekkülün İnsanın Nefs Âlemine Yansımaları	29
İslâm'da Sanat ve Estetik.....	31
İslam Biliminin Marifet Nazariyesine Göre Hastaya Manevi Reçete Nasıl Yazılır?	32
Peygamberlik Delili Ve Koruyucu Hekimlik Olarak Tıbb-I Nebevi.....	34
Şifa ile İlgili Salâvattaki Adedin Çokluğu.....	35
Tevhid Esaslı Milli Eğitim.....	37
Değerler Eğitiminde İslâmî Yöntem ve Yaklaşım	39

Bilim ve Yaratılış Birlikteliğinin Ders Kitaplarındaki Metinleri ve Görselleri Nasıl Olmalıdır?	41
Ne Tarafa Gittiğinin Ne Önemi Var Mı?	42
Kültür ve Medeniyetimiz Açısından Osmanlı Türkçesi ve Günümüzdeki Etkileri.....	44
Kur'an'ın İ'câz Yönlerinden Nazm-ı Meâni	46
Kuran, Bilim ve Kâinattaki Dengeler	47
İslam Ülklerinde Milli Dijital Dönüşüme Yönelik Mevcut Durumu ve Çözüm Önerileri	48
Çağdaş Bir İslam Mütefekkirine Göre İslam Ve Diğer Dinler	49
Tüketim Sosyolojisi Bağlamında Müslüman Kimliğinin İnşası Üzerine Bir Değerlendirme	51
Kur'ân-ı Kerîm'in Şebabeti	52
Sosyal Bir Olgu Olan Turizm Faaliyetine İslami Nazarla Bakış.....	53
Uluslararası İlişkilerde Merkez Hegemonyası: İslam Ülkelerinin Temel Siyasal Anlaşmazlıkları Üzerinden Bir Analiz	56
Modernizm ve Postmodernizmin İslami Söylem ile Eleştirisi	58
Son Dönem Osmanlı'da Peygamber Mucizeleri ve Bilim	61
Elmas Hece Mühendislik Yöntemi'nin Kısa Tanıtımı	62
Elmas Hece Mühendislik Yöntemi İle Elde Edilen Elmas Hece Tablosunun Tasnifi ve Elmas Hece Ses Tablosunun Elde Edilmesi	64
التربية بين العقل والقلب والنفس	66
المخرج الوحيد للأمة الإسلامية : الإيمان التحقيق	67
كيفية المزج بين العلوم الدينية والعلوم العقلية	68
مزج العلوم الدينية بالعلوم الكونية منهجاً تربوياً	69
تأثير العلوم على الدعوة الإسلامية في عصر العولمة	70
الصحابة والفتنة الكبرى دراسة تحليلية	71
أهمية المزج بين القلب والعقل في الدعوة إلى الإسلام في أفريقيا	72
مظاهر الإعجاز العلمي في القرآن الكريم عند الإمام النورسي	73
العلم في رواء الكونية بين منظورين	74
The Need For New and Creative Contributions Towards The Development of Science and Technology	75
The Epistemology, Ontology, Axiology, of Psychology From Islamic Perspectives.....	76
Terbiye ve Eğitim Kelimelerine Etimolojik Bir Yaklaşım	77

TAKDİM

“İlim Allah’ın kainata koymuş olduğu nizamın miftahıdır. Ne mutlu bu miftahı kullanabilenlere...
Tüm ilimler insanlığa kainatın bir nizam içerisinde olduğunu haykırmakta... Ne mutlu bu hikmetleri
“İkra” ile okuyabilenlere
Yükselmenin ve kemalatın menbağı ilimdir. Ne yazık cehalette kalıp boğulanlara...
İlim mü’minin yitik malıdır. Ne yazık yitiğini arayıp bulmayanlara...”

Kâinatta hayat ve hayatın devamlılığı; İlâhî bir nizamın var olmasına bağlıdır. Bu nizamın keşfe-
dilmesi ve marifete kapılar açılması noktasında “bilim” önemli bir rol oynar. Bu anlamda materyalist
düşünce-den arındırılan bilim; insanoğlunun hikmet ve marifet arayışına hizmet eden önemli bir vasıta
olur. İslamiyet akıl ve düşüncenin geliştirilmesi ve kâinattaki düzenin keşfedilmesi noktasında insanları
arayışa, tefekküre ve dahi bilimsel çalışmalara teşvik eder. Neticede her arayış bir yaklaşıma, her
yaklaşma sırların açılmasına hizmet eder.

Bu kapsamda İstanbul’da 26-29 Ekim 2018 tarihleri arasında düzenlediğimiz II. Uluslararası İslam ve Bilim Sempozyumu; “İslam ve Bilim” temelinde yapılacak çalışmalara yeni bir soluk kazan-
dırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Sempozyumumuz disiplinlerarası bir nitelikte olup, sempozyuma
yurtiçi ve yurtdışından farklı bilim alanlarına mensup uzman kişiler katılmış; deneyimlerini ve bilimsel
çalışmalarını paylaşmışlardır. Sempozyumumuza 50’den fazla bilim insanı kendi disiplin alanları ve ele
aldıkları konular çerçevesinde hazırladıkları tebliğleriyle; hikmetli bir bakış açısı sunma ve farkındalık
kazandırmaya yönelik katkı sağlamışlardır. Ayrıca sempozyuma farklı ülkelerden teşrif eden akade-
misyenlerin Türkiye’ye gelip ülkemizi yakından tanımaları sağlanmış; Türkiye’nin liderliğinde nitelikli
bilimsel ve akademik çalışmaların gerçekleştirilmesi için bireysel ve kurumsal düzeyde işbirliklerinin
kurulmasına zemin hazırlanmıştır.

II. Uluslararası İslam ve Bilim Sempozyumu’nun amacına ulaşması için katkı sağlayan başta Ulus-
lararası Bilimsel Araştırmalar Derneği (UBAD) üyeleri olmak üzere tüm bilim insanlarına teşekkür
eder, muvaffakiyetler dileriz.

II. Uluslararası İslam ve Bilim Sempozyumu
Düzenleme Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Bülent SAĞLAM

KURULLAR/ COMMITTEES

Danışma Kurulu / Advisory Committee

Prof. Dr. Ali SARIİŞİK	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent SAĞLAM	Artvin Çoruh Üniversitesi
Prof. Dr. Ender Serin	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim AVGIN	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail İşlek	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan ALAN	Abdullah Gül Üniversitesi
Prof. Dr. İlhan DENİZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer İŞBİLİR	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer KÜÇÜK	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Özcan YILMAZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Saim ATEŞ	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur YAHŞİ	Maramara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hüsrev ÇELİK	Düzce Üniversitesi
Öğr. Gör. İdris TÜZÜN	Harran Üniversitesi
Öğr. Gör. Sadık TANRIKULU	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Av. Ali KURT	İDSB Genel Sekreteri
Said YAVUZ	Hayrat Vakfı Ankara Temsilcisi

Bilim Kurulu / Scientific Committee

Prof. Dr. Abdulhekim ELENİS	BAE
Prof. Dr. Abdurrahim ALİ	Sudan
Prof. Dr. Adnan İSMAİLİ	Makedonya
Prof. Dr. Ahmed Said SELMAN	Sudan
Prof. Dr. Ali SARIİŞİK	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent SAĞLAM	Artvin Çoruh Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet AKBAY	ABD
Prof. Dr. Ender SERİN	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Gökalg KAHRAMAN	Ege ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. İbrahim AVGIN	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim ALAN	Abdullah Gül Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim NUREYN	Sudan
Prof. Dr. İsmail İşlek	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan ALAN	Abdullah Gül Üniversitesi

Düzenleme Kurulu / Organization Committee

Prof. Dr. İlhan DENİZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer İŞBİLİR	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer KÜÇÜK	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Rahman Bt. Ahmad H. OSMAN	Deputy Rector (Reserach and Innovation) International Islamic University Malaysia
Prof. Dr. Rahmet OSMAN	Malezya
Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Saim ATEŞ	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Thameem USHAMA	Director of Centre for Islamisation (CENTRIS) International Islamic University Malaysia
Prof. Dr. Uğur YAHŞI	Maramara Üniversitesi
Prof. Dr. Walled Fekry FARİS	Director of International Institute for Muslim Unity International Islamic University Malaysia
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hüsrev ÇELİK	Düzce Üniversitesi
Dr. Ahmed Fadlalla UHAİMER	Sudan
Dr. Ahmed BAKCAN	Fransa
Dr. Ali Tawanı MAHMOOD	Kenya
Dr. Abdulmuheymin Mohammed ELAMIN	Nijerya
Dr. İhab Ahmed ELNEGCI	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Münir CUMA	Türkiye
Dr. Mahmud MISRİ	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Dr. Munır ELOBEYDİ	Irak Kerkük Üniversitesi
Muhammed Mustafa MOHAMMED	Sudan
Dr. Ömer BAMAHSOON	Suudi Arabistan
Dr. Reşit AHMED	Bangladeş
Dr. Suad Ahmed ÇOLAK	Kastamonu Üniversitesi
Öğr. Gör. İdris TÜZÜN	Harran Üniversitesi
Öğr. Gör. Sadık TANRIKULU	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Uzm. Habib BORİ	Nijerya
Uzm. Kamagati SALİH	Uluslararası Afrika Üniversitesi
Uzm. Muhammed HÜSEYİN	Sri Lanka
Av. Ali KURT	Türkiye
İsmail KAYA	Sudan
Said YAVUZ	Türkiye
Yusuf SİLO	BAE

Prof.Dr. Bülent SAĞLAM	Artvin Çoruh Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN	Harran Üniveristesi
Prof. Dr. Ender SERİN	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. İlhan DENİZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Thameem USHAMA	Uluslararası Malezya İslam Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Yücel ÇAVUŞ	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Doç. Dr. Ismat MAHMOOD	Hartum Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammed Mustafa MAHMOOD	Hartum Üniversitesi
Dr. Bahattin KARAKAYA	İstanbul Üniversitesi
Dr. Ersin NAMLI	İstanbul Üniversitesi
Dr. Eyüp ÇALIK	Yalova Üniversitesi
Dr. Yasin ÇAKIREL	Kırklareli Üniversitesi
Dr. Koray ÖZSOY	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Nurullah TÜRKER	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Kasım KARATAŞ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Muhammed HÜSEYİN	Nazimiye Üniversitesi
Dr. Abdulmuheymin Mohammed ELAMİN	Elhac Mahmoud Ka't Üniversitesi
Öğr. Gör. Sefa KAHYAR	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doktora Öğr. Yusuf YILDIRIM	Sakarya Üniversitesi
Sait YAVUZ	Hayrat Vakfı Ankara Temsilcisi

Selamlama ve Çağrılı Konuşmacılar / Key Note Speakers

Prof. Dr. Nur Feride Binti Abdul Menaf	Rektör Yardımcısı, Uluslararası Malezya İslam Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet ERDÖL	Rektör, Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Saffet KÖSE	Rektör, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA	Rektör, Mardin Artuklu Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN	Rektör, Harran Üniversitesi
Yusuf KAPLAN	Yeni Şafak Gazetesi
Doç. Dr. Ebubekir SİFİL	Yalova Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi
Dr. İhsan ŞENOCAK	İlim ve Fikri Araştırmaları Merkezi (İFAM) Kurucu Başkanı

İSLAM-İLİM İLİŞKİSİNDE VAHİY-AKIL DENGESİ

Prof. Dr. Ender Serin

Başkent Üniversitesi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Gastroenteroloji Bölümü
eserin67@yahoo.com

ÖZET

Beşeri ilimlerin tespitleri vahyin (İslam'ın) hakikatleri ile zamana göre uyum/uyumsuzluk gösterebilmektedir. İlimle İslam, diğer bir ifade ile akıl ile vahiy çelişir mi? Akıl ve vahiy kelimelerinin taşıdığı hakikat ve mahiyetleri incelenerek beşeri ilimlerle vahiy hakikatleri arasındaki ilişkinin istikametini ortaya koymayı amaçladık. Akıl ve onun ürünü olan beşeri ilimlerin mahiyeti, çalışma tarzı ve usulleri genel bir yaklaşımla anlatılacak. Vahiy kavramı Kuran ve hadis temelli bir yaklaşımla ehl-i sünnet alimlerinin eserlerinden de istifade edilerek izah edilecek. Özellikle tıp ilminden bazı tespitler sunulup bu örnekler üzerinden vahiy-akıl dengesinin nasıl olması gerektiği üzerine yorumlar yapılacaktır. Bilimsel çalışma genel hatlarıyla belli bir sorunun tanımlanıp buna yönelik çalışma şekli belirlendikten sonra verilerin toplanıp bunlar üzerinden analiz ve nihayetinde geçmişteki bilgilerin desteği ile de yorumların yapılması ile yürütülür. Çalışmalar yapılırken bazen bir faktörün etkisi kontrollü olarak incelenir. Ancak gerçek hayatta birçok farklı faktörlere maruziyet olduğu için çok değişkenli analizler daha gerçekçidir. Hatta farklı zaman dilimlerinde yapılan çalışmalar metaanaliz denilen yöntemlerle toplu halde incelenip daha kapsamlı netice çıkarılmaya çalışılır. Dolayısıyla beşeri çalışmalarda neticelerin olgunlaşması zamana bağlı olarak ve farklı faktörlerin incelenip hesaba katılmasıyla gerçekleşmektedir. Vahiy ise zamandan, mekandan münezzeh, ilmi ezeli olan Hakim-i Zülcelal tarafından her bakımdan emniyetli, istikametli bir beşere yani peygambere yine emniyetli bir vasıta ile (Hz. Cebrail AS) inzal olan malumdur. Oruç her semavi dinde temel bir ibadet olarak tüm beşeriyete emir olunmuştur. Bedensel, ruhsal, toplumsal pek çok faydaları, hikmetleri tespit edilmiştir. Bu faydalar bilimsel olarak fark edilmeden önce de insanlar üzerinde tesirini göstermiştir. Son zamanlarda açlık ile ilgili yapılan ayrıntılı çalışmalar orucun insan sağlığı üzerine faydalarını farklı yönleriyle göstermiştir. Nazar-ı akli kendi düsturlarıyla çok fakir ve dardır. Aklın ürünü olan fen ve felsefe istikrarsız, değişken ve birbirinden farklı, hatta bazen birbirini tekdüz eder mahiyette olduğundan tarik ve menbaca ayrı olan vahyin nususuna ayar, ölçü olamaz. Vahiy-akıl dengesinde belki en önemli nokta ibadetlerin teslimiyet ruhu, anlayışı ile yapılması gerektiğidir, faydalar müreccih olabilir, illet olamaz.

Anahtar kelimeler: Vahiy, akıl, ilim, islam

TEBLİĞ ÖZETLERİ

AKIL VAHİY DENGESİ veya DENGESİZLİĞİ İSLAMİ BİR BAKIŞ AÇISIYLA MAKRO SORUNLARA MİKRO ÇÖZÜMLER

Arş. Gör. Köroğlu KAYA

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Fakültesi, Hukuk Bölümü
mecelle.law@gmail.com

ÖZET

İnsan sadece maddeden müteşekkil bir varlık değildir. Toprakta yaratılmış lakin derunu-na ruh üflenmiştir. Toprakla maddi yapısına kavuşmuş ancak ruhla mânâ kazanmıştır. Madde, mânâyla dengelenmiştir. Bir yandan akıl gibi insanı vahşi bir canavara dönüştürebilecek muazzam bir cihazla donatılmışken diğer yandan kalp (vicdan) gibi karıncayı dahi ezmesine mâni olacak munis bir teraziyle tezyin edilmiş ve mizan verilerek hassas bir denge üzerine oturtulmuştur. Akıl madde, vahiy ise o akla (maddeye) hayat veren ruhtur. Hâsılı kâinatta olduğu gibi insanda da madde-mânâ bağlamında muazzam bir dengenin cari olduğu izahtan varestedir.

Kalem-i Kudret'in insan fitratına nazenin bir surette nakşettiği akıl – ruh (kalp/vicdan) dengesi aklın hükümlerinde bizzat insan eliyle bozulmuş ve bu dengesizlik insanlık tarihinde eşine az rastlanır devasa sorunların ortaya çıkmasına ve insanlık adına onulmaz acılar yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Çocuklar, kadınlar, anne-babalar, işçiler, yaşlılar, hayvanlar, bitkiler, tabiat ve dahi evren insanlığın akıl – vahiy bağlamında savrulduğu dengesizlik girdabından ve sorunlar yumağından nasibini almaktadır.

Aklın vahiyle sigaya çekildiği, menfaatin merhametle dengelendiği ilahi bir sentezde küresel boyuttaki makro sorunlara mikro dokunuşlarla çok daha insani, hızlı ve kalıcı çözümler getirilebilir. Örneğin bir tarafta 1 milyara yakın kişinin obeziteyle mücadele ettiği diğer tarafta yiyecek ekmek ve içecek su bulamadığı için günde 20 bin çocuğun açlıktan öldüğü ve 850 milyon insanın açlık çektiği bir dünyada “komşusu aç iken tok yatan bizden değildir” şeklindeki peygamberi ikazı kendimize düstur ve rehber edinebilseydik ne aç kalan insanları ne de açlıktan ölen çocukları konuşuyor olurduk.

Benzer şekilde binlerce sendikanın işçi hakları için (!) harcadığı emek ve sermayenin yüzde birini “işçinin ücretini, alın teri kurumadan veriniz” şeklindeki vahyi ve peygamberi hassasiyetin kalplere yerleşmesine sarf etseydik işçiler haklarını hakkıyla alır ve belki de hiçbir sendikaya ihtiyaç kalmazdı. Yasal düzenlemelere ve meselenin sadece madde boyutuna odaklanan çözümlere ayırdığımız vaktin ve nakdin onda birini “bizim küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüzün hakkını bilmeyen kimse bizden değildir” hadisinde ete kemiğe bürünen peygamberi tehdidin kalplerimize dokunması, ruhumuzda zelzeleler meydana getirip bizi sarsması için ayırmış olsaydık ne çocuk koruma kanunlarına ne çocuk koruma merkezlerine gerek kalırdı.

“Ben”in, bencilliğin ve bireysel menfaatin yegâne belirleyici faktör olarak sırça köşklerde ağırlandığı bir düzende evimizin kapılarını “yanında ihtiyarlığa erişirse, sakın onlara ‘öfl’ bile deme! (İsra, 23)” ayetinin anne babayı baş tacı eden emrine açar ve ruhumuzun aynasını “‘anne-babası, yanında ihtiyarladığı halde, onların rızalarını alamayıp cenneti kazanamayanın vay haline” mealindeki hadisın şefkat ve merhamet güneşine müteveccih kılsaydık anne babalarımız huzurdan başka her şeyin bulunduğu Huzur(!) Evleri veya Yaşlı Bakım Merkezleri yerine yanı başımızda geçirirlerdi hayatlarının son demlerini. Ve hakeza.

Anahtar Kelimeler: Akıl, vahiy, islami bakış.

BİLİMİN YARATICI'NIN VAR OLDUĞU KABULÜ ÜZERİNE İNŞASI

Doktora Öğr. Lokman AKBAŞ

Hacı Bayram Veli Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü
lokmanakbas@hotmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Günümüz bilim dünyası ‘Allah inancı’ni metafizik kabul ederek bunu bir tartışma konusu yapmamakta ısrarlı durmaktadır. Biz de ‘Allah’ın varlığının kabulü veya reddi veya görmezden gelinmesi inancı üzerine bilim yapılması’ mevzusunu tez-anti-tez siteminde inceleyerek ve bir mahkeme davası olarak değerlendirerek senteze ulaşmaya çalışacağız. Davaya İslam’ın muhakeme anlayışını yansıtan Mecelle-i Ahkam-ı Adliye penceresinden bakarak hem bu sorunu hem de dolaylı olarak İslam muhakemesinin hakikatini tahlil etmiş olacağız.

Yaratıcıyı inkar temeli üzerine kurgulanan günümüz bilim dünyasının sorgulaması gereken aklın talep ettiği bazı sorular vardır. Bu sorular bize, bilime ‘yaratıcıyı reddederek mi veya reddetmeden mi bakmamız konusunda karar vermemiz için gereken bir alt yapıyı verecektir. Sual:

1. Bazı dinlerin inanç sisteminin bilimsel temellere dayanmaması ve akılla bağdaşmayan yönlerinin bulunmasını dinin aslına hamlederek bu yanlışların asıl kaynağı olan tahrif ve tahrifçileri nazara almamak doğru mudur?¹ Temelinde hakikat varken zamanın tahrifine uğramış bazı dinlerin bütün inançlarını reddetmek mümkün müdür? Yani Hristiyanlığın felsefesinin veya teslis inancının reddi yaratıcı inancının da reddini mi gerektirir? [‘Asl sabit olmadığı halde fer’in sabit olduğu variddir.’ Mecelle, Madde 81].

2. Bir dinin veya dini temsil edenlerin yanlışları bütün dinlere ve temsilcilerine teşmil edilebilir mi? Yani İslam dini ile çok farklı inanç ve anlayış temellerine dayanan Hristiyanlıktan bilim insanlarının bilim yapmak için uzak durmak istemesi nispeten anlaşılırken, akli yok saymayan hatta düşünmeye teşvik eden İslam’a aynı perspektifte bakılması doğru mudur? Ya da İslamı temsil yanlış temsil eden bazı ulema ve müteşeyhlerin veya dinini yaşamayan Müslümanların yanlışlarını İslam’a ve inanç esaslarına hamletmek akla münasip midir?² Halbu ki [‘Berât-ı zimmet asıldır.’ Mecelle, Madde 8]

3. Tüm insanlık tarihinde genel olarak insanların bir yaratıcıya inandıkları görülür. Ekser memlekette ekser insanları olmayan bir şeye uzun zaman inandırmak mümkün değildir. [‘İtibar galib-i şayiedir, nadire değildir.’ Mecelle, Madde 42]. O halde kesretle itibar edilen yaratıcının varlığı esas alınmalı değil midir?

4. Sanattan sanatkârı, eserden müessiri, fiilden faili ortaya çıkarmak kolay olduğundan yaratıcıyı ispat kolaydır. [‘Burhan ile sabit olan şey, ryanen sabit gibidir.’ Mecelle, Madde 75.] Yaratıcının yokluğunun ispatı bütün kainat ve bütün boyutlarına muttali olunarak iddia edilebilecekken bırakın iddia etmek imkansız iken bunu bilim adına kabul etmek nasıl mümkün olabilir? [‘Şek ile yakîn zail olmaz.’ Mecelle, Madde 4.; ‘Tevehhüme itibar yoktur.’ Mecelle, Madde 74.; ‘Bey-yine müddei içindir.’ Mecelle, Madde 76.]. Yani yokluğu isbat müddeilerin vazifesidir. Halbuki mahdut mekanda ve zamanda bir şeyin yokluğu isbat olunabilir, fakat sonsuz denilen kainatta – ki bizim ilim ve kabiliyetimizin mahdudiyetinden böyle denir-, araştırma zaman ve imkanına insan ömrünün yetmeyeceği bir durumda aciz kalan insan nasıl yaratıcıya yok diyebilir?

1 Bilimin akıl, deneysel muhakeme usulünün Klise’nin yanlış görüşlerini reddederek otoritesini sarstığına dair Yılmaz Özakpınar; “Batılılaşma Meselesi ve Mümtaz Turhan, s.111-112.

2 Bu konuda tartışmalar hakkında bkz: Tarık Zafer Tunaya, İslamcılık Akımı, İst. Bilgi Üniv. Yay., İstanbul 2007, s.15.

5. [‘Bir şeyin bulunduğu hal üzere kalması asıldır.’ Mecelle, Madde 5; ‘Bir zamanda sabit olan şeyin, hilafına delil olmadıkça bekasıyla hüküm olunur.’ Mecelle, Madde 10.]. Bir şey aksi ispat edilinceye aslı üzere olması gerekirken ve aksi ispat edilmemişken bunu bilim diye kabul etmek akılla bağdaşır mı?

6. [‘Def-i mefâsid celb-i menafiden evladır.’ Mecelle, Madde 30] genel geçer bir kaide iken ve ‘bin inanan insanı idare etmek on dinsizi idare etmekten kolay iken’ hangi maslahat zararı mutlak görünen bir şeye tevessül etmekle beraber menfaati dahi meşkül olana tevessül ettirilebilir!

Bu ve bunun gibi sorulabilecek birçok soru bulguların ortaya çıkarılmasına kaynak teşkil edecektir.

SONUÇ

Malumdur ki bir şeyin ya tam siyah veya tam beyaz olduğu hakkında ihtilaf varsa siyah olmadığını kabul etmek beyaz olduğunu kabul etmek manasına gelir. Bir şeyin kimin malı olduğu hakkında ihtilaf edildiğinde ise birisinin olmadığını kabul etmek diğerine davayı kazandırır. Fakat adalet, aksi ispat edilinceye kadar mal kimin elinde ise onda kalmasıdır. Yaratıcıyı inkar edenlerin hiçbir şeyi ispat edememiş olması ve birçok bilim insanını kainatın tasarımcısı olduğu kanısına götüren bilimsel kanıtları bulmasını görmezden gelip, bilimi yaratıcıyı görmezden gelerek yapmak, daha doğrusu yaratıcıyı yok sayarak bilim yapmak bilimsellik olmadığı barizdir. Varlık veya yokluk arasında bir orta yol olmadığından da Yaratıcı görmezden gelinerek bilim iddiasında bulunmak hakikatsizlik ve aymazlıktır.

Kaplıcalarında kör ve çıplakların ıslahına çalışılan bir kasır düşünelim. Soğuk bir kış gününde fırtınanın tazyikiyle sığınacak yer ararken, bu sarayın dışından görünen bazı kör ve çıplaklara benzeyerek gözlerini yumarak üryan olarak o kasra girmeye çalışan bir adam misali ne kadar gülünçtür.³ Bizim de, akademik çevrenin ilimle Allah’ın varlığını bağdaştıramayan zihniyetine uyup güya ilim ehli olmak için Allah’ı görmezden geldikleri için görmezden gelmemiz mi lazımdır! Hele hele İslam beldelerinde Allah’a inanmayan çok az olduğu halde, insanlarla muhatabiyetimizi ‘yobaz görülürüz’ diye din ve inanç perspektifinden uzak tutmaya devam mı edeceğiz ve etmemiz akademik bakış açısından doğru mudur! Elbette cevap hayır olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilimsellik ve din, yaratıcı ve bilim, Mecelle, Risale-i Nur.

3 Mektubat II, Münazarat, s.401

KUANTUM BİYOLOJİSİ İLE KAINATTAKİ HADİSATA YAKLAŞIM: YOK OLANLAR İLE ZAHİR’İN GÖRÜNMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Ataman GÖNEL

Harran Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyokimya Bölümü

atamangonel@gmail.com

ÖZET

Bilim son birkaç yıla kadar kuantum mekaniğini sadece elektron ve atom altı parçacıklar düzeyinde ele aldı ve biyoloji ile irtibatlandırılmasına sıcak bakmıyordu. Avrupa Bilim Vakfı, 2012 yılında bir çok patofizyolojik olayın anlaşılmasını sağlayacak, kuantum biyolojisi hakkında Farguest Programını yayınlarak Avrupa genelini kapsayacak bir araştırma ağı oluşturmaya çalıştı. Amerika Savunma Araştırmaları Ajansı, DARPA, 2010’dan beri ülke çapında bir kuantum biyolojisi araştırma ağı yürütmektedir. Yunanistan’daki Fleming Enstitüsü’nden Luca Turin üç şeyin kuantumun biyolojik bazı olayların açıklanmasında yeni bir bakış açısı oluşturduğunu belirtmiştir. Kuantum mekaniği atomun davranışının anlaşılmasında ve biyolojik makromoleküllerin reaksiyonlara nasıl hızlı katıldığını anlamamızda yardımcı olabilir.

Turin’in bahsettiği üç durumdan en belirgin olanı gün ışığından faydalanarak hızla besin üretiminin gerçekleştiği fotosentezdir. Fotosentezde “süper-pozisyon” (aynı anda birden fazla yerde bulunabilme) denilen durum değerlendirildiğinde, küçük enerji paketlerinin en kazançlı yolu kullanmaları kuantum mekaniği ile örtüşmektedir.

İkinci durum ise kuşların navigasyon özelliğidir. Erithacus rubecula olarak adlandırılan kızılgerdanların kendi göç güzergahlarını ışığın belli renklerinden faydalanarak bulduğu ve radyo dalgalarının bu yolağı bozduğu tespit edildi. Londra Üniversitesinde görev yapan J.Morton bunu pilotların kullandığı uyarı göstergelerine benzetiyor. Tam olarak ispatlanmasa da kuşların görme merkezlerinde asıl gördükleri şekil ile manyetik alanın oluşturduğu şekli birleştirerek hareket ettikleri düşünülüyor. Kuantum düzeyindeki etkileşimler olmasa, radyo dalgalarının biyolojik pusulanın bozulmaması gerekeceği kuvvetle muhtemeldir.

Üçüncü bir durum ise koku moleküllerinin burnumuzdaki olfaktör sinir uçlarını uyarmasıyla alakalı. Dr. Turin koku moleküllerinin titreşimlerinin sinirsel iletme tünelleme olarak bilinen kuantum etkisi ile olduğunu düşünmekte. Bu fikir elektronların burundaki koku reseptörlerinin bir tarafında kaybolup diğer tarafında tekrar var olduğunu savunuyor.

Başka bir araştırmacı Al-Khalili de makromolekül olan enzimlerin katalizör etkisinin çok hızlı gerçekleşmesinin kuantum mekaniği ile mümkün olabileceğini söylüyor. Enzimlerdeki elektron ve protonların bir molekülden diğerine aktarılmasının “kuantum tünelleme” ile gerçekleşerek enzimatik reaksiyonların şaşırtıcı hızına açıklık getiriyor.

En verimli, hızlı ve görünmeyen bir yolu izleyen atom altı parçacıkların kaybolduktan sonra tekrar nasıl olması gerektiği yerde var olduklarının açıklanmasının materyalist düşüncüyü zorladığı aşikar. Bir madde en kısa ve hızlı yolun görünmeyen haritalarına hakim olarak önüne çıkan engellere çarpmadan kaybolma ve var olma zamanını nasıl hesaplayabiliyor? Bilgisayar oyunlarında sanal bir karakterin karşısına çıkan engeli aşmasında yardımcı olmaya çalışan akıllı

BİLİM ADAMI NASIL OLMALI?

Prof. Dr. Ali SARIİŞİK

Harran Ünivetsitesi, Mühendislik Bölümü, İnşaat Mühendisliği

sariisikali@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Bilim sözlük anlamına göre kainatta meydana gelen olayların bir bölümünü konu olarak ele alan çeşitli deneysel yöntemler kullanarak doğru ve gerçeğe dayanarak teoremler çıkarmaya çalışan düzenli bilgi olarak bilinmektedir. Bilim konu ve kullandıkları yöntemlere göre matematiksel ve bilgisayar bilimleri; matematik, mantık, doğa bilimleri, biyoloji, fizik, kimya, astronomi, insan bilimleri; psikoloji, tarih, sosyoloji, siyaset bilimi, dil bilimi, uygulamalı bilimler; tıp, mühendislik ve mimarlık olarak sınıflandırılmaktadır. Bir bilim dalında bilimsel çalışmalar yapan bilimle yakından ilgilenen kişilere bilim adamı olarak adlandırılır. Bilim adamının fikirleri yaşadığı coğrafyanın kültürel özelliklerinden etkilenmemelidir. Bir düşünce, etnik, dinsel, siyasal motifler içeriyorsa bilimsellikten uzaktır. Bilimsel düşünceler yaşanan bölgenin doğrularından yani kültürden etkilenirse, başka kültürler için geçerliliğini yitirecektir. İnsanlık tarihinden, Bağdat'ın, Kurtuba'nın, Gırnata'nın İskenderiye'nin, İstanbul'un, kütüphanelerini çıkartıldığında, geriye fazla bir şey kalmamaktadır. Harezmi'yi, Cezeri'yi, Ali Kuşçu'yu, Piri Reis'i, El Kındi'yi, Gazali'yi, Farabi'yi, Akşemseddin'i zikretmeden bilim yazılan tarih nakıs kalmaktadır. Astronomi denildiğinde akla sadece Kopernik'in değil, Ali Kuşçu gelmelidir. Fizik denildiğinde; Newton kadar Cabir Bin Hayyan'ı tıp denildiğinde; anestezi, verem, kan dolaşımı, katarakt ameliyatı ve mikrop kavramları bizim medeniyetimizin isimleri ve bilime katkıları anılmadan geçilmemelidir.

YÖNTEM

Bu araştırma literatüre dayalı bir derleme çalışması olarak tasarlanmıştır. Bu çalışmada bilim adamı nasıl olmalıdır? Sorusuna cevap aranacaktır. Daha sonra detaylı kaynak taramasıyla belirlenen konu başlıklarına göre; kitaplardan, dergilerden ve makalelerden yararlanmaya çalışarak kaynak taraması tamamlanmıştır.

BULGULAR

Bilim adamı nasıl olunur? Bilim adamı olabilmek için hangi özelliklere sahip olmak gerekiyor? Bilim adamı olabilmek için sabırlı, ilgili, gözlemci, kendine güvenen, takipçi, deneysel verilerle hareket eden, not tutan, planlayan, okumayı seven, hayal gücüne sahip ve mütevazı özelliklere sahip olmak gerekmektedir.

SONUÇ

Bilim adamı sabırlı olmalıdır. Yaptığı çalışmalar her zaman istediği zaman doğru sonuç vermeyebilir bu durumda sabırlı olmalıdır. Araştırmalarını sabırla devam ettirmelidir. Bilim adamları yapacağı çalışmalara mutlaka ilgili olmalıdır. Araştırma konularını ve bu konulardan elde ettiği verileri detaylı ve gözlemci bir bakış açısıyla bir şekilde incelemelidir. Çalışma konusu olumsuz bile sonuçlansa kendine güvenini kaybetmemeleri gerekmektedir. Yapılan çalışmaları sürekli takip etmelidir. Bilimsel dergilerde hangi makaleler yayınlandığını takip edip, bilime kendi katkılarını sorgulayan bir yapıda olmaları gerekmektedir. Teorik bilgiler her zaman sonuca ulaştırmadığı için deneysel yöntemlerle çalışmalarını desteklemektedir. Yaptıkları çalışmaları not tutarak, ilerde oluşabilecek hataları kolayca tespit edebilir. Çalışmaya başlamadan

bir insanın atlama sırasında zamanında tuşlama yapmadığında duvara toslaması gibi materyalist felsefe de kuantum biyolojisinin konuşulmaya başlanması ile aynı duruma düşmüş durumda. Akıllı insanın sanal ortamda gerçekleştiremediğini akla sahip olmayan protonların hiç aksatmadan ve engellere çarpmadan kısa zamanda defalarca kainatın her noktasında gerçekleştirmesi tesadüf ve başıboşlukla açıklanamaz. Kızılgerdan kuşlarının kutuplara değil de sıcak iklimlere yönlendirilmesi parçacıkların doğru zamanda kaybolup var olmalarına bağlıdır. Yok olan cisimler; varlığın devamlılığına nasıl sebep olabilir ve bir neslin devamlılığını nasıl sağlayabilir? Yaratıcıyı inkarın bir yolu olan tesadüfi evrimi nasıl gerçekleştirebilir? Kader sayfalarındaki navigasyon haritalarını bilerek evrendeki düzenin sağlanmasında nasıl olur da fail rolünü üstlenebilir? Materyalistler yaratıcıyı inkar ederek varoluşu yok olan nesnelere dayandıramayacaklarını biliyorlar. Aynı zamanda görmedikleri bir çok şeye inandıkları halde, “görünmemenin olmamağa delil olmadığının” da farkındalar.

Varlığın devamlılığının parçacıkların “kuantum tünelleme” olarak adlandırılan zamanında yok olması ile mümkün olabileceği gibi hayret verici bir hadisenin gerçekleşmesi, ancak benzeri olmayan icraatlar ortaya koyan BEDİ'nin (benzersiz hayretler verici işler yapanın) müdahalesi ile olabilir. Naziat suresinin “(emrolundukları şeye sür'atle) yüzüp gidenlere, sonra yarışıp birbirlerini geçenlere, sonra işleri düzenleyenlere (bütün bu vazîfeleri yapanlara) yemîn olsun” ayetinde geçen “yüzüp gidenlere, sonra yarışıp birbirlerini geçenlere” ifadesiyle atom altı parçacıklara ve burada gerçekleşen hadisata işaret edilmiş olabilir. Var olup yok olan bir proton, kainatın varoluşunda fail olamayacağına göre “O her an yaratma halindedir” ayetinin sahibinin icraatı olduğu aşikare görünmektedir. Sarayları karıncayla yıkan, nemrutları sinekle öldüren, Kadir-i Mutlak, yok olan zerrelere de ezelden beri VAR ve ZAHİR olduğunu bedaheten bizlere ispatlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuantum biyolojisi, Kuantum tünelleme, varoluş

önce planlama yaparak, daha efektif çalışma yapılmasını sağlanmaktadır. Bilimsel dergileri, kitapları sürekli takip edebilmek için okumayı çok severler ve yabancı dil bilmeleri gerekmektedir. Hayal güçleri kuvvetli olduğu için hayal edebilirler ve bu sayede ileriye yönelik çalışma yapabilmektedirler. Bilim adamı olabilmek için üstün bir zeka yeterli değil önemli olan bilime ilgi duymak gerekmektedir. Bilim adamı mütevazi olmalıdır. Herkesle aynı seviyede olduğunu asla unutmamalıdır. Hangi meslek grubunda olunursa olunsun en önemlisi ‘insan’ olabilmektir. Yunus Emre ne güzel söylemiş: ‘İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir, sen kendini bilmezsin, ya nice okumaktır?’

Anahtar Kelimeler: Bilim, bilim adamı, insanlık tarihi, bilim adamı özellikleri

ORMAN YANGINLARINA FARKLI BİR BAKIŞ

Prof. Dr. Ömer KÜÇÜK

Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü

kucuk61@yahoo.com

Prof. Dr. Bülent SAĞLAM

Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü

saglambul@gmail.com

ÖZET

Yangınlar genellikle ekosistemlerde yıkıcı bir unsur olarak görülmesine rağmen, aslında ekosistem yapısında değişime sebep olmaktadır. Yangının ekosistemde meydana getirdiği değişiklik insanoğlunun yangının yaptığı etkiyi arzu ettiği biçimde yorumlaması ile ilgili olmaktadır. Orman yangınları, yangına bağımlı ekosistemlerde sistemin vazgeçilmez bir parçası olmasına ve ormanların sürekliliği ile ekolojik dengenin sağlanmasında en önemli öğelerden birini oluşturmalarına rağmen, her yıl binlerce hektar orman alanının yanmasına da sebep olmaktadır. Bu durumda yangının sadece zararlı yönünü değil ekosistemde var olması gereken hakikat yönünü de dikkatlerden kaçırmamak gerekir. Dolayısıyla yangın yöneticileri, yangının bitki ve hayvan toplumlarında meydana getireceği değişimi kendi amaç ve ihtiyaçları doğrultusunda kullanabilmeyi öğrenmek zorundadır.

Çoklukla ifade edilenin aksine yangınların; yanıcı madde miktarını azaltarak yangın tehlikesinin kontrol altına alınması, fide ve tohumlar için uygun koşulların oluşturulması, yaban hayatı şartlarının iyileştirilmesi, hastalık ve salgınların kontrol altına alınması, tehlike altındaki türlerin yönetimi, bitkiler arasındaki rekabetin yönetilmesi ve yangına bağımlı türlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi çok farklı yararları da vardır.

Diğer taraftan, yangının meydana geldiği ekosistemler mükemmel bir uyum mekanizması geliştirerek devamlılıklarını sağlamaktadırlar. Kızılçamda yangın frekansından önce türün kozalaklarını olgunlaştırması, en çok yangına maruz kalan tür olmasına rağmen, kabuğunun en kalın tür olması buna sadece küçük birer örnektir. Biyoçeşitliliğin çok yüksek olduğu makilik alanlarda yangın sonrası bitki örtüsünün ortadan kalkmasına ve türlerin neslini devam ettirecek tohum kaynaklarına sahip olmamalarına rağmen, belirli türlerin kök sürgünü verme kabiliyetiyle nesillerini devam ettirebilmesi yangının gerçekleştiği ekosistemlerdeki gözden kaçan bazı hakikatlerdir. Bu çalışmada yangının tahripkar yönü dışında, tabiatta var olan dengenin ve ekolojik sürecin bir parçası olması ve buna bağlı olarak türlerin sahip oldukları, bulundukları şartlara ve ortama mükemmel uyum mekanizmaları kısmen ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orman yangını, ekolojik denge, tefekkür.

SEBEPLER GERÇEKTEN YARATICI OLABİLİR Mİ?

Dr. Mirza Ayhan İNAK

ÖZET

Allah şu imtihan yeri olan dünyada hikmeti gereği genellikle yaratılan neticeleri bir sebeple beraber yaratmaktadır. Bu yaratılıştaki sebep ve sonuç birlikteliği, yüzeysel bakan insanları yanıltıp sebeplerin sonuçları yaratması gibi çok yanlış bir hüküm vermeye götürmektedir. Oysa sebeplerin gayet sıradan ve âciz oldukları halde onlara dayandırılan sonuçların son derece sanatlı, kıymetli olması; diğer yandan neticelerin yaratılmasıyla ortaya çıkan mükemmel gayelerin, üst düzey faydaların akılsız, cansız sebeplerde bulunmaması; öte yandan sonuçların üzerindeki eşsiz süslemeler, güzellikler ve harika özellikler, bu işlerin sebeplerin işi, becerisi olamayacağı gerçeğini apaçık gösterir. Neticede canlı ve cansız mevcudat bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, varlıkların sebepler tarafından değil, hiçbir şeye muhtaç olmayan, nihayetsiz üstün özelliklere sahip bir yaratıcı tarafından var edildiği ve varlıklarının devam ettirildiği şüphesiz bir şekilde ortaya çıkar.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı, sebep, sonuç

BİR CANLININ HAREKETİNDE ALLAH'IN VAHİD VE EHÂD SIFATININ TECELLİSİ

Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN

Harran Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü
rtasaltin@yahoo.com

ÖZET

Bu çalışmada önce basit bir robotun hareketi ve dengesi kısaca tanıtılmıştır. Robotun dengeli hareketi için gerekli matematik hesaplar, bu hesapları gerçekleştirecek algoritmalar ve bu algoritmaları gerçekleştirecek donanımlar kısaca açıklanmıştır. İkinci olarak da bir insanın ve bir hayvanın hareketinde nasıl bir kontrol sistemi olduğu üzerinde durulmuştur. Duran ve hareket halindeki insanın dengesini sağlayan beyin, sinir sistemi ve kas sisteminin çalışmasından kısaca bahsedilmiştir. Bir canlının dengeli hareketinde saklı bulunan kontrol algoritmaları açıklanmıştır. Bu algoritmalarındaki mükemmeliyet incelenmiştir. Bir robotun dengeli hareketinden binlerce defa daha kompleks algoritmalar basit canlıların hareketi için de gerekli olduğu açıklanmıştır. Milyarlarca canlıda bu algoritmaların yerleştirilmiş olması, Allahû Teala'nın Vâhid ve Ehâd sıfatlarının tecellisi neticesinde olduğu ispat edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Allah, Vahid ve Ehad, canlı

BİR BİTKİ HÜCRESİNİN ULTRA MİKROSKOBİK YAPISI

Prof. Dr. Saim ATEŞ,

Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü
saimates@kastamonu.edu.tr

ÖZET

Hepimiz dünya gezegeninde bir ekosistem içerisinde hayatımızı, varlığımızı devam ettirmeye çalışıyoruz. Bunu yaparken de canlı ve cansız varlıklarla devamlı bir münasebet içerisinde olmamız icap ediyor. İnsan hayatı boyunca belki de en çok karşılaştığı ve bu dünyada takdir edilen varlığını ikame ettirme de en çok ihtiyacı olan canlılardan birisidir bitkiler. İnsanoğlunun doğrudan veya dolaylı olarak ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü karşılayan bu koca âlemde mikroskopik seviyede neler olduğu konusu her zaman merak konusu olmuştur.

Bu çalışmada tahmin edildiği üzere yaşayan bir bitki hücresi ve onun organelleri değil, yalnızca olgunlaşmış ve ölü bir odun hücresinin fiziksel, kimyasal ve anatomik yapısı irdelenerek bu özelliklerin uygulamada insan hayatına yansımaları ele alınmıştır. Milyonlarca yıldır var olan ve belki de çoğu zaman dikkatimizi bile çekmeyen “odun” ne tür üstünlüklere sahiptir? Farklı bir tasarımda veya mahiyette olduklarında veya hiç olmadıklarında hayatımızda neler değişirdi? Teknolojik gelişmeler klasik bir dünya malzemesi olan odunun yerine geçecek alternatif ürünler geliştirebildi mi? Gibi sorulara cevaplar bulunmaya çalışılarak, konu hücre çeperi kimyasal bileşenleri ve bunların çeper içerisindeki dağılımları, hücre takalarının sıralanışı ve mikrofibril açıları, hücrelerarası geçitler ve bulundukları yerler, suya, farklı kimyasallara ve fiziksel yaralanmalara karşı verilen reaksiyonlar açısından irdelenmiştir.

Yapılan değerlendirmeler ışığında bir odun hücresinin insanlık tarihi boyunca dünyanın farklı mekânlarında, kabul edilebilir belirli standart sapmalar dahilinde, aynı yapı, tasarım ve bileşenlere sahip olduğu, insanoğlunun hayatını sürdürebilmesi için kurgulanmış en uygun halde olduğu ve bütün bunların sürdürülebilir bir şekilde idare edildiği bir kez daha gözler önüne serilerek, bu hücrelerin tamamının aynı merkez tarafından tasarlandığı, yapıldığı ve idare edildiği rahatlıkla ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bitki, hücre, mikroyapı

İNSAN VÜCUDUNDA MUVAZENE İÇİNDE CEREYAN EDEN TECEDDÜD VE TANZİFAT

Prof. Dr. İsmail İşlek

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Fakültesi
ismail.pediatric@gmail.com

Doç. Dr. Serdar Özdemir

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ümraniye EAH, İstanbul
dr.serdar55@hotmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Vücudumuz 100 trilyon hücreden müteşekkil muazzam bir şehir gibidir. Bu hücreler vazifelerini mükemmel bir surette nizam ve intizam içinde vücudun genel maksadlarına uygun olarak her an yapagelmektedirler. Kısa ömürleri içinde kusursuz vazife yaparak yerlerini yeni hücrelere bırakırlar. Yeni hücreler de hiç acemilik göstermeden ilk gününden mükemmelce vazifelerini ifa ederler. Bu kusursuz devamlılık ve denge (homeostasis) vücudun hayatını idame ettirir. Bedenimizdeki milyonlarca vazife yapılırken asla tesadüfe, ihmale, hataya rastlanılmaz. Burada vücudumuzdaki harika işleyişin birkaç numunesini vermek istiyoruz.

BÖBREKLERDE MUVAZENE: Her böbreğimizde yaklaşık 1 milyon süzgeç (nefron) vardır. Bu süzgeçlerin iç yüzeyi açılabilmiş olsaydı 6 metrekairelik bir alan teşkil ederdi. Yani biz kendi dış vücut yüzeyimiz 1.73 metrekaire olmasına rağmen, böbreğin kanı süzen iç yüzeyi 6 metrekairedir. Vücudumuzun birçok sisteminde görülen ‘az yerden çok yer tasarruf kanunu’ böbrekte de işlemektedir. Bu muazzam bir sistemdir. Süzgeçler kanı zararlı maddelerden temizleyerek idrarı oluştururken, kandaki her mineralin sodyum, potasyum, magnezyum, kalsiyum, fosfat vs hassas denge miktarlarını korumaktadır. Hidrojen ve klor iyonları arasındaki hassas asit baz dengesini (pH) 7.35-7.45 arasında tutmaya her an özen gösterirler. Bu vazifeleri 2 milyon süzgeçteki milyarlarca şursuz hücre muhteşem bir ilim, denge içinde yaparlar. Böbrekler ve süzgeçlerimiz bu dengeyi her an her dakika korumaktadır, eğer denge bozulsa vücudumuzun hayatı sönerdi.

SİNDİRİM SİSTEMİNDE TECEDDÜD: Ağızdan anüse kadar olan sindirim yolunu içten kaplayan epitel hücreleri yoğun bir sindirim faaliyeti içinde olmakla beraber her 5-7 gün içinde yenilenmektedir. 5-7 günlük ömrü olan bu hücreler harika olan çeşitli enzim salgılama, sindirim, emilim faaliyetini en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet içinde kusursuz yapmaktadırlar. Midedeki salgı bezi içindeki gef hücre; pepsinojen, lipaz pariyetal hücre; HCL ve intrensek faktör salgılar. Bu hücreler kısa zamanda yenilenmesine rağmen doğduğu ilk günden acemilik çekmeden muhteşem bir biyokimya mühendisi olarak bu maddeleri üretilip vücuda elzem olan gıda maddelerinin sindirimini sağlarlar. Beşer olarak biz bu hücreleri ve ürettikleri pepsinojen, lipaz, HCL ve intrensek faktör maddelerini 12000 yıllık bilinen insanlık tarihinde son 100 senede keşfetmişiz ancak onlar binlerce yıldır aynı vazifelerini kusursuzca mükemmelce kısa ömürlerinde (5-7 gün) yapagelmektedirler. Kısa ömürlü, aciz, şursuz bu hücrelerin bu vazifeleri en güzel surette yapmaları bu hücrelerin yaratıcısının mükemmel ilim, kudret ve sanatına işaret eder.

KEMİKLERDE YENİLENME: Kemik dinamik bir organdır. Hayat boyu yapım (formasyon) ve yıkım (rezorbsiyon) arası denge ile yapılanması devam eder. Osteoblastlar kemik yapıcı, osteoklastlar kemik yıkıcı hücrelerdir. Osteoblastın vazifesi; 10'a yakın kemik proteini çeşidini üreterek kemik oluşturmaktır. Kemiklerin mikro mimarisi adeta bir gökdelene benzer ve her odasında (lakün) bir osteoblast oturmakta ve devamlı yeni kemik üretmektedir. Osteoklastlar ise yıpranmış, vazifesini yapamayan veya kırılan zedelenen kemik dokularını eriterek, emerek temizlemekte ve arkasından gelen osteoblast da yeni kemik dokusu üretmektedir. Lakününde oturan osteoblasta kılcal damarlar ile oksijen, protein, mineraller, su, ihtiyaç duyduğu her türlü gıda maddesi ayağına gelmekte, o da mükemmel kemik dokusu üretmekte ve artık maddelerini de toplar damarlar vasıtasıyla uzaklaştırabilmektedir.

Osteoblastın bu vaziyeti şu misali hatıra getirmektedir: Hem nasıl ki bir kör, âciz, yerinden kalkamıyor, basit bir kulübeciğinde oturmuş bir adam bulunuyor. Halbuki o kulübeciğe bir dirhem gibi küçük bir taş, kemik ve pamuk gibi birer madde veriliyor. Görülüyor ki o kulübecikten batmanlarla şeker, toprakla çuha, binlerle mücevherat, gayet san'atlı, murassaatlı libaslar, lezzetli taamlar çıkıp gelse, zerre miktar aklı olan demeyecek mi ki, "O adam, gayet mu'cizekâr bir zâtın menşe-i mu'cizâtı olan fabrikasının bir mandalı veyahut miskin bir kapıcısıdır"?

SONUÇ

Beden hücrelerimiz bizim son yüz yılda bir kısmına vakıf olduğumuz, halen keşfedemediğimiz yüzlerce faaliyetleri yapabilmektedir. Bizim son teknoloji ile yapamadığımız hassas molekülleri üretmektedirler, ömürleri kısa olmasına rağmen doğdukları ilk günden itibaren en mükemmel ve kusursuz olarak vazifelerini yapmaktadırlar. Bu vazifelerini yaparken tüm vücudumuzda her an olagelen bu hadisat içinde o derece ince ve hassas ve harika muvazeneleri vardır; Aşıkane ispat eder ki, 'Herşeyin dizgini elinde ve herşeyin anahtarı yanında ve bir şey bir şeye mâni olmuyor, umum eşyayı birtek şey gibi kolayca idare eden birtek Hâlık-ı Adl-u Hakîmin mizanıyla, kanunıyla, nizamıyla terbiye ve idare oluyor' hükmünü bilmüşahede göstermektedir.

Anahtar kelime: İnsan vücudu, muvazene, teceddüd, tanzifat, mükemmellik, risale-i nur

Not: Yaratılış Kongresi, Harran Üniversitesi, Urfa 2017'de sunulmuş ve burada kısmen değiştirilerek yazılmıştır.

THE HIDDEN GENEROUS GIFT BEHIND THE POLES

Prof. Dr. Irfan Alan

Abdullah Gul University, Engineering Faculty,
Department of Electrical and Electronics Engineering

irfan.alan@gmail.com

ABSTRACT

Humanity uses electrical machines in many different technological products that makes life easier and comfortable to live. Revolving electrical machines owes their operation to a pair of magnetic poles, N and S. These two poles are such generous gifts from the Creator of the worlds that if they had not existed, no electrical machines would be able to rotate and operate. These two poles are droplets that fall on us as humans from the ocean of generous gifts coming from the Creator of the worlds, Allah (The God), as He (The God) gives clues in His Holy Book Qur'an; "We have created everything in pairs for you to ponder and draw a lesson" (*The Holy Qur'an; Zariyat 51;49*). So, we owe many thanks to Allah for enabling us to invent and make use of these two magnetic poles to be able to rotate the electrical machines, and make life easier and comfortable. In fact; remembering the Creator of the worlds (SubhanAllah), pondering upon these generous gifts He bestows upon us (MaashAllah), and thanksgiving to Him (AlhamduLillah) pave the way to fulfill our aim as humans coming to this World. Thanks to Allah for providing us such a pair of magnetic poles, rotating electrical machines and the easiness and comfort that they introduce to our life. We should ponder upon and draw a lesson not only for this pair of magnetic poles, but also all other pairs that Allah has created and opened ways for us to explore where we can find ways to turn to our advantage as humanity and benefit from them to increase our thankfulness to Allah and fulfill our aim coming to this World.

Key Words: Poles, gifts, creation in pairs, remembrance, pondering, thanksgiving.

EVİRİMİ ÇÜRÜTEN HAKİKATLER

Doç. Dr. Umut ÇAVUŞ
rntmsc@gmail.com

ÖZET

EvrİM inancının yanlışlığı bilimsel olarak ispat edilmiştir. Buna rağmen, ısrarla ve baskıcı bir yaklaşımla benimsenmekte, empoze edilmekte, evrim karşıtı bilim adamları karalanmakta ve itibarsızlaştırılmaktadır. Derleme tarzındaki bu yazının amacı, bilim adı altında zihinlere mak-satlı şekilde yerleştirilen evrimin, bilimle bilimsellik ile ilgisi olmadığını, evrimi çürüten bilimsel verileri ve yaratılışa dair hakikatleri göstererek ortaya koymaktır.

EvrİM, ateizmin varoluş inancıdır. Dolayısıyla tevhidi yani Allah'ın varlığını ve birliğini ana esası yapmış olan İslamiyet ile bağdaşmaz, bağdaştırılamaz. Bilim, pozitivizmin etkisi ve bir ön kabul ile materyalist kabul edildiğinden, bir cihetle alternatifsiz olan evrim, zorunlu olarak kabul edilen bir teori haline gelmiştir. Bilimle uzaktan yakından alakası olmayan bu dogmatik yaklaşım, ateizm temelinde örgütlenen güçlü bir ittifak ve bir çeşit algı yönetimi ve illüzyon (hayal ürünü hikayeler ve teressüm) vasıtasıyla bilimle özdeşleştirilmiş, hatta bilimin temeli olma noktasına kadar getirilmiştir. Halbuki bilim tarihinde evrim teorisi kadar yanlışlığı ispat edilen bir teori daha görülmemiştir. Bu konuda Pierre Paul Grassé'nin (Fransız Bilimler Akade-misi Eski Başkanı, Evolution of Living Organisms (Canlı Organizmaların Evrimi) isimli kitabın yazarı) şu sözleri çok manidardır: “Bugün, bizim görevimiz, bizden daha önce baş gösteren ve basit, anlaşılır ve açıklanmış bir olgu olarak kabul edilen evrim mitolojisini yıkmaktır. Hile (aldatma) bazen bilinçsiz olur, ama her zaman değil, çünkü bazı insanlar, tarafgirlikleri nedeni-yle, amaçlı olarak gerçeği görmezden gelirler ve inançlarının yetersizliğini ve yanlışlığını kabul etmeyi reddederler” (1). “Rastgele mutasyonların, tüm canlılık aleminin ihtiyaçlarını karşılamış olması imkansızdır. Hayal kurmaya karşı bir yasa yok, ama bilim buna dahil edilmemelidir.”(2).

Bilim ilerledikçe akıllarda ve kalplerde güneş gibi parlayan yaratılış hakikatinin aksine ısrarla ve inatla gözlerini kapatıp yol yürüyenler için tutunacak bir dal olarak görülme noktasında alternatifsiz olan evrim teorisi, kendisini objektif olarak niteleyen, hakikatte ise tercih yapma zorunluluğu nedeniyle tarafsızlığı mümkün olmayan bilim adamlarının hayatlarının her safhası-na, beklentilerine, dillerine dahi hükmeder olmuştur. Bilim adamı Anthony Standen'in ifadesiyle evrimin hegemonyası altında olan bilim, kendisinden istifade edilen ve tapınılan bir kutsal (!) ineğe dönüşmüştür.

Canlıların, ilim, irade, hikmet, güç ve sanat sahibi bir yaratıcı olmaksızın, tesadüfen, kendi kendine, türden türe dönüşe dönüşe var olduklarını savunan “EvrİM”i çürüten ve yaratılışı ispat eden izah ve delillerin bir kısmının özeti şöyledir:

1- Bilim, gözlem ve deneye dayanır. Halbuki evrim gözlem ve deneyin dışındadır. Ne göz-lemelenmiştir, ne de gözlemlenebilir. Ne görülmüştür, ne de gösterilebilir. Deney ortamlarında oluşturulabilmiş de değildir. Dolayısıyla türden türe geçişi iddia eden evrim bilimsel değildir.

2- Evrim hakikate zıt bir faraziyedir. İspatlanmış birçok kanuna terstir ve o kanunlarla bağ-daşmaz. Bu kanunlardan biri termodinamiğin ikinci yasasıdır. Bu yasa şunu söyler: “Kainatta her mevcut, kendi haline bırakılsa maksimum düzensizlik ve minimum enerjiye gider.” (4). Evrim ise bunun tam tersini, yani zaman içinde her mevcudun kendiliğinden, basitten komplekse ve daha düzenli daha üstün türlere dönüşe dönüşe var olduğunu iddia eder. Termodinamiğin ikinci

yasası (entropi), doğruluğu deneysel olarak kanıtlanmış bir kanundur. Yüzyılımızın en büyük bilim adamlarından biri olan Albert Einstein, bu kanunu “Bütün bilimlerin birinci kanunu” ola-rak tanımlamıştır (5). Sir Arthur Eddington ondan, “bütün evrenin en üstün metafizik kanunu” olarak bahseder. Hatta evrimin temel dayanaklarından olan evcil hayvan teorisi ve tüm teoriler hakkında bu kanunla tezat oluşturması halinde “En derin bir aşağılama ile çökmeye mahkum ve son derece umutsuz” ifadelerini kullanmaktadır (6). Amerikalı bilim adamı Jeremy Rifkin “Ent-ropi: Yeni Bir Dünya Görüşü” adlı kitabında konuyla ilgili, “Entropi Kanunu, tarihin bundan sonraki ikinci devresinde, hükmedici düzen şeklinde kendini gösterecektir” demektedir. Bunun aksine evrimci bilim adamları, evrimi bilimin birinci kanunu gibi görmekte ve göstermektedir.

3- Bilim adamları dünyanın ömrünün yaklaşık 4.5 milyar yıl olduğunu söylemektedir. Dün-yada tespit edilmiş 8 milyon 700 bin canlı türü vardır. Her sene yeni 10 bin canlı türü tespit edil-mektedir. Yaklaşık 100 milyon civarında canlı türü olduğu düşünülmektedir. İnsanda 100 trilyon hücre vardır. Her bir hücrede binlerce milyonlarca enzim, hormon gibi maddeler iş görürler. Her bir enzim saniyede 40 kez kimyasal reaksiyona girer. Bütün bunlar türün özelliklerini belirleyen sonuçlar ortaya çıkarır. Bütün türlerde, her türün tüm fertlerinde ve her ferdin tüm hücrelerinde bu reaksiyonlar, sistemler, mekanizmalar gelişmiştir ve işlevseldir. Özetle çarpıp böldüğümüz zaman, evrim süreci çok hızlı olmak zorundadır. Her güne, her saate hatta her dakikaya binlerce milyonlarca yeni sistem yeni mekanizma geliştirmek zorundadır. Örneğin en basit sayılabilecek proteinlerden Sitokrom-C'nin tesadüfle ortaya çıkma olasılığı için gereken zaman, yaşı 15 mil-yar yıl olan evrenimizin yaşının bile çok üzerindedir. Yani tamamen tesadüflerle dahi evrenin yaşı bir proteinin ortaya çıkışına izin vermemektedir. Basit yapılı her bir hücrede, sayısı 3000'i bulan proteinlerin hücrenin binasında temel taşlar olduğu düşünülürse olasılık kelimesi dahi anlamını yitirmektedir. Evrim, gerçeklerin yanında son derece hantal ve muhal kalmaktadır. Özetle, bu evrenin evrimleşmeyle uğraşacak vakti yoktur.

Anahtar Kelimeler: Bilim, evrim, yaratılış, tevhid

WISDOM AND PURPOSE ON THE CREATION OF THE EARTH

Dr. Öğr. Üyesi Uğur Şafak Çavuş,
Süleyman Demirel Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, İnşaat Mühendisliği. Bölümü,
ucavus2014@gmail.com

ABSTRACT

A number of scientists explain the existence of Earth and its formation either by the self-occurrence or by consequences of systematic causes which are related to evolution theories. These perspectives disregard wisdom behind the Earth's creation and its perfectly stable interior structure. Therefore, such scientific perspectives and explanations lead a misconception about the creation of the earth and universe, because they ignore the Creator of the heaven and the earth and within there every living and non-living creatures. This study discusses whether it is possible to form every living creatures on Earth became existent by chance or result of some kind of physical, chemical, electrical or magnetic activities. The purpose of this study is to explain the intelligence behind the Earth's formation and structure by pointing out its interior creation and perfect design. Therefore, this study claims that the earth and the universe, as well as the life is seen on the earth, cannot be existed as a result of chance or scientifically known causes. Since every design indicates a designer, the design of the earth indicates and describes its Creator Who is One and Only Allah. The main aim of this study is to uncover purpose and the wisdom behind the creation of the earth and universe by demonstrating a number of scientific facts under the light of the Qur'an and Islamic belief.

Keywords: The earth, formation and structure, wisdom, Qur'an

ÖZET

Kainattaki genişlemenin başlangıcı, madde birbirinden ayrılmaya başladığında “Bing Bang” olarak isimlendirilen Büyük Patlamayla başlar. Bu genişlemeye neden olan ve bu genişlemenin ne zamana kadar devam edip etmeyeceği hakkında farklı görüşler vardır. Büyük patlamadan hemen sonra (10-35 saniye sonra) kâinatta eğer yoğun bir arka plan elektromagnetik radyasyon olmasaydı, nükleer reaksiyonlar öyle hızlı bir şekilde ilerlerdi ki mevcut kâinatın üç çeyreğinin hidrojen olduğu gerçeğine aykırı olarak, mevcut hidrojenin büyük bir kısmı, daha ağır elementler oluşturmak için birbiriyle etkileşime girerdi. Bu radyasyon kâinat genişledikçe kainatın genişlemesinden kurtulacak, radyasyona gelen sıcaklık kainatın büyüklüğü ile ters orantılı olacaktır. Yirmi birinci yüzyılın başlarında çok önemli altı sayı tanımlandı. Kâinatın gelişimi bu altı sayının değerlerine oldukça hassastır: Bunlardan ikisi temel kuvvetlerle ilgilidir; diğer ikisi kainatın büyüklüğünü ve dokusunu düzenler ve sonsuza kadar devam edip etmeyeceğini belirler; ve son ikisi de uzayın özelliklerini düzenler. Kâinatın tanımı bu altı sayının içinde saklıdır. Eğer bu sayılardan herhangi birisi “AYARSIZ” olsaydı, yıldızlar olmazdı, galaksiler olmazdı, yaşam olmazdı. Bu ayarlama sadece sıradan bir gerçek mi, tesadüf mü? Yoksa bir “YARATICI”nın bir lütufkâr bir inayeti mi?

Anahtar Kelimeler: Altı sayı, Kainat, Bing Bang

İSLÂMÎ HAREKETLERDE İHYA TEMASINA BİR ÖRNEK

Enes ÇALIK
enescalik24@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada, Bediüzzaman Said Nursi'nin oluşturduğu hareketin toplumsal ve dini yansımaları ele alınmıştır. Nurculuk hareketinin ihya teması üzerinden ne gibi bir yaklaşım sergilediği gösterilmeye çalışılmıştır. Bediüzzaman, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında laiklik eğiliminin dini hareketler üzerindeki sert yansımalarına rağmen büyük bir kitleye hitap edebilmeyi nasıl başarmıştır sorusuna cevap aranmıştır. Nurculuk hareketinin kendine has yönleri ve zamana uygun dinsel yorumlaması konularıyla hareketin gelişim süreçleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca Nurculuk hareketinin devamlılığını sağlarken nasıl bir yöntem geliştirdiği ve geleneği modern dünyaya nasıl uyarladığı konuları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nurculuk hareketi, ihya teması

“NUR” İSM-İ ŞERİFİNİN İNSAN HAYATINDAKİ TEZAHÜRÜNE BİR BAKIŞ

Dr. Yusuf Bahadır DEREN
ceaydin@gmail.com

ÖZET

Kur'anı Kerim'de geçen ve Cenab-ı Hakkın (cc) da bir ismi olan “Nur” ismi Bediüzzaman Hazretlerinin de ifade ettiği gibi **“Kur'an'ın feyzine istinaden diyoruz: İsm-i Nur, çok müşkülâtımızı halletmiş”**¹ birçok müşkülümüzü hallediyor. Hususen nur isminin yaşadığımız kâinatın ve şahsî hayatımızın anlaşılmasındaki tesirinin bilinmesi çok ehemmiyetlidir. Zira İslam dini ve hakikatleri ile müşerref olan bir kul Nur isminin hayatın içerisindeki tezahürü ile icraat-ı ilahiye noktasında birçok kurani ve imani meseleyi idraki içerisine alabilmekte ve nefesine mukni (ikna edici) izahlar yapabilmektedir. Bu noktada en ehemmiyetli suallerden biri Nur'un bu aleme akışı, bakışı ve hayatın içerisindeki yerinin tayinidir. Zira, İslam terminolojisinde “iman”, “esma”, “Kur'an”.. hep Nur ile ifade edilmektedir. Hatta içtimai hayatımızda “hayatımızı nurlandırmak”, “fikirlerimizi nurlandırmak” “kabrimizi nurlandırmak” gibi ıstılahları sürekli kullanagelmekteyiz. En ehemmiyetlisi de Rabbimiz kendisini Nur suresinde “Allah yerlerin ve göklerin nurudur” diye ifade etmekte ve kendisini bu isimle tanımamızı istemektedir. Bu noktada “Nur” un teşhisi ve tayini çok önemlidir. İnsan, yaşadığı kâinata ve hayata ait delillerle, olaylarla, hakikatleri tanımaya çalışır ve onlara ait tanılar koyar. İşte, insanın aleminde de maddi ve manevi nurlara deliller ve misaller vardır. Bediüzzaman Hazretleri Risale-i Nur tefsirinde bu delilleri nazara vermekte ve bazı izahatlarda bulunmaktadır. Bu makalede hayatın içerisinde sürekli kullandığımız ve müspet fennin de izah ettiği maddi ve manevi nur kavramının Bediüzzaman hazretlerinin “hafıza” ve “elektrik” kavramları ile nasıl izah edilmeye çalışıldığı üzerinde durularak, “Nur” isminin zulmeti nasıl dağıttığı, hayata akışının sistematiği, iman nurunun insan hayatını nasıl etkilediği, sünnet-i seniyyenin (asm) “Nur” hakikati ile alakası gibi hususlar izah edilmeye çalışılacaktır. Buna ilaveten, mevcut izahlar müspet fennin misalleri ile birleştirilerek “Nur” ismi hususunda bir farkındalık tesisi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nur, elektrik, hafıza, Kur'an, fen

TEVEKKÜLÜN İNSANIN NEFS ÂLEMİNE YANSIMALARI

Dr. Kasım KARATAŞ
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
kasim.karatas@hotmail.com

Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU
Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
baloglu@hotmail.com

ÖZET

GİRİŞ

İnsanın fitri kodlarına bakıldığında, âciz ve fakîr olarak yaratıldığı aşikârdır. İnsan bu dünyada olmasını istediği şeyleri yerine getirmek noktasında hemen hemen hiç bir şeye güç yetiremeyeceği gibi, her gün yenilenen ve değişen ihtiyaçlarını da kendi güç ve kuvveti ile gide-memektedir. Dolayısıyla, bu durum insanı zayıf ve muhtaç kılmakta; fitri olarak güçlü ve cömert olana yönelmekte, her şeye gücü yeten ve her ihtiyacı gideren bir Zât-ı Zülcelâl ve Zat-ı Zülkemâl'e sığınmasını gerekli kılmaktadır. Bu hissediş ve yöneliş durum İslami ıstılahatta “tevekkül” olarak kavramsallaştırılmıştır. Tevekkül, her iş ve oluştta Allah'ı vekil kılma; Allah'a imanın ve İslam dininin bir gereği ve mü'min ve müslümanın önemli bir vazifesidir. İnsana yüklenilen her bir vazifenin hem bu dünyaya, hem de ahirete bakan önemli yönleri olduğu bilin-mektedir. Söz konusu bu araştırmada insanın Allah'a tevekkül etmeye neden ihtiyaç duyduğu, tevekkül vazifesinin altında yatan hikmetin ne olduğu ve bireysel düzlemde tevekkülün insanın ruh alemine (ya da nefis alemine) yansımalarının incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, literatüre dayalı derleme çalışması olarak tasarlanmıştır. Derleme çalışmalarında araştırmaya konu olan fenomenle ilgili, birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak veriler elde edilmiştir. Çalışmada muteber İslam kaynaklarından yararlanma yoluna gidilerek, elde edilen veriler doğrultusunda, tevekkül kavramı ve tevekkülün insan nefis alemine olan doğurguları incelenmiştir.

BULGULAR

Diğer yaratılmışlardan farklı olarak insan, akli donanım ve nefis aleminin muhtevası gereği, geçmiş, şimdiki zaman ve gelecekle kendini ve çevresindekileri devamlı suretle münasebetlendiren bir varlıktır. Bu nevdan düşünce ve duygular insanın hayatının idamesi ve istikamet bulmasının bir kaynağı olabilirken; bazı durumlarda endişenin ve ruhsal sıkıntıların da önemli bir nedeni olabilmektedir. Zamana ve eşyaya hükmetmek isteyen insan acziyetiyle yüzleştiğinde kendini zayıf ve denetimsiz hissedebilir. Nedeni belirsiz korkular tecrübe etmek zorunda kalabilir, korku ve ümid dengesini yitirebilir. Bu noktada insan olumsuz sonuçlarla yüzleşmekten korkmakta, yaşadığı iç çelişkilerinden sıyrılmak istemekte, belirsizlikleri netleştirmek istemek-te, dolayısıyla manevi destek arayışı içerisinde olabilmektedir. Kendine yeter durumda olma ve kaygının oluşturduğu stresle başa çıkmada, önemli bir manevi ilaç olarak “tevekkül” karşımıza çıkmaktadır. Tevekkülün kaygı ve endişe düzeyini azalttığı, insanın aczinin sonsuz kuvvete, fakrının nihayetsiz zenginliğe, gelecekteki belirsizliklerin netliğe ve teslimiyete dönüştüğü, en genel anlamda insan nefis aleminin sükûnet bulduğu bir duraktır. Bu itibarla tevekkülün insanın nefis aleminde nasıl yansıma bulduğu ve hangi duyguları tatmin ettiği konusuna ilişkin elde edi-

len temalar şu şekildedir: (1) Ebedilik hissinin tatmini, (2) Sonsuz güç sahibine dayanma, (3) Nihayetsiz zenginliğe sığınma, (4) Yalnızlık hissinden sıyrılma, (5) Hayatın anlamını bulma, (6) Yok olma korkusundan uzaklaşma.

SONUÇ

Tevekkül imanlı ve şuurlu insanlar için önemli bir definedir. Tevekkül, insanın acziyetinde kudreti, fakriyetinde rahmeti bulduran bir rotadır. İnsanı türlü sıkıntı ve belalardan koruyan kalkan, onun varoluşunun sırlarını bulmasına anahtar, nefis alemindeki bunalımlarına deva bir ilaçtır. Teslim ve rıza makamında kulluk şuuruyla insanı zirveye çıkaran tevekkül, kuvve-i mâ-neviyenin teminatı, korku, endişe, belirsizlik gibi durumların def edicisidir. Bu noktada tevekkülün insanın ruh alemine yansması olumlu olup, hayatın lezzet ve zevkini bulması açısından önemli bir sırdır.

Anahtar Kelimeler: Tevekkül, Ayet-i Hasbiye, İnsanın nefis alemi

İSLÂM'DA SANAT VE ESTETİK

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BİLEN

Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü
hattatyusufbilen@gmail.com

ÖZET

İslâm'da dinle sanatın ilişkisi daha başından beri muazzam bir şekil almış ve din İslâm sanatı için tükenmez bir ilham kaynağı olmuştur. Elbette din sanat değildir. Ama duyarak, düşünerek ve zevk alarak yaşamak bir sanattır. Bu da İslâm'ın “*ihsân*” boyutunu yani imanın güzellik, incelik ve derin algılayışla ilgili yönünü bütün boyutlarıyla hayata geçirerek “*muhsinlerden*” biri olmakla mümkündür. İslâm estetiği, “mana” ile “suretin” mükemmel bir uyumunu sergiler, bunu hazzeder ve insanlığa ulvî bir güzellik sunar. İslâm sanatının ana gayesi, yani bize bildirmeye çalıştığı şey, görünenin arkasındaki görünmeyene ulaşmak; pratikteki gayesi ise dünyayı ve hayatı güzelleştirmektir. İslâm düşüncesinde din ve dünya birbirinden kesin çizgilerle ayrılmadığından din, hayatın bütün alanlarında etkilidir. Mimariden kitap san'atlarına, ahlak anlayışımızdan, toplum hayatımıza, yeme içme kültürümüze kadar her şey buna göre şekillenmiştir. Medeniyet ve san'at, ilhamını Allah'ın kelâmı olan Kur'ân-ı Kerim'den almış, onun etrafında şekillenmiş ve tekâmüle doğru yol almıştır. İslâm medeniyetinde ortaya konulan eserler İslâm düşüncesinin, maddî-manevî hayat telakkisinin sanat eserleri şeklindeki yansımaları olmuştur. İslâm sanatları da olanca metafiziksel boyutlarıyla, hayatın her köşesini, her mekânını ve her türlü malzemeyi sürekli göz önünde bulundurduğu ilkelere sadakatle güzelleştirme yoluna gitmiştir. Bir eserin yerine getirdiği fonksiyonla güzelliği çoğu durumlarda birbiri içine geçmiş bir şekilde bulunur. Zaten İslâm'ın hayat anlayışında sanat, ahlâk, ilim birbirinden bağımsız ve ayrı şeyler değildir.

İslâm, insan veya tabiattaki herhangi bir varlığa ulûhiyyet isnâd eden ya da bunları ulûhiyyeti temsil edecek şekilde takdim eden her türlü sanata şiddetle karşı çıkmıştır. Tevhîd ve tenzîh İslâm'ın önemle ve öncelikle üzerinde durduğu temel bir ilke olduğundan; Allah, peygamberler ve hatta velilerin bile tasvir ve timsallerinin yapılmasından sonuna kadar uzak durmuş, böyle bir şeyi ima edebilecek ayrıntıyı bile gözden kaçırmamışlardır. İslâm'da sanatın, estetiğin, zarafetin, güzelliğin ve işe yararlığın iç içe olduğu, hayatın meşru dairede zevk-i selimle yaşanabilir olduğunun örnekleri sayısızdır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, estetik, güzel, İslâm, medeniyet

İSLAM BİLİMİNİN MARİFET NAZARİYESİNE GÖRE HASTAYA MANEVİ REÇETE NASIL YAZILIR?

Dr. Cemil GÜL

Sosyal Güvenlik Kurumu, Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü

dr_cemilgul@yahoo.com

ÖZET

GİRİŞ

İnsan, hayatını tehdit eden fiziksel bir hastalıkla karşılaştığında maddi zarardan çok ruhsal, manevi bir zararın tehlikesi altındadır. Sağlığına ve sonraki hayatına dair ciddi endişeler, üzüntüler ve çaresizlikler onu çok sarsar. Halbuki günümüzdeki Tıp Bilimi, hastanın bedenine ve hastalığına odaklandığından, hastalığın bu ruhsal travma etkisini pek dikkate almaz. 1990’lardan sonra hasta psikolojisi ve sağlık psikolojisi kavramları tanımlansa da materyalist, laik batı medeniyetinin değerleriyle şekillenen maneviyatsız batı tıp bilimi ve Psikiyatri dalı, hasta ruhunun aldığı bu yaraları, seküler, maddeci paradigmasının ürünü ilaçlarıyla tedavi edememiştir. Hekimlerin ve hemşirelerin aktif görev almadığı, özellikle psikolog, sosyolog ve din adamlarının yaptığı bu manevi bakım ve rehberlik faaliyetleri, Psikolojinin kısmen desteğiyle daha çok Hristiyan tipi çalışma modellerini kullanmaktadır. Peki, maneviyat ve dinin alanına giren ve bir bilim dalı olmayı hak eden bu alan hakkında geçmişte İslami değer parametreleriyle şekillenen İslam Biliminin ve Tıbbının yaptığı bir çalışma var mıydı? Acaba şimdi, İslam Biliminin marifet nazariyesiyle hastaya yazılacak manevi bir reçetenin esasları ve kuralları ne olabilir? Bu çalışma, Batı biliminin felsefesi ve metodolojiyle hastanın ruh ve maneviyat alanına girmeye müsait olup olmadığını sorgulamak ve bu alanda söz sahibi olması gereken İslam Biliminin nazariyesinin esaslarını (epistemolojisi), destek ve tedavi metotlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bunun için 1934’de hastalara manevi bir reçete ve teselli olarak yazılmış, geçmişteki İslam Biliminin ve hikmetinin sırlarını bize ulaştırabilecek bir köprü hükmünde olan Bediüzzaman Said Nursi’nin ‘Hastalar Risalesi’ incelenmiştir.

YÖNTEM

Güncel Psikoloji ve Psikiyatri biliminin sağlık ve hasta psikolojisi hakkındaki tanımı, tanı ve tedavide kullandığı tıbbi esas ve yöntemlerin; Hastalar Risalesindeki tarif,tespit, teşhis ve çaresinde kullandığı İslami esas ve ilmi yöntemlerle karşılaştırılmasıdır.

BULGULAR VE SONUÇ

Hastalar Risalesinin hastaya manevi bir reçete yazarken kullandığı ana esas, şimdiki bilimin hasta psikolojinde kullandığı, hayatı yeniden manalandırmak ve hastalığın kötü manasını ve algısını iyi yönde değiştirmek gayesiyle aynı olmakla birlikte; batı biliminin madde merkezli, parçalı, indirgemeci soyutlayan prensipleriyle değil, temelde manevi, İslâmın Allah’a ve ahirete iman esaslarını kullanmaktadır. Fakat ayrıntıyla incelendiğinde, hastaya sunulan manevi devaların, insanın fitratından, ruhsal yapısından, tabiatın düzeninden; olaylara tevhidi bütüncül bir bakışla ve pratik bir yaklaşımla çıkarılan delillerden kaynak aldığı görülmektedir.

Sağlık kavramı için batı biliminin, ‘fiziksel, zihinsel/ruhsal ve sosyal olarak tam bir iyilik halinde olma’ tanımı, bu risalede gösterilen İslami nazariyeye uymaz, çelişir. Bu aşırı irfani tanımlama,kişinin sağlık psikolojisini ve algısını dikkate almamakta, tam bir iyilik hali içinde olmayana sağlıksız demektedir. Risaledeki 25 deva ile hastalıkların, genelde hayatın lezzetini, kıymetini artırmak gibi bir görevi olduğu, insanın sosyal ilişkilerini ve toplumsal bağlarını kuvvetlendirdiği delillerle anlatılmaktadır. Bu algıyı vermek, hastalığın kötü algılanmaması ve

müspet bir düşünce geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Kişinin fiziksel tam iyilik halinin, ruhsal ve sosyal tam bir iyilik haliyle çoğu defa çatıştığı ifade edilmekte; bir nevi, İslami sağlık kavramının tanımı yapılarak, insan için ulaşılamayacak mutlak ve aşırı irfani bir sağlık anlayışının, sağlığa ve mutluluğa hizmet etmeyeceği vurgulanmaktadır.

Hastaya yönelik hazırlanmış ve örnekli uygulamaları bulunan bu risalede; çaresizlik, öfke, şikâyet, endişe ve ölüm korkusu, ağrı, sabırsızlık, tahammülsüzlük (yüklenmekten kaçma), merak, telaş, şüphe, evham, saplantılar vs. gibi duygu, düşünce ve davranış bozukluklarını, şimdiki psikoloji ve tıp biliminin ancak 1990-2000 de tanımladığı ‘bilişsel davranışçı tedavi’ metoduyla, 1930’da İslami terimlerle, anlaşılır ve herkese uygulanabilirliği yüksek bir şekilde kullanmıştır.

Hastalar Risalesinde; hastalığın, hayatın gayesine hizmet etmek, faydalı,kâmil insan olmak, her şeyin kıymetini anlamak ve yenilenmek, birçok yükümlülüklerden kurtulmak, akraba ve dostlarla kaynaşmaya vesile olmak gibi yönleri gösterilerek hastaya teselliler verilmiş; dua ve ibadet ile şükür ve zikir içinde olmak,başkalarına iyilik yapmak gibi çok yönlü hastalıkla baş etme yöntemleri kullanılmıştır.Hâlbuki dine soğuk bakan psikoloji ve psikiyatri biliminde, bu tip erdemli manevi teselliler ve başa çıkma yöntemleri, kişinin din ve dünya görüşüne karışma manasına geldiği şeklinde yorumlanıp reddedilir.

Bu ilmi kitapçıkta, çok ağrı çeken hastalar, görmeyen hastalar, yatağa bağımlı hastalar, kimsesiz hastalar gibi manevi desteğin daha fazla yapılması gereken özel hasta gruplarının ayrıca ele alınması; hem hekimlerin tıbbi alandaki liyakatinin yanında dindar ve maneviyatlı olmasının öneminin anlatılması, hem de hastanın maddi-manevi yükünü çeken hasta bakıcı ve akrabasının manen desteklenmesi; bu kitabın tüm hasta grupları ve ilişkili kişiler için benzersiz tam bir manevi bakım ve ruhsal tedavi kılavuzu olduğunun göstergesidir.

Tüm bulgular ve sonuçlar değerlendirildiğinde; İslam Biliminin hastaya yönelik ruh ve maneviyat çalışmalarının, batı biliminin ve Psikoloji dalının kullandığı seküler, maddi değer prensiplerinin tersine, manevi esas ve yöntemlerle maddi değerleri de kıymetlendirerek, tesirli devalar içeren hakiki bir reçete yazdırabilecek özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Hastalar Risalesinden çıkardığımız ilmi esasların emarelerinden de anlaşılmaktadır ki bu alanda ihtiyaç duyulan İslam Bilimi nazariyesini, Müslüman bilimsel çalışmacılara kazandıracak bir program ve eğitim modeli Risale-i Nur’da mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Hasta psikolojisi, manevi bakım, İslam Bilimi nazariyesi, Hastalar Risalesi

PEYGAMBERLİK DELİLİ VE KORUYUCU HEKİMLİK OLARAK TİBB-I NEBEVİ

Doç. Dr. Umut ÇAVUŞ
rntmsc@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Hastalığı önleyici çalışmalar ve çabalar, hastalık oluştuktan sonra hastalığın tedavisi üzerine yapılan tüm çalışma ve çabalardan çok daha kıymetlidir. Günümüzde modern tıp, hızla koruyucu hekimliğin ağırlık kazandığı çalışmalara yönelmektedir. Yüzyıllar öncesinden çağımıza ve kıyamete kadar insanlığa ışık tutacak olan Tıbb-ı Nebevi'nin ekserisi de koruyucu hekimlik üzerinedir. Cahiliye devrinde ve ümmi bir Peygamber eliyle bizlere ihsan edilen Tıbb-ı Nebevi, bir mucizedir ve bir peygamberlik delilidir. Bu yazının amacı, Tıbb-ı Nebevi denizinden birkaç damla örnek ile bu örneklerin faydalarını ispat eden bilimsel gelişmeler ve literatür verileri ışığında Tıbb-ı Nebeviyi, en etkin koruyucu hekimlik ve bir peygamberlik delili olması cihetiyle incelemektir.

YÖNTEM

Bu çalışma için, literatür tarandı. Tıbb-ı Nebevi'deki sağlık önerileri ve uygulamaları ile modern tıbbın öneri ve uygulamaları karşılaştırıldı. Modern tıbbın gelişmesinde, bulgu, keşif ve önerilerinin dayandığı temel bilgilerin esas kaynaklarının bir kısmı tespit edilip ortaya konuldu. Bilimsel olarak doğruluğu ispatlanmış sağlık önerileri ile örtüşen Peygamberimiz'in (asm) sağlık önerileri, birer peygamberlik delili olarak ortaya konulmuştur.

BULGULAR-TARTIŞMA

Dünya Sağlık Örgütü, mortalite (ölümle sonlanım) için en önemli global risk faktörlerini şöyle sıralamıştır: Yüksek tansiyon, tütün kullanımı, yüksek kan şekeri, fiziksel inaktivite, obezite, yüksek kolesterol. Tıbb-ı Nebevi ve sünnet-i seniyye, tüm bu risk faktörlerini adeta tespit etmiş gibi bunların tamamından korunacak yöntemleri göstermekte ve uzak durmayı önermektedir. Oruç, namaz, abdest, yemekten önce ve sonra elleri yıkamak, hacamat, az yemek, misvak kullanımı birer Tıbb-ı Nebevi örnekleridir ve Dünya Sağlık Örgütünün deklare ettiği en önemli global risk faktörlerini önleyiciliği ve bu önleyiciliğin etkinliği bilimsel olarak da kanıtlanmıştır. Burada dikkat edilecek husus tüm bu doğru tespitlerin yüzyıllar öncesinde, cahiliye devrinde ve ümmi bir Peygamber (asm) eliyle biz insanlara öğretilmiş olmasıdır. Zamanla ortaya çıkan bilimsel veriler ve anlaşılan gerçekler, yaradanımız olan Allahuteala tarafından tüm insanlığa hediye edilen İslamiyetin hak din olduğunu, maddi-manevi sağlığın ve dolayısıyla iki dünya saadetine vesilesi olduğunu ispatlamaktadır. George Bernard Shaw'ın şu meşhur sözünü de doğrulamaktadır: “Müşkülün müşkül üstüne, problemin problem üzerine yığıldığı günümüzde, bütün problemleri bir kahve içme rahatlığında çözen Hz. Muhammed'e (asm), beşeriyetin çok ihtiyacı vardır.” Bu hususlarda daha fazla ve geniş serili çalışmalar ortaya konulmalıdır.

ŞİFA İLE İLGİLİ SALÂVATTAKİ ADEDİN ÇOKLUĞU

Prof. Dr. İsmail İşlek
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Fakültesi
ismail.pediatric@gmail.com

Doç. Dr. Serdar Özdemir
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ümraniye EAH
dr.serdar55@hotmail.com

Enes ÇALIK
enescalik24@gmail.com

ÖZET

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri 26. Sözün hatimesinde Risale-i Nur Talebesinin evradını “Şu kısa tarikin evradı: İttiba-ı sünnettir, feraizi işlemek, kebairi terk etmektir. Ve bilhassa namazı ta'dil-i erkân ile kılmak, namazın arkasındaki tesbihatı yapmaktır. “şeklinde ifade etmektedir. Risale-i Nur Talebesinin evradı olan namaz tesbihatında yer alan Tarik-i Nakışbendi de Halid-i Bağdadî Hazretlerinin salâvatı olarak meşhurdur. Salâvatta mana olarak “Allah'ım! Efendimiz Muhammed (salallahu aleyhi ve sellem)’e ve Efendimiz Muhammed (salallahualeyhi ve sellem)’in ailesine; dert çekenlerin (deva dileyen çağırıcıların) ve deva (çare) lerinin tümü adedince salât-ü-selâm et” demekle Cenab-ı Hakkın Şafii ismini nazara vermektedir.

Biliyoruz ki ehli sünnetâlimleri peygamber efendimize çok çeşitli şekillerde salâvat-ı şerifeler getirmişler. Gökteki yıldızların, denizlerdeki dalgaların adedince demekle niyetlerinin kesretlerini ifade etmişlerdir. Peki, bu salâvatta bahsi geçen hastalar, hastalıklar ve devalar sayı olarak ne kadardır?

İnsan bedeninde şimdiye kadar tespit edilebilen 10000'in üzerinde* hastalık tanımlanabilmekte ve bunların pek çoğunun da tedavisi mümkün olmaktadır. Dolayısıyla sadece insanda binlerce hastalık ve binlerce tedavi çeşidi vardır. Bu yaklaşımı binler hayvan türü vücutlarındaki hastalık türleri ve şifa adetleri ile binler çeşit nebatat türlerinin hastalık ve şifa sayılarını düşündüğümüzde salâvattaki adedin milyonları geçtiği anlaşılır.

Vücudumuzun temel canlı birimi hücredir. İnsan vücudunda yaklaşık 100 trilyon hücre bulunur. Hücrelerin hücreler arası destek yapılarla bir araya gelmesi ile dokular oluşur ve dokular da organları oluşturur. Vücudumuzda hücrelerin ve organların en uygun şekilde yaşamlarını devam ettirmesini ve vazifelerini yapmalarını sağlayan homeostazis denen bir denge hali mevcuttur. Bu dengede olan aksaklıklar hastalıkları netice vermektedir. Bu denge hücrenin beyni sayılabilecek hücre çekirdeğinde genetik materyal çoğaltılması, mesajlar oluşturulması aracılığıyla sağlanmaktadır. Burada oluşabilecek yanlış mesajlar, hatalı üretimler hastalıklara temel oluşturmaktadır. Yine bu yanlış mesajlar, hatalı üretimler hücre çekirdeğinde düzeltici mekanizmalar tarafından onarmakta, düzeltilemeyecek derece kusurlu üretimler çevre hücrelere zarar vermemek adına hücrenin ölümünü tetiklemektedir.

TEVHİD ESASLI MİLLÎ EĞİTİM

Prof. Dr. İlhan DENİZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü
ideniz@ktu.edu.tr

Muhammed Zakir ÇETİN

Eğitimci Yazar

Yusuf YILDIRIM

Doktora öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
yusufyildirimakademik@gmail.com

ÖZET

Türkiye’de, felsefenin etkisinde hazırlanan eğitim sisteminde ve ders kitaplarında, kâinatın, dünyanın, insanın, bitki ve hayvanlarla atomların varlığı ve hareketleri materyalist bir nazarla sebepler, kendi kendine oluş veya tabiat kanunlarıyla izah edilmektedir. Aynı şekilde, insan ve toplum hayatını inceleyen beşeri ve sosyal bilimlerin de insana ve topluma sunduğu mantık ölçüleri dışında olan çözüm önerileri, İslâm’ın edep ve ahlak anlayışından çok uzaktadır. Böylesi seküler ve modernist bir eğitim sisteminde yetişen öğrenciler ve onlardan teşekkül eden bir toplumda, imani hakikatlere karşı fen ve felsefeden gelen bir şüphe hastalığı yayılmaktadır. Böylesi bir toplum, İslâm’daki tevhid inancı ve bu inancın gerektirdiği ahlak, düşünce ve davranışlardan çok uzak kalmaktadır. Bu itikat zayıflığı, gerek bireyin şahsında gerekse aile ve toplum hayatının her kesiminde çok zararlı maddi ve manevi neticeler vermektedir.

İnsan gelişiminin tabiatı gereği, ilk, orta ve yükseköğretimde, öğrenci üzerinde ailesinden daha ziyade çevresi, öğretmeni, ders programı ve kitapları etkili olmakta ve bu etki, aynı zamanda öğrencinin itikat, şahsiyet, düşünce ve davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Kendi kültürümüze uygun bir bilgi üretim sistemi nasıl geliştirilebilir? Geliştirilen bilgi, akıl ve kalbi birlikte besleyebilecek bir eğitim usulüyle öğrenciye nasıl aktarılabilir?

Eğitimle şimdiki nesle aktarılacak bilgi, akli ve mantıki delil ve bürhanlarla Kur’ân’daki tevhid esasına götürecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Ders kitaplarındaki bütün konular mana-i harfî yönüyle ele alınarak, eserden müessirine ulaştırmalıdır. Yani, kâinat içerisindeki her hadisenin ve her varlığın Allah (c.c.)’ın ilim, kudret ve iradesiyle gerçekleştiği ve bu yolun ne kadar ilim ve mantık ölçüleri dahilinde olduğu, öğrencinin seviyesine inilerek uygun bir şekilde izah edilmelidir.

İnsanların öğrendikleri bütün fenlerin ve ilimlerin Cenab-ı Hakk’ın isimlerinin âlemde ki tecellileri olduğu ve o İlâhi isimlerin, ilgili fenlerin hakikatleri olduğu ve bu ilimlerin isim ve sıfatlardan geldikleri açıklanmalıdır. Esma-yı ilahiye sonsuz ve mutlak olduklarından, sonsuz ve zati olan Kudret-i İlâhi için az ile çok, küçük ile büyüğün fark etmediği anlaşılır bir şekilde izah edilmeli ve buradan tevhid-i hakikiyeye nasıl ulaşılacağı ders kitaplarında yer almalıdır. Böylece, aklın nuru olan fen ilimleriyle vicdanın ışığı olan dini ilimlerinin imtizacı sağlanarak öğrencilerin şüphe ve inkar yerine tevhid inancıyla yetişmeleri sağlanacaktır. Böyle bir program hazırlanırken hangi hususlara dikkat edilmelidir?

İnsan organizması tek hücre bir zigottan 100 trilyon hücreli canlı aşamasına gelene kadar ve geldikten sonra yaşamını devam ettirebilmek için hücre bölünmesi ve DNA replikasyonu(çoğaltılması) devam etmektedir. DNA replikasyonu sırasında 107 nükleotitte bir adet hatalı üretim meydana gelmektedir. Bu hatalar DNA hatalı üretim tamir enzimleri tarafından %99’a varan oranda tamir edilmektedir.** Bütün bu kontrol mekanizmalarına rağmen oluşan hatalı gen dizilimine sahip hücreler ya kendi içlerinde hücre ölümünü tetiklemekte (apoptozis) veya natural killer (NK) hücreleri tarafından bu mutant hücreler dokudan temizlenmektedir. Daha hastalıklar oluşmadan ilk hücre aşamasında iken şifa ihsan olmaktadır.

Hücresel düzeyde yaşanan bu olası hastalıklar ve daha hiçbir belirtisi ortaya çıkmadan gelen şifalar daima devam eden Allah’ın (cc) Şafii isminin tecellisini ve salâvatın külliyetini gösteriyor. Bu salâvattaki adedin pek çok salâvatındaki adedi rahatlıkla geçtiğini düşünebiliriz.

*ICD 10 da 4. Düzeyde tanımlı 10021 hastalık mevcuttur.

** Essential Cell Biology, Fourth Edition

Anahtar Kelimeler: Şifa, Şafî, salavat,

Yeni eğitim sistemiyle Kur'an'ın hükümlerine ve peygamberin sünnetine harfiyyen ittiba ederek dinin hakikatini ve asliyetini ortaya çıkarmak, batıl fikirleri kaldırmak, dine gelen te-cavüzleri reddederek yerlerine Cenab-ı Hakk'ın emirlerini ikame etmek ve ilahi hükümlerin şerafet ve ulviyetini ilan ve izhar etmek gerekmektedir. Bu ilan ve izhar vazifesi ise ancak dinin temel esaslarını bozmadan, vahiy ve sünneti seniyyenin ruhuna muhalefet etmeden, yeni izah tarzlarıyla, zamanın fehmine uygun ikna usulleriyle ve yeni tevcihat (mana yönleri göstererek) ve tafsilat ile ifa edilebilir.

Anahtar kelimeler: Milli Eğitim, Tevhid, Kur'an

DEĞERLER EĞİTİMİNDE İSLÂMÎ YÖNTEM VE YAKLAŞIM

Öğr. Gör. Emre YILMAZ

Harran Üniversitesi, Viranşehir Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü
mrylmz15@gmail.com

Öğr. Gör. Mustafa ŞAHİN

Harran Üniversitesi, Viranşehir Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü
sosylg.m.sahin@gmail.com

Doktora Öğr., Sinan ÖZER

Anadolu Ünivesitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
sinanozer01@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Günümüzde gelişen teknolojinin insanlığa çok fazla avantajı olsa da insanlar arasındaki ilişki ve iletişim, sosyalleşme, komşuluk, sevgi, saygı, hoşgörü vb. gibi insana ait birçok özelliği olumsuz etkilemesi noktasında dezavantajları da beraberinde getirmiştir. Bu sebeple birbirine sevgi, saygı ve hoşgörü ile yaklaşan, birbirinin halinden anlayıp empati kurabilen bireyler yetiştirmeye duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır (Alan, 2014). Teknolojinin yanısıra artan küreselleşme ile birlikte özgürlük, demokrasi ve insan hakları kavramları kamuoyunda vurgulanmaya başlamıştır. Bu zamanda yetişecek neslin daha önceki nesillerden daha karmaşık bir çağda yaşamaya ayak uydurabilecek şekilde donanımına sahip olması gerekliliği ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda değerlerimizin yeni nesillere gerek okul ortamında öğretmenler, gerekse ailede ebeveynler tarafından kazandırılması önemli görülmektedir (Zengin, 2015). Değerler herşeyden önce bir eğitim konusudur. Bu eğitim sadece okullarda verilen derslerle sınırlı değil aynı zamanda aile ortamında ve okuldışı etkinliklerle de verilebilen bir eğitimidir (Aydın ve Akyol Gürler, 2012). Bu eğitime okulöncesi dönemde öncelikle ailede başlanmalıdır. Çünkü bireyin ilk çevresi ailesidir. Bu doğrultuda aile değerler eğitiminin başladığı ilk yerdir. Çocuk okula başladıktan sonra dahi aile çocuklarına verdiği değerler eğitimi okul ile işbirliği içerisinde devam ettirmelidir (Ulusoy ve Dilmaç, 2012). Eğer gelecek nesillerimizin kültür ve değerlerine bağlı, toplumda istenilen ve kabul gören sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmesini istiyorsak değer eğitimi daha fazla önem vermemiz gerekmektedir. Bu noktada birincil sorumluluk aileye düşmektedir çünkü çocuğun ilk yuvası ve sosyalleştiği ilk ortam ailesidir. Çocuk ebeveyninden ne görürse onu yapar. Okul öncesi dönem taklit etme eğiliminin en fazla olduğu dönemlerden biridir (Tongar, 2017 ve Güneş, 2017). Bu doğrultuda Oruç'un (2010) vurguladığı gibi değerler eğitimi çocuğa özellikle de küçük yaşta verilmeli gereken bir eğitimidir. Çocuğun sosyal çevresinin ailesinden okula kaydığı daha sonraki süreçte ise bu eğitime okul da dâhil olmakta ve öğretmenlere de önemli sorumluluklar düşmektedir.

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, geçmişteki olguların izlerini taşıyan yapıtları, olgularla ilgili yayınlanmış kitap, dergi gibi yazılı veya basılı materyallerin analizinde kullanılmaktadır (Karasar, 2008). Araştırmada Bediüzzaman Said Nursi'nin (r.a.) kaleme aldığı ve birden fazla kitaptan oluşan "Risale-i Nur" adlı eserinde MEB'in 2018 öğretim programında belirttiği değerlerin çoğunlukla

hangilerinden bahsedildiği, bu değerlerin nasıl ifade edildiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma verileri de doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. Doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla, görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra, çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dâhil edilebilir. Doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, diğer nitel yöntemleri destekleyen ek bilgi kaynağı olarak ta kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Doküman incelemenin en büyük avantajı, araştırmacı veri toplarken bireylerle etkileşim içerisinde olmadığından gözlem ve görüşme gibi diğer nitel veri toplama yöntemlerindeki etkileşimden kaynaklı problemlerin yaşanmamasıdır (Metin, 2016).

BULGULAR

Eserlerin dijital formatları üzerinden yapılan tarama sonucunda “Sabır” değeri için 129, “Adalet” değeri için 339, “Sevgi” değeri için 382, “Dürüstlük” değeri için 68, “Tasarruf” değeri için 21, “Bilimsellik” değeri için ise toplam 391 sonuç bulunmuştur. Tarama yapılırken bazı değer ifadelerinin Osmanlı Türkçesinde karşılığı olan “Muhabbet (sevgi), Sıdk (dürüstlük-doğruluk), İktisat (tasarruf) ve İlim (bilimsellik)” anahtar kelimeleri de kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre belirlenen altı değere (sabır, adalet, sevgi, dürüstlük, tasarruf, bilimsellik) yönelik Risale-i Nur’da hem doğrudan hem de dolaylı olarak birçok ifadenin yer aldığı ortaya çıkmıştır. Bazı değerler çocukların bile kolayca anlayıp önemini kavrayabileceği tarzda temsil ve hikâyeciklerle desteklendiği, değerlere yönelik güzel, mantıklı örneklemelerin ve somutlaştırmaların yapıldığı görülmüştür.

SONUÇ

Sonuç olarak özellikle ilkokul ve okul öncesi seviyesinde sınıflarda değerler eğitimi verilirken Risale-i Nur’daki ifadeler çocukların diliyle anlatılabilir. Çocukların değerleri kazanıp benimsemeleri isteniyorsa bu değerleri neden kazanmaları, neden davranışa dönüştürmeleri gerektiğini belirten yani işin “hikmet” boyutunu güzel bir şekilde ifade eden Risale-i Nur’daki temsil ve hikâyecikler, mantıklı örneklemeler verilen değerler eğitiminin kalitesi artırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, değerler eğitimi, Risale-i Nur

BİLİM VE YARATILIŞ BİRLİKTELİĞİNİN DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİ VE GÖRSELLERİ NASIL OLMALIDIR?

Osman ASLAN

Harran Üniversitesi, Sağlık Kültür Spor Kültür Daire Başkanlığı

osmanaslan0263@hotmail.com

ÖZET

Bütün insanlık var olduğu günden beri necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun? Sorularına cevap bulma arayışı içindedir. İki koldan araştırma ve tespitler yapılmıştır. Biri bilim diğeri ise vahiydir. Örneğin Galileo, “Tanrının doğa kitabı matematik alfabesiyle yazılmıştır” derken (Weber, 2001, s. 22). Bir diğer bilim insanı Einstein “Kozmik dini duygunun bilimsel araştırma için en güçlü ve saygın itki olduğunu savunmuştur” (Weber, 2001, s.34). David BOHM ise “Asıl bilmece zaman başlamadan önce ne olup bittiğidir?” (Weber, 2001, s.37). Diğer önemli bir soru ise büyük patlamadan önce ne oldu? Sorusuna Kur’an “Göğü biz çok sağlam bir şekilde bina ettik. Şüphesiz onu genişleten biziz.”(Zariyat 47.) derken bilim insanı Alexander Friedmann tarafından 1922 yılında ilk olarak büyük patlama(bing - beng) bir teori olarak ortaya attı. Buradan da anlaşıldığı üzere bilim ile semavi dinlerin varmak istedikleri nokta yaratılış hakikatini öğrenmektir. Buradan da anlaşıyor ki bilim de vahiyde aynı sırların peşinde olduğudur. Dolayısıyla Yeni Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığımızın 1962 yılında müfredata ve ders kitaplarına giren ancak sadece teori olan evrimin çıkarması önemli bir gelişmedir. MEB’in Evrim Teorisini müfredattan çıkarması ile birlikte ders kitaplarının da baştan sona gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda eğitimin dilini ve ruhunu akılların nurlanması, kalplerin feyizlenmesi ve ahlaki ulvi değerlerin gerçekleşmesi üzerine inşa etmeliyiz. Bu tebliğde bilimsel yeterliliği küresel seviyeye çıkarmak ve dünyaya örnek olacak münevver bir nesil için bilim ve yaratılış birlikteliğinin ders kitaplarındaki metinleri ve görselleri nasıl olmalıdır? Sorusuna cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, yaratılış, evrim, ders kitapları, müfredat

NE TARAFATA GİTTİĞİNİN NE ÖNEMİ VAR MI?

Dr. Öğr. Üyesi Nurullah ALTUN
Sakarya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü
naltun@sakarya.edu.tr

ÖZET

GİRİŞ

Başlıkta tırnak içinde yer alan soru, dünya literatürünün en tanınmış çocuk kitaplarından biri olan “Alice Harikalar Diyarında” isimli kitapta yer alan ve masal kahramanı on bir yaşlarındaki Alice ile ona girdiği hayali tünelde bir nevi mihmandarlık yapan bir kedi ile yaptığı konuşmada öne çıkarılan bir sorudur. Sorulma zamanı ve sırası hedefi ve süresi yönünden felsefi ağırlığı çok yüksek olan bu sorunun hem Batı medeniyeti düşünce sisteminin insana teklif ettiği değerlere nasıl esas teşkil ettiğinin belirlenmesi ve artık hızla yaygınlaşmış, ama bilinçli ama bilinçsiz benimsenmiş görünen bu değerlere karşı İslami hassasiyetlerin nasıl ortaya konulduğunu ve böylelikle esas ve fitri bilinçlenmenin nasıl olması gerektiğini bir de Risale i Nur diliyle açıklanmasının faydalı olacağı değerlendirilmekte ve bu değerlendirme bu çalışmanın da amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Literatür taramasına dayalı olarak yapılan bu çalışma, önce söz konusu soru ve mahiyeti tanımlanarak hangi Batı değerlerine esas teşkil ettiği kısa başlıklar halinde sıralanmış ve akabinde Risale-i Nur da söz konusu sorunun ortaya çıktığı noktada yani “yolun ikiye ayrıldığı ya da çatallaştığı yerde o seyyaha yolun nasıl tarif edildiği ortaya konularak çalışma tamamlanmıştır.

BULGULAR

“Hangi tarafa gittiğinin ne önemi var?” sorusu ve düşündürdükleri

Girişte kısaca özetlenen seyahatine çıkan Alice ilerleyişi sırasında yolun çatallaştığı bir yere geldiğinde bir kedi ile karşılaşır. Aralarında şu minvalde bir konuşma geçer.

“Alice: ‘Hangi yoldan gideceğim?’ diye sordu.

Kedi ona: ‘Nereye gitmek istiyorsun?’ diye sordu

- ‘Bilmiyorum’ dedi Alice.

- Kedi, “nereye gittiğini bilmiyorsan, hangi tarafa gittiğinin ne önemi var?” dedi.

İşte bu son soru, Alice’in düştüğü tavşan deliğinde ilerken daha doğrusu düştüğü hayalde karşılaştığı çatallaşan veya ikiye ayrılan yolun başında duran kedi vesilesiyle karşı karşıya kaldığı soru ve sonrasında gelecek olan soruların da başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Karşı karşıya kaldığı durumlar , gördüğü kilit ve şifrelere ilişkin olarak kendisine vaat edilen tek şey ise “gerçek (hakikat)” olarak tarif edilir. Hakikate varmak için neticede bir yol tercih edilecekti ve bu yolun hangi taraf olması gerektiği çok da önemli bulunmamaktadır

O kadar ki o kimse de her geçen zaman içinde sürekli değişimi ve değiştiğini esas alarak bir ifadeyle “düne dönemem çünkü o zaman farklı bir insandım” diyerek “kendisini de tanımlamayı uygun görmez.

O halde yapılması gerekenin, sürekli sorgulamak, ulaşılabilecek cevapları da yeterli ve nihai doğru olarak görmemek olduğu adeta empoze edilir.

Çatallaşan yolda islami düşünce ve risale i nur metodu

Kur’an ı Kerim’deki Beled Suresi 10 uncu ayette ” Ona iki yolu gösterdik “ buyurularak insana o yolun mahiyetini çok açık ve net tanımlayarak “ ne tarafa gidilmesi gerektiği “ tereddüte mahal vermeyecek şekilde sıralanır neyin hidayet yolu doğru yol olduğu ve o yolun özellikleri belirtilir. İslam alimleri de eserlerinde Kur’an ı bu metodu benimsemişler ve bıkmadan usanmadan o yollara dikkat çekmişlerdir. Bu eserlerden biri de Risale i Nur dur. Özellikle Sözler Risalesindeki hikayeler yukarıda özetlenen genel anlayışın her bir yönüne karşı islami hassasiyeti vurgulamaları açısından çok uygun örneklerdir. Bunlardan birincisi “İkinci Söz” ün girişindeki “Bir vakit iki adam hem keyif, hem ticaret için seyahate giderler. Biri hodbin talihsiz bir tarafa, diğeri hüdâbin bahtiyar diğer tarafa sülûk eder, giderler.(İkinci Söz)” şeklindeki takdimle gösterilebilir. İkinci örnek ise “ Üçüncü Söz”deki “Bir vakit iki asker uzak bir şehre gitmek için emir alıyorlar. Beraber giderler. Ta yol ikileşir. Bir adam orada bulunur, onlara der: Üçüncü örnek ise “Sekizinci Söz”deki “Eski zamanda, iki kardeş uzun bir seyahate beraber gidiyorlar. Git gide ta yol ikileşti. O iki yol başında ciddî bir adamı gördüler. Ondan sordular: “Hangi yol iyidir ? İfadeleridir. Anlaşılabileceği üzere Risale i Nur ,Batı felsefesinin 1865 te yazılan söz konusu eserle ileriki yıllara sirayet eden iç yüzünü ve hastalıklarını gayet iyi anlamış ve hem alternatifini ve asıl olanı hem de şifa kaynaklarını ve eczalarını göstermiştir.

SONUÇ

Netice bir karşılaştırma ile değerlendirilecek olursa; Batı Felsefesinin, insana tanıdığı sınırsız özgürlük, benlik ve sürekli değişimi benimseyerek kendini yenileme ve maceralarla elde edeceği hazlarla mutlu bir birey haline geleceğine ilişkin yönlendirmeleri ile aslında insanları nasıl istikrarsızlığa, tamahkarlığa , çaresizliğe, ümitsizliğe zavallılığa ittiği; Risale i Nur metodu ile ortaya konulan tanımlama ve tavsiyelerin ise aranan “Hakikatin” belirsizliğe bırakılmadığını, çaresiz ümitsiz insanlara müjdel gösterdiği, teselli verdiği , İslam’ın en temel düsturu olan Rabbani merhameti ve kaynağını da gösterdiği ifade edilebilir.

Bu değerlendirmeden sonra yine başa çalışmanın sorusuna dönelim ve şöyle soralım:

“Hangi tarafa gittiğinin ne önemi var mı ?”

Anahtar Kelimeler: Alice, Harikalar Diyarı, Hangi Taraf, Sekizinci Söz

KÜLTÜR VE MEDENİYETİMİZ AÇISINDAN OSMANLI TÜRKÇESİ VE GÜNÜMÜZDEKİ ETKİLERİ

Metin UÇAR

Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi Genel Yayın Yönetmeni
m.serdengeci@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Osmanlıca bir dönem kullanılan Türkçenin adıdır. Bu cihetle Osmanlı Türkçesi tabiri daha net bir tanım olacaktır. Osmanlı Türkçesi, tarih ve medeniyetimiz açısından kurucu ve koruyucu dil olarak medeniyet varlığımızın teşekkülü ve sürekliliğini ifade etmektedir. Nihayet medeniyetler dil üzerine kurulur. Osmanlı'nın varlığı müddetince de bu yapı Osmanlı Türkçesi üzerinden devam etmiştir. Özellikle doğu ve sonrasında batı dillerinden etkileşimle şekillenen Osmanlı Türkçesi dikey anlamda kuvvetli bir medeniyet bağı ve sürdürülebilir medeniyet kodları oluştururken, yatay anlamda coğrafyalar ve medeniyetlerle sürdürülebilir ilişkiler kurmanın yolunu açmıştır, ta ki bir dönem kesintiye uğrayana kadar. Son dönemlerde Osmanlı Türkçesi üzerinden yapılan çalışmalar hem dikey hem de yatay anlamda kesintiye uğrayan kazanımların yeniden elde edilmesi ve bu manada köprülerin yeniden kurulması cihetinde ciddi ümit vermektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma özellikle 2012'den sonra Osmanlı Türkçesi konusunda yapılan yaygın ve örgün eğitimdeki çalışmalar üzerinden Türkiye mütefekkirlerinin değerlendirmeleri ve bu değerlendirmelerin geriye doğru karşılıklarının bulunması adına günümüzden bakarak geçmişte olanları keşfetme yürüyüşü olacaktır. Kırılma noktasından bahisle ortaya çıkan arızalar ve o dönemdeki tartışmalar değerlendirilerek, sadece yazılan çizilenler değil, ülke genelinde günümüzde fiili anlamda yapılanların da değerlendirilerek analiz edildiği bir sonuç ortaya koymaya çalışılacaktır.

BULGULAR

Osmanlı Türkçesi; Türklerin yüzyıllar boyunca geliştirdikleri özgün bir dildir. Arapçadan da Farsçadan da yararlanmış ama ikisi de olmamış; yeni Türk kuşakları Osmanlı Türkçesini anlayabilmelidir ki, gelecekle geçmiş arasındaki köprüyü sağlam kurabilsinler. Osmanlı Türkçesi, bizim üç kıtanın -Asya, Afrika ve Avrupa'nın- kesişme noktasında bulunmamızdan ve bu kavşak noktasında dünya tarihini bizim yapmamızdan ötürü hem kurucu hem koruyucu hem de taşıyıcı yegâne dildir. Tarihin yapılması sürecinde kavşak noktasında bulunmamız, bizim, hem Doğu dünyasının hem de Batı dünyasının dillerini Osmanlı Türkçesine dâhil edip, kendimize mâl etmemizi sağlayacak ilâve bir imkâna sahip olmamıza zemin hazırlamıştır.

Nesiller arası mesafe hızla açıldığı böyle bir çağda yeni nesillerin kendi kültür temellerimizle temas ve iletişimini sağlayacak Osmanlı Türkçesi dersleri çok önemli. Ta ki yeni nesiller, kültür ve medeniyet birikimimizin üzerine daha farklı ve evrensel ölçekte yeni bir medeniyet tasavvuru sunma imkânı bulabilsinler. Bu bakımdan Osmanlı dönemi Türkçesi derslerinin muhakkak surette müfredata konması ve çok iyi bir hazırlık ve donanımlı öğretmenlerle uygulamaya geçilmesi hayati önemi haizdir.

SONUÇ

Osmanlı Türkçesi zannedildiği gibi zor değil, kolaydır. Bu ders, nesillerin kendi medeniyetleriyle tanışmasını, ecdadıyla bağ kurmasını sağlayacaktır. Sadece örgün eğitimde değil, yaygın eğitimde de her yaşta ve guruptan insanın da Osmanlı Türkçesini öğrenmeye gayret etmesi, yeniden yerli ve milli olmamız adına da önemli bir adımdır. Bu manada yapılan çalışmalar artarak devam edecektir. Milletimizin gönlü, devletimizin ufku buna sonuna kadar açıktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, eğitim, kültür ve medeniyet, Kur'an harfleri, İslam medeniyeti

KUR'AN'IN İ'CÂZ YÖNLERİNDEN NAZM-I MEÂNİ

Öğr. Gör. Abdulmelik YANGIN

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
ayangin@sakarya.edu.tr

ÖZET

Lugatte “gücü yetmemek, yapamamak” anlamına gelen “عجز” acz kökünden türetilen i'câz, “âciz bırakmak” manasına gelmektedir. Istılahta ise “Kur'an'ın bir benzerinin meydana getirilememesi” demektir. Âlimler, Kur'an'ın i'câzının “lafzının cezâleti, manalarının îcâzı, nazım ve fesâhati vb” vecihler olduğunu ifade etmişlerdir. Kur'an'ın edebî üstünlüğünü ancak Arapçaya vakıf olanlar anlayabilirken “Okuyuşunun ve tekrarının bıktırmaması, ezberlenmesinin kolay oluşu, manevi zevk vermesi vb” vecihleri ise herkes anlayabilmektedir.

Kur'an ilimlerinin tedvin edilmesiyle birlikte i'câz hakkında eserler verilmeye başlanmıştır. Gecikme sebeplerinden bir tanesi Rasul-i Ekrem (sav), Sahabe ve tabiin devirlerinde Kur'an'ın mucize olduğuna dair şüphenin bulunmayışı, onların i'câzı tahsil ve aracı olmadan anlıyor olmalarıydı. Başka milletlerden insanların Müslüman olması ve i'câz yönlerinin tam olarak anlaşılmasının yanı sıra bu konuda ortaya atılan şüphelere ve sorulara cevap vermek adına eserler telif edilmiştir.

Bediüzzaman Said Nursi'ye göre Kur'an-ı Kerim'in asıl ıcazı, nazm-ı maanisindedir. Nazm-ı Maanî, Kur'an ayetlerindeki manaların i'câzlı bir şekilde nazmedilmiş, yani dizilmiş olması demektir. Manaların bu şekilde dizilmiş olması, geçmişten günümüze kadar telif edilmiş olan tefsirlerde farklı şekillerde ele alınmış olsa da Kur'an'ın hakikatlerinin bir tefsiri olan Risale-i Nur, bu i'câz veçhini herkesin anlayabileceği ve fark edebileceği bir şekilde ele almıştır.

Bu tebliğ, literatüre dayalı bir derleme çalışması olarak tasarlanmıştır. Bu süreçte birincil kaynaklar ve ikincil kaynaklardan yararlanarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Literatür taraması sırasında araştırmacı, ele aldığı konu paralelinde olan aynı ya da benzer konularda yapılmış çalışmaları inceleyerek kendi çalışmasının literatür içinde nerede yer alacağı hakkında bir fikir sahibi olur. Bu çalışmada Bediüzzaman Said Nursi'nin telif ettiği Risale-i Nur eserlerinden yola çıkılarak Kur'an'ın i'câz yönlerinden nazm-ı maani tarif edilmeye çalışılmıştır.

Bediüzzaman Said Nursi, Eski Sadi devrinde telif ettiği Muhâkemât adlı eserinin ikinci bölümü olan Unsuru'l-Belâğ'a da Arap olmayan milletlerin Müslüman olarak Arapların arasına girmesinden sonra Kur'an-ı Kerimin belâgatının madenini müşevveş ettikleri gibi fikrin tabîî mecrası olan nazm-ı maânîdeki belagat zevkini lafızların nazmına çevirdiğini ifade etmektedir. Buna göre vahyin ilk muhatabı olan Araplar, Kur'an'daki asıl belagat olan nazm-ı maaniyi fitri olarak anlıyorlardı. Fakat Arap olmayanların Müslüman olmasıyla birlikte i'câz hususunda dikkatler, manalardan lafızlara döndü. Bediüzzaman, telif ettiği Risale-i Nur ile dikkatleri nazm-ı maaniye çekmiştir.

Anahtar Kelimeler: İ'câz, nazm, nazm-ı maani, Said Nursi, Risale-i Nur.

KURAN, BİLİM VE KÂİNATTAKİ DENGELER

Öğr. Gör. İdris TÜZÜN

Harran Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
idris.tuzun@gmail.com

ÖZET

Kur'an'ın bazı ayetlerinde, Allah'ın her varlığı ve meydana gelen her olayı belli ölçülere göre yaratıp, takdir ettiği belirtilir. Kâinattan bahseden fen bilimleri de atomlardan yıldızlara kadar her şeyin ve her olayın belli ölçülere göre olduğunu ortaya koyarak, Kur'an'ın ifadelerini doğrular. Bu makalede kâinatın büyük patlamayla yaratılışı esnasındaki ölçüler, yıldızlar arasındaki ölçüler, yağmurdaki ölçü, hayvan ve bitkilerdeki ölçüler, insan toplumlarındaki ölçüler ve insan vücudundaki ölçüler ele alınarak konu tahlil edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, bilim, ölçü, denge.

İSLAM ÜLKERİNDE MİLLİ DİJİTAL DÖNÜŞÜME YÖNELİK MEVCUT DURUMU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dr. Koray ÖZSOY

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

korayozsoy@sdu.edu.tr

ÖZET

Dijital dönüşüm, hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu imkânlar ve değişen toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda, organizasyonların daha etkin, verimli hizmet vermek ve faydalancı memnuniyeti sağlamak üzere insan, iş süreçleri ve teknoloji unsurlarında gerçekleştirdiği bütüncül bir dönüşümdür. Dijital dönüşümü birkaç teknolojiye indirgemek mümkün değildir ancak web 2.0, mobil, genişbant internet, bulut bilişim, dijital medya, büyük veri, yapay zeka, artırılmış gerçeklik, nesnelerin interneti ve 3B yazıcıların çığır açan etkisi yeni bir dönem başlatmıştır. Teknoloji hızlı bir şekilde değişmektedir. Dijital dönüşüm sürekli dir. Dijital dönüşüm ile iş ve işlemler beklemeyecektir ve çok farklı unsurları (insan, süreç ve teknoloji) birlikte dönüştürölüp yönetilecektir. Ayrıca firmaların alışkanlıkları değıştirilecektir.

Bu çalışmada, 63 İslam ülkelerinde milli dijital dönüşüm üzerine mevcut durumu ve sahip olduğu temel sorunlar ele alınmıştır. Bunlar; İslam ülkelerin yönetim şekli, eğitim ve dil sorunu, AR-GE faaliyetlerin eksikliği, finansal kaynak sorunu ve İslam ülkeleri iş birliklerin eksiliğidir. Bu sorunların çözümü noktasında İslam ülkelerin merkezinde yer aldığı sürekli değışen küresel gelişmelere ayak uydurabilmesi için kendi milli dijital dönüşüm ile ortak bir noktada buluşması gerekmektedir. Bu kapsamda bazı çözüm önerileri verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam, Bilim, Teknoloji, Dijital Dönüşüm

ÇAĞDAŞ BİR İSLAM MÜTEFEKKİRİNE GÖRE İSLAM VE DİĞER DİNLER

Öğretmen, Doktora Öğrencisi Halil ÖZEL

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Bilim Dalı

teravetdarsemereler@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Bediüzzaman Said Nursî, bir döneme damgasını vurmuş önemli İslâm mütefekkirlerinden biridir. Öncülük ettiğı hareket günümüzde oldukça geniş bir kesime hitap etmektedir. Eserlerinde genellikle iman esasları üzerine yoğunlaşan Nursî, aynı zamanda birbirinden farklı pek çok konu hakkında da fikirlerini beyan etmiştir. Bu fikirlerden dikkat çekici olan birisi de diğer dinler hakkındaki görüşleridir. Bediüzzaman'ın din hakkındaki görüşleri, dinsizliğin karşıtı olarak dinin mevcudiyetinin zorunluluğı, işlevleri ve tek hak din olan İslâm çerçevesinde değerlendirilebilir. O, dinin kelime anlamı üzerinde durmak yerine, genellikle işlevleri ve faydaları, dinin yok sayılmasının düşünölemeyeceğı gibi konulara temas etmektedir. Diğer dinlere ilgisi ise, konu edindiğı dinin tarihi veya teolojik yapısı gibi sadece bilgiye dayanan yönüne ilişkin değildir. O, daha ziyade, ilgili dinin bätıl itikâdına değinerek genelde İslâm ile mukayese etmekte ve İslâm'ın üstünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu şekilde kıyas konusu yaptığı dinler arasında Mecûsilik, Sâbilik, Hinduizm, Vesenilik / Putperestlik, Yahudilik ve Hıristiyanlık bulunmaktadır.

YÖNTEM

Çalışmada, Said Nursî'nin orijinal telîfâtına ve üzerine yapılan araştırmalara dayalı tarihî bir araştırma yöntemi uygulanmış; mukayeseli bir bakış da göz önünde bulundurulmuştur. Pek çok farklı konuyu barındıran eserlerinde, bu çalışmada araştırma konusu yapılan mevzu açısından kayda değer bilgi ve fikirler tasnif edilerek ortaya çıkan malzeme ile, derleme metoduna başvurulmuştur. Nursî'nin diğer dinler ve ehl-i kitap hakkındaki fikirlerine odaklanılan bu çalışmada asıl verileri incelenen müellifin kendi eserleri oluşturduğundan, birincil kaynaklar olarak onun Risale-i Nur külliyyatı adı verilen eserler bütünü ile bu külliyyatta yer almayan fakat aynı müellife ait olan diğer eserler esas alınmakta; ikincil kaynakları ise ele alınan her bir başlık için varsa benzer çalışmalar ve alanında uzman akademisyen, araştırmacı veya -Hıristiyanlık, Yahudilik gibi- bizzat yoğunlaşılın dinin müntesiplerince savunma yahut tanıtmaya amacıyla kaleme alınmış eser ve makaleler oluşturmaktadır.

BULGULAR

Dinin insan hayatı için vazgeçilemez olduğunun üzerinde duran Bediüzzaman'ın, eserlerini verdiği dönemde dinsizlik fikirlerinin tüm dünyayı kasıp kavurduğunu görmüş olmasındandır ki, en fazla öne çıkardığı konu Allah'ın varlığı ve birliğidir. Bu bakımdan hayatı boyunca onun için asıl önemli olanın yalnızca ilme bir katkıda bulunmak amacıyla eser telif etmek değil, insanların dinsizlik cereyanlarından kurtulmasını sağlamaktır. Genel olarak din hakkında yazdıklarından da bu durum anlaşılmakta; dinin doktriner bir tanımı yerine beşer hayatı için ifade ettiğı anlam ve işlev ile mükemmel/hak dinin İslâm olduğı hususlarına dair fazlaca beyanda bulunduğı görölmektedir. İslâm ile diğer dinleri mukayese ederek İslâm'ın üstünlüğünü ortaya koymak Bediüzzaman'ın sıkça kullandığı bir yöntemdir. Bu yöntemle o, diğer dinlerin tamamının bozulmuş, şirke veya dalâlete sapmış inançlardan ibaret olduğunu; İslâm'ın ise tek hak din konumunda bulunduğunu sık sık vurgulamaktadır. Mukayeseleri ise yalnızca karşılaştırdığı dinlerin inanç esaslarıyla değil; aynı zamanda müntesipleri, toplumları, tarihî tecrübeleri, bazı

konulara bakış açıları ve din adamları gibi boyutlarıyla da ilgilidir. Bu çerçevede İslâm’la en sık mukayese ettiği din Hristiyanlık’tır. Diğer dinler de dâhil olmak üzere bu mukayeselerde en çok tekrarlanan konu ise tevhiddir. Hususen üzerinde durduğu iki dinin Yahudilik ve Hristiyanlık ile bu dinlere inananlar olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bediüzzaman Said Nursî’nin diğer dinleri ele alırken hareket noktası bu dinlerin hakikate yakınlık yahut uzaklığı ve tek hak din olarak gördüğü İslâm karşısındaki konumlarıdır. O, diğer dinlerin hakikate mesafelerini hiç tartışma konusu yapmadan, onların bâtil îtikadlardan ibaret olduğu ön kabulünden yola çıkarak, öncelikle bazı Kur’ân âyetlerini tefsir ederken -ki bu tefsirlerin çoğunun da kendine özgü olduğu ortaya konmuştur- ilgili âyette işaret veya ima edilen yahut o âyete örnek teşkil eden din veya dinlere orijinal eleştiriler getirmektedir. Bu eleştirilerin ise ‘şirk’, ‘mağdûb’ ve ‘dâllîn’ ehli olarak sınıflandırılabilir belli başlı dinlere ve İslâm’ın en başta gelen ve diğer dinlerden en farklı yönü olarak kabul edilebilecek olan tevhid akîdesine karşı uzaklıklarına yönelik olduğu göze çarpmaktadır. Ehl-i kitap dinler olan Yahudilik ve Hristiyanlık, Bediüzzaman’ın dikkatini yoğunlaştırdığı dinlerden başta gelenleridir. Bu dinlere işaret eden Kur’ân âyetleri, hadisler ve tarihî hadiseler orijinal yorumlar getirdiği saptanmıştır. Yahudilik ve Hristiyanlığın sahip olduğu kutsal kitaplar, Bediüzzaman’ın ilgisini tahrif olmaları ve Kur’ân ile değişik yönlerden farkları ve Hz. Muhammed’e (sas) işaret eden çeşitli müjde âyetleri (beşâirü’n-nübüvve) yönleriyle çekmektedir. Yahudi ve Hristiyanlara dair hadisler, semavî dinlerin İslâm ile pek çok yönden mukayeseleri ve bu dinlere mensup olan ehl-i kitabın Müslümanlar ile ilişkileri, din değiştirme (ihtidâ) açısından Müslümanlar ile bu ve diğer dinler arasındaki farklılıklar gibi konular ise onun bahis konusu yaptığı diğer dinlere dair üzerinde durduğu meselelerin bazılarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm, Mecûsîlik, Sâbiîlik, Hinduizm, Vesenîlik / Putperestlik, Yahudilik, Hristiyanlık, tevhid, şirk, mağdûb, dâllîn

TÜKETİM SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA MÜSLÜMAN KİMLİĞİNİN İNŞASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Celal İNCE

Bitlis Eren Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

celalince548@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Bu gün yeni bir dünya düzenine şahit olmaktayız. Bu yeni dünya düzeninin düsturu: “tüketiyorum öyleyse varım”. Batı merkezli bu düşünce anlayışı küreselleşmeyle birlikte bütün dünyaya yayılmakta ve can suyunu kapitalist sistem oluşturmaktadır. Kapitalist sistem kendi varlığını devam ettirmek için sahte ihtiyaçlar oluşturarak gayri zaruri ihtiyaçları zaruri ihtiyaç haline getirmektedir. Dahası, sürekli daha fazla tüketim bir yaşam biçimine dönüşmektedir. Birey tüketim aracılığıyla kimliğini inşa etmekte ve daha fazla tüketim onu diğer bireylerden ayıran üstün bir özellik olmaktadır (Duman, 2018). Bu bağlamda toplumsal beğeni kaygısı ön plana çıkmaktadır. Birey itibar kazanmak için mümkün oldukça gösterişli ürünler tüketmekte, lüks tüketim harcamaları yükselmekte, daha fazla tüketim eğilimi artış göstermektedir (Anık, 2017). Batı menşeli bu yaşam tarzı bir taraftan kapitalist sisteminin sürekli canlı kalmasını sağlarken diğer taraftan israf, savurganlık ve toplumsal bunalımlar gibi birçok bireysel ve toplumsal sorunları da içermektedir. Daha fazla tüketim için daha fazla üretim yapılmakta, daha fazla üretim için küresel aktörler tarafından “üçüncü dünya ülkeleri” sömürülmektedir. Yerel düzeyde ise sosyo-ekonomik düzeyi düşük bireylerin emeği sömürülmektedir.

İktisat Risalesinde konuyu daha çok bireysel düzeyde ele alan Said Nursî’ye göre, ihtiyaçlar zaruri ve mecazi olmak üzere ikiye ayrılır. Zaruri ihtiyaç insanın hayata kalması için temel ürünleri oluştururken, mecazi ihtiyaç zaruri ihtiyaç olmadığı halde sanki zaruri ihtiyaçmış gibi insana empoze edilen ürünleri oluşturmaktadır. Dahası günümüz dünyasında kapitalist sistem tüketimi özendirmek için kitle iletişim araçlarını kullanarak mecazi ihtiyaçları zaruri ihtiyaçmış gibi insanı inandırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda iktisat, maksada uygun harcama yapma iken kapitalist sistemin sunduğu yaşam tarzında tüketim bireyler için asıl maksat halini almaktadır. Nursî’ye göre sürekli daha fazla tüketim hem şükürsüzlük gibi İslami yaşam biçimine aykırılık oluşturmakta hem de doyumsuzluk ve belli bir noktadan sonra lezzet alamama, kanaatsizlik, hırs, hasaret gibi sosyal problemlere yol açmaktadır.

KUR'ÂN-I KERÎM'İN ŞEBABETİ

Öğr. Gör. Abdulmelik YANGIN

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
ayangin@sakarya.edu.tr

ÖZET

Kur'an-ı Kerim'in mucize olma yönlerinden birisi de onun tazeliğini koruyor olmasıdır. 14 asır önce Peygamber Efendimize (sav) indirilen Kur'an-ı Kerim, üzerinden uzun zamana geçmesine rağmen tazeliğini korumaktadır. Nazil olduğu andan itibaren dost ve düşman herkesin benzerini getirmeye çalıştığı ve sürekli olarak gündemde olan bu mukaddes kitap, her asır ve zamanda kendisine muhatap olan herkese hitap etmeyi başarmıştır.

Eski asırlardan itibaren Kur'an üzerinde çalışmalar yapılmıştır. İnanmayanlar, onun sıradan bir kitap olduğunu iddia ederken müminler, onun ezeli ve muciz bir kitab-ı semavi olduğunu ispatlamıştır. Modern zamanlar ile birlikte müsteşrikler başta olmak üzere birçok kesim, Kur'an'a hücum etmeye başlamıştır. Bu saldırıların kilit noktalarından birisi, Kur'an'ın tarihsel olduğu, bütün veya bir kısım hükümlerinin günümüze uymadığı iddiasıdır. Kur'an'ın tazeliğini koruması, bütün bu iddiaları geçersiz kılmaktadır.

Bu tebliğ, literatüre dayalı bir derleme çalışması olarak tasarlanmıştır. Bu süreçte birincil kaynaklar ve ikincil kaynaklardan yararlanarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Literatür taraması sırasında araştırmacı, ele aldığı konu paralelinde olan aynı ya da benzer konularda yapılmış çalışmaları inceleyerek kendi çalışmasının literatür içinde nerede yer alacağı hakkında bir fikir sahibi olur. Bu çalışmada Bediüzzaman Said Nursi'nin telif ettiği Risale-i Nur eserlerinden yola çıkılarak Kur'an'ın şebabeti ve tazeliği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bediüzzaman Said Nursi, Kur'an-ı Kerimin her asırda taze nâzil oluyor gibi tazeliğini ve gençliğini muhafaza ettiğini belirterek bu hususu, onun i'câz vecihlerinden sayar. Ona göre Kur'ân bir ezeli bir hitap olarak, umum asırlardaki umum beşer tabakalarına ve kesimlerine birden hitâb ettiği için, öyle dâimî bir şebâbeti ve tazeliğinin bulunması gereklidir. Bediüzzaman, beşer kanunlarının beşer gibi ihtiyarladığını ve değiştiğini fakat Kur'ân'ın hükümlerinin ve kanunlarının sâbit ve değişmez olduğunu, asırlar geçtikçe daha ziyâde kuvvetini gösterdiğini ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, i'câz, şebabet, Said Nursi, Risale-i Nur.

SOSYAL BİR OLGU OLAN TURİZM FAALİYETİNE İSLAMİ NAZARLA BAKIŞ

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PAMUKÇU

Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü
pamukcuhuseyin@gmail.com

ÖZET

“Turizmin amacı ne olmalıdır?” ve “Turizm hareketlerine katılan mütedeyyin turistlerin yaşadıkları sorunlar nelerdir?”, “İnsanları seyahate iten faktörler nelerdir?”, “Dini inanışların turizm olgusu üzerinde ki etkisi nedir?” gibi sorular mütedeyyin kesim tarafından son yıllarda çokça tartışılmaktadır. Bu sorulara verilen cevaplar; benimsenen hayat anlayışına, düşünce yapısına ve dini inanışlarına göre değişkenlik göstermektedir. Turizm, en genel anlamıyla insanların sürekli yaşadıkları yerlerin dışına yapmış oldukları seyahat ve gittikleri yerlerdeki geçici konaklamalardan doğan olay ve ilişkilerin bütünüdür. Bu süreci insanların dini davranışlarına göre şekillenmesi ve konaklamadan yeme içmeye, rekreasyon faaliyetlerinden ulaşım ve seyahat ihtiyacına kadar tüm ihtiyaçların İslami kural ve inanışlara göre karşılanmasına ise helal turizm denmektedir. Dini eksenli farklılaşan turistik talepler, dine bağlı olarak yeni sayılabilecek helal turizm kavramını ortaya çıkarmış ve zihinsel olarak kabul edilme sürecini başlatmıştır. Tam bu noktadan hareketle turizmde mütedeyyin kesimin ihtiyacını hissettiği birtakım turistik ürünlere ihtiyaç artmış ve bu ihtiyaçların karşılanması nispetinde karar alıcı mercilere sorumluluklar yüklenmiştir. Helâl turizm pazarının gün geçtikçe genişlediği, yatırım ve örgütlenme faaliyetlerinin hız kazandığı görülmektedir. Bu bakımdan dengeli gelişimin planlanması ve denetlenmesi, gerekli görülen turistik tüketimin incelenmesi ve mütedeyyin kesimin dinlenme, gezme ve sosyalleşme gibi turizm taleplerinin İslami hükümler içerisinde gerçekleştirilmesine zemin hazırlanmalıdır. Helâl turizmin Müslümanlara hizmet etme düsturu taşıması, Müslüman turist gelişini attırması, turizm çeşitliliğini zenginleştirilmesi, ülke tanıtımını arttırması, yeni yatırım olanakları sağlaması ve istihdam olanaklarını artırması gibi avantajları vardır. Hızla gelişen helal turizm mefhumunun Müslüman olmayan ülkelerde dahi desteklendiği ve buna yönelik planların yapıldığı bir dünyada ülkemizin bu alanda da İslam ülkelerinin önünde bir numûne-i misal olması gerekmektedir. Turizm endüstrisi içinde yeni yer edinmeye başlayan helal turizm uygulaması kapsamındaki değişikliklerin istenilen yönde ve olumlu şekilde olabilmesi, turizm sürecinin planlı uygulanmasına bağlıdır. Turizm sürecinin planlı olması ise bir sistem üzerinde şekillendiği anlamına gelmektedir. Helâl turizm; farklı turist profili ve bu profile uygun olarak geliştirilen oteller, moteller, tatil köyleri, ulaştırma işletmeleri, seyahat işletmeleri, eğlence işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri gibi ürünlerin karşılıklı etkileşiminden ortaya çıkmakta ve kendine has birtakım faaliyetleri bünyesinde barındırmaktadır. Helâl turizmin gerçekleşmesi helâl turizm sertifikalı otel, helâl konsept hizmet eden seyahat acenteleri, helâl sertifikalı yiyecek içecek işletmeleri, helâl sertifikalı ulaştırma işletmeleri gibi Müslümanların istek ve beklentilerine hitap edebilen ürünlerin varlığına bağlıdır. Bu profil; mevcut ürünler dışında lavabolardan tuvaletlere, odada bulunan materyallerden mini buzdolabının içinde bulunan malzemelere, işletmedeki tüm ortak kullanım alanlarından çalışanların helâl konseptte uygun hizmet sunmasına kadar birçok alanda İslam dini kural ve inanışlarına uygun ürünlerin ve davranışların beklentisi içerisinde. Öyle ki ulaşım hizmetleri, havaalanı imkânları, konaklama seçenekleri, güvenli seyahat çevresi, helâl sertifikalı gıda, ibadet mekânlarına erişebilirlik gibi turistlerin memnuniyeti arttırabilmek için birçok durumda farklılıklar bulunmaktadır. Diğer taraftan insanların dünyayı anlamlandırma arayışlarına cevap verebilen ve dünyadaki yerini konumlandırabilen bir turizm düzenine ve dolayısıyla turizm uygulamasına her zaman ve devirden daha fazla bu dönemde ihtiyaç duyulduğu aşîkârdır. Söz konusu bu ihtiyacı giderme ve soruna çözüm getirme niyetinden

hareketle helal turizm alanında ülkemizde olumlu gelişmeler vuku bulmaktadır. Şöyle ki helâl turizm adıyla Dünya’da birtakım toplantılar düzenlenmektedir ve bu durum uluslararası alanda günden güne yayılmaktadır. İlk olarak İspanya’nın Granada şehrinde Eylül 2014’te 1.Uluslararası Helâl Turizm Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansın ikincisi Nisan 2016’da Konya’da Kültür ve Turizm Bakanlığının öncülüğünde tertip edilmiştir. Özellikle Malezya’da ‘helâl turizm’ konulu toplantı ve fuarlar gerçekleştirilmektedir. Her yıl Dubai’de düzenlenen World Halal Expo’nun 9.su Eylül 2017’de tertip edilmiştir. Aynı şekilde 2014 yılından beri United World Halal Development firması World Halal Day organizasyonu yapmaktadır. Ülkemiz de ise 14,000 ziyaretçi, 70’in üzerinde firma katılımcısı ve uluslararası 30’u aşkın heyet ile Helâl Expo 2016 İstanbul’da düzenlenmiştir. Helâl Expo 2017 ise 23-25 Kasım 2017 tarihlerin Cumhurbaşkanlığımızın himayesinde helâl turizm, helâl gıda, İslami finans, İslami tekstil, helâl tıp, helâl kimya ve ecza konu başlıklarında 72 farklı ülkeden 29.800 ziyaretçi ile tertip edilmiştir. Pazar-daki büyüme üzerine kısa adı MÜSİAD olan Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği helâl turizmle ilgili bir toplantılar düzenlemiş ve “Türkiye Turizmi İçin Stratejik Bir Vizyon: Helâl Turizm” raporu yayınlamıştır. Ayrıca MÜSİAD Antalya’nın destekleriyle Uluslararası Helâl Turizm Derneği kurulmuştur. Dernek helâl turizm ile ilgili tanıtım yapılabilmesi ve farkındalığın oluşması için bilimsel faaliyetler yürütmeyi ve yatırımcıların dikkatlerini bu pazara çekerek önemli ekonomik kazanımlar elde etmelerini hedeflemektedir. Süleyman Demirel Üniversitesi Helâl Turizm Uygulama ve Araştırma Merkezi ise 16 Mayıs 2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak faaliyetlerine başlamıştır. Merkez, helâl turizm alanının gelişimine katkıda bulunmak adına projeler üretmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı’nın sekreteryasını yürüttüğü, Başkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın daimi başkanlığını yürüttüğü İslam İşbirliği Teşkilatının Turizm Çalışma Grubu son üç toplantısını helâl turizme ayırmıştır. Birinci toplantı Şubat 2016’da “Müslüman Dostu Turizm İslam İşbirliği Teşkilatı Üyesi Ülkelerde Arz ve Talep Yönleri Anlayışı” başlığında yapıldı. İkinci toplantı Eylül 2016’da “İslam İşbirliği Teşkilatı Üyesi Ülkelerde Müslüman Dostu Turizm Ürünlerinin ve Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Pazarlanması” temasıyla yapıldı. 3. toplantı ise Şubat 2017’de “Müslüman Dostu Turizm İslam İşbirliği Teşkilatı Üyesi Ülkelerde Konaklama Tesislerinin Düzenlenmesi” başlığında yapıldı. Her üç toplantı da Ankara’da 57 üye ülkenin davet edilmesi ile gerçekleştirilmiş ve tüm toplantıların raporu yayınlanmıştır.

Bütün bu çabalar ile birlikte Dünya’daki özel sektör uzmanlarının ve helâl turizm konusunda uzman akademisyenlerin katılımı ile ülkemizde 07-09 Nisan 2017 tarihlerinde Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesinin öncülüğünde 1. Uluslararası Helâl Turizm Kongresi tertip edildi. Kongre ile Türkiye’nin helâl turizm konusunda lider konuma yükselme isteği tüm dünyaya duyuruldu. Yayımlanan kongre bildiri kitabın da 128 tam metin bildiri bulunmaktadır ve helâl turizm alanında bilimsel çalışmaları içeren ilk kitap olması sebebiyle önem arz etmektedir. İkincisinin de 04-06 Nisan 2019 tarihinde Kastamonu Üniversitesi ve Uluslararası Helâl Turizm Derneği (İHATO) işbirliği ile Wome Deluxe otelde düzenlenmesinin beklendiği böylesine önemli organizasyona ev sahipliğinin yapılması bakımından Türkiye rakip ülkelere nazaran avantajlı konumdadır. Türkiye’nin helâl turizmde rekabet üstünlüğü sağlayabilmesi için; hedef ve stratejilerini günlük planlar üzerine değil orta ve uzun vadeli planlar üzerine tesis etmelidir. Her şeyden önce ülkemize gelen mütedeyyin turistlerin memnuniyetinin sağlanması şarttır. Bunu sağlamak için ise turizm sektöründe çalışanların bu hususta eğitilmesi ve kalifiye personelin sektörde çalışması desteklenmelidir. Türkiye’nin helâl turizm potansiyelini hak ettiği şekilde değerlendirebilmesi yolunda tur operatörleri, rehberler, acenteler desteklenmeli bölge ve destinasyonlar hakkında ön broşürler, belgeler ve tanıtım afişleri hazırlanmalıdır. Mütedeyyin turistlere özel planlanan, arz ve talebin karşılıklı etkileşimi ile ortaya çıkan helâl turizm uygulamasının daha kaliteli bir hale bürünebilmesi için; ekonomik sürdürülebilirlik, istihdam kalitesi, sosyal adalet, ziyaretçi memnuniyeti, yerel kontrol, fiziksel bütünlük, kaynakların etkin kullanımı sağlanmalıdır. Her şeyden önce Türkiye İslâm’a uygun bir turizm felsefesi ve anla-

yışını bünyesinde barındırmaktadır. Bugün seyahat eden Müslümanlar pek çok problemlerle karşılaşmaktadır. Bu sıkıntıların üstesinden gelmek için Türkiye öncülük etmelidir. Turizmde en iyi ilk üç ülke arasında olmayı hedefleyen Türkiye, helâl turizmde birinci olmayı hedeflemelidir. İddia sahibi olmak imkân sahibi olmayı gerektirir. Türkiye; kendisi, tüm soydaşları, kardeşleri ve dostları için büyük iddiaları olan bir ülkedir. Bu iddiaları hayata geçirebilmek için her sektörde olduğu gibi turizm sektöründe de rekabet üstünlüğü elde edebilecek uygulamalara yönelmek durumundadır. Türkiye, hızla gelişen helâl turizm pazarında İslami inanç ve uygulamalara uygun bir destinasyon olduğunu ve farklı turistik ürün ve hizmetlerden oluşan tüm hizmetleri bünyesinde barındırdığını bu pazara göstermek üzere tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine ağırlık vermelidir. Helâl turizm pazarı, refah seviyesi yükselişte ve demografik yapısı genç olan bir pazar durumundadır. Bir İslam ülkesi olarak Müslüman ülkelere layık-ı vechile hitap eden Türkiye’nin gün geçtikçe gelişme gösteren helâl turizm pazarından potansiyeli gereği büyük bir pay alması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, helal turizm, mütedeyyin turist

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE MERKEZ HEGEMONYASI: İSLAM ÜLKELERİNİN TEMEL SİYASAL ANLAŞMAZLIKLARI ÜZERİNDEN BİR ANALİZ

Doktora Öğrencisi Mustafa ÖZTOP

Marmara Üniversitesi, Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı
mustafaoztop88@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hüsrev ÇELİK

Düzce Üniversitesi, Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü,
husrevcelik@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Bu çalışmada, İslam ülkelerinin kendi aralarında yaşadıkları siyasal anlaşmazlıkların uluslararası ilişkilerde merkez hegemonyası üzerinden analizi yapılmıştır. İslam ülkeleri arasında farklı bölgelerde pek çok anlaşmazlık bulunmaktadır. Bu anlaşmazlıklar birçok yönden ele alınabilir. Bu çalışmada ise, bu anlaşmazlıkların siyasal açıdan daha sık görülen ve belli başlıklar altında incelenmesi mümkün olan konuları üzerinde durulmaktadır. İslam ülkeleri arasındaki temel siyasal anlaşmazlık konuları, beş ana unsura ayrılarak ele alınmıştır. Bu unsurlar milliyetçilik, mezhepçilik, sınır sorunları, siyasi otorite arayışı ve sınıfsal iktidar mücadelesidir. İslam ülkeleri arasındaki siyasal anlaşmazlıkların sürmesi neticesinde pek çok İslam ülkesinde ekonomik ve yaşamsal sıkıntıların baş gösterdiği bilinmektedir. Bu ülkeler tek tek ele alınsa bu sorunlardan hiçbirisiyle mücadele etmek zorunda kalmayan ülke sayısı yok denecek kadar azdır. Çalışmada, tespit edilen anlaşmazlıklar doğrultusunda, İslam ülkeleri arasındaki temel siyasal anlaşmazlıkların giderilmesi ve mevcut sorunların çözülmesi için bir fikir oluşturması amaçlanmıştır. Bu anlamda çalışmanın, siyasal anlaşmazlıkların tespiti ve çözüme dair öneriler açısından hem literatüre hem de uygulamaya geçirilebilmesi anlamında siyasal anlaşmazlıkların çözümüne katkılarının olması beklenmektedir.

YÖNTEM

Çalışma, nitel bir araştırmadır. Çalışmada, literatür taraması ve doküman incelemesi şeklinde kaynaklar üzerinden bir araştırma yapılması benimsenmiştir. Konu hakkında yazılmış tez, makale ve haberler üzerinden konular ele alınmıştır. Literatüre dayalı olarak araştırmanın konusu olan İslam ülkeleri arasındaki temel siyasal anlaşmazlıklar kendi içinde sınıflandırılmış ve bazı çözüm önerileri getirilerek değerlendirme yapılmıştır.

BULGULAR ve SONUÇ

Bugünün uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk uygulamaları gereği genel olarak, İslam ülkelerinin kendi aralarında yaşadıkları siyasal anlaşmazlıklara BM ve UCM gibi uluslararası kuruluşlar aracılığıyla çözüm arayışları başlı başına bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Bunun sebebi ise, bu kuruluşları meydana getiren anlayışın temelinde yer alan egemenlik var sayımının, başlangıçtan itibaren merkezi aktörlerin eşit, çeperdekilerin ise eşit olmadığı fiili bir durum üzerine kurgulanmış olmasıdır. Dolayısıyla İslam ülkelerinin siyasal anlaşmazlıklarının çözümünde, BM gibi uluslararası kuruluşlarda söz sahibi olan veya karar verici olanların kendi eşitlik algıları ve çıkarları bağlamında bir çözüm önerisi sunmaları kaçınılmazdır. Bunun sonucu

olarak da sorunlar genellikle çözüme kavuşturulamamaktadır. İslam ülkelerinin tümünün olmasa da büyük çoğunluğunun uzlaşısıyla mevcut sorunlara çözüm üretebilen çatı bir müesseseyi oluşturabilmeleri halinde çözümün mevcut duruma göre daha mümkün hale geleceği öngörülmektedir. Çünkü mevcut siyasal anlaşmazlıkların içinde yer alan, siyasi otorite arayışı sonucunda bloklaşan İslam ülkelerinin kendi aralarında kuracakları veya dönüştürerek aktif hale getirecekleri bir çatı kuruluş ile bu bloklaşmadan kurtularak çözümü kendi içlerinde daha mümkün hale getirmeleri beklenmektedir. Yani anlaşmazlık yaşanan durumda birçok aracı yabancı unsur devre dışı bırakılarak, anlaşmazlık yaşayanların bağımsız bir şekilde masa başında konuşarak anlaşmaları ve ortak noktaları üzerinden çözüme daha kolay gidebilecekleri düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslam ülkeleri, uluslararası ilişkiler, milliyetçilik, mezhepçilik, sınır sorunları

MODERNİZM ve POSTMODERNİZMİN İSLAMİ SÖYLEM İLE ELEŞTİRİSİ

Mehmet TEZYETİŞ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Politika Anabilim Dalı

tezyetismehmet@gmail.com

ÖZET

GİRİŞ

Batı dünyası, ‘reform’ hareketleri ile kilise ve din adamlarını itibarsızlaştırmış, ‘rönesans’ düşüncesi vasıtasıyla rasyonalist yöntem olan akıl ekseninde hareketle dini düşünceleri terk etmiş, ardından aydınlanma felsefesine dayanarak, akıl ile örgütlü ‘seküler’ bir toplum oluşturmuştur. Bu akımların tamamı kâinat, varoluş ve sosyal hayatın din ile izahını reddederek ‘modernizm’ giden yolu açmıştır.

Modernizm, yeni bir hayat tarzı olarak geçmişten sıyrılma, ilerlemeye engel görülen geleneğin ve dine dayalı otoritenin reddedilmesinin esas alınmasıdır. İnsan fıtratı ve özüne uygun olan din duygusunun reddi ise manevi bunalımlara neden olarak, insanları ve toplumları ruhi yönden fakirleştirmiştir. Modernizm, akla güven duygusunun ticaretten, felsefeye kadar her alanda kurumsallaştırmıştır. Modern değerleri benimsemeyen toplumlar ise modern dünyanın öncüleri tarafından fiziksel ve psikolojik baskılara maruz bırakılmış ve baskılara direnç gösterenler ötekileştirilmiştir.

Toplumların her türlü baskıyla mecbur bırakıldığı modernizm, sebep olduğu tahribat ve enişeler ile açtığı yaralardan dolayı eleştirilmiştir. Bu eleştirilerin sistemli hale geldiği akımı ise ‘postmodernizm’ düşüncesidir. Postmodernistler modernizmden koparak; evrim, özgürlük, adalet, rasyonalizm, eşitlik, aydınlanma, felsefe ve din gibi hayata yön veren kavram ve hedeflerin tamamını iflas etmiş ‘meta-büyük anlatı’ olarak değerlendirmişlerdir. Postmodernler, hayatın anlamı hakkında görüş veren ‘meta-büyük anlatılar’ yerine, bireyin benliğine yönelerek hayatın gayesini anlayacağı ‘küçük anlatılara’ odaklanmış ve bireysellik adına; aslında aciz olan insanın bencilliğini, gururunu ve kendine sevgisini artırarak, zalim bir güç haline getirmişleridir.

Ancak, modernizm’i eleştiren postmodernizm de eleştiriyi hak etmektedir. Yapılacak eleştirinin bu iki akım dışından gelişmesi de neden oldukları tahribatı daha açık gösterecektir. Bu bağlamda İslam dininin varoluş, kâinat, insan ve toplum tasavvuru, modern medeniyetin tahribatına karşı etkili bir çözüm önerisidir. Bu noktada, yaşadığı dönemi ve modernizmin şahit olduğu tahribatını tam anlayan İslam Âlimi Said Nursi’nin bu tahribata karşı İslam’ın kutsal kitabı Kur’an’dan istifade ile getirdiği öneriler, modernizm ve postmodernizme yönelik etkili eleştirilerden biri olarak görünmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışma, birincil ve ikincil kaynaklardan literatür taraması yöntemiyle yapılan bir derlemedir. Literatür taraması sayesinde çalışmada ele alınan konulara benzer çalışmalar incelenmiş ve bu çalışmanın literatürdeki konumu hakkında fikir edinilmiştir.

Çalışmada, modernizm ve ondan esinlenerek ortaya çıkan ve modernizme eleştiri getiren postmodernizm hakkında yapılan tartışmalar incelenmiş, postmodernizmin modernizme getirdiği eleştirilerin beklenen etkiyi gösteremediği ve onun da eleştirilecek yönleri olduğu görülmüştür.

Bu bağlamda, modernizm ve postmodernizme getirilen eleştirilerde, Osmanlı Diyanet Teşkilatı içerisindeki ‘Dârü’l Himeti’l İslamiye’ adlı kurulda, Kurul Üyesi olarak görev alan ve modernizmin insan ve toplum üzerinde olumsuz etkilerini tespit eden İslam Âlimi Said Nursi’nin, İslam ve Batı medeniyeti eksenli eleştirilerinden yararlanılmış ve literatüre katkı sağlama amaçlanmıştır.

BULGULAR

Postmodernizm, modernizmin içinden çıkarak modernizmin statükocu katılığını, gelenekçiliğini ve farklılıklara önem vermemesini eleştirmiştir. Fakat, farklılıkları ortaya çıkarmak adına yeni bir statüko geliştiren postmodernizm, kapitalizmin kültür ajanlarıyla insanları bilinçsiz bir eğlence kültürüne kurban etmiştir. Ayrıca postmodernizm, bireysel farklılıkları reddettiği ve insan isteklerini ve özgürlüğünü kısıtladığını düşündüğü için, her türlü dini, ahlaki değeri ve mahremiyeti çiğnemiş, hayatı hız ve hazzın odağına yerleştirerek gerçeklik algısını değiştirmiştir.

Postmodernizm de modernizm gibi, dinin emir ve yasakları ile yaratılanlara gösterilmesi gereken hürmet, şefkat ve merhamet duyguları yerine, insanların gururunu körükleyen, onları bireyselleştiren ve sekülerleştiren insan ve toplum modeli sunmuştur. Bu model çerçevesinde devam eden sosyal, ekonomik ve politik düzen, insanlar ve toplumlar arasındaki refah seviyesi farkını artırmış ve sosyal sermaye ve güven duygusunu aşındıran savaşa neden olmuştur. Bu durum, modernizm ve postmodernizm çevresinde oluşan düzenin başarısızlığını, ne modernizm, ne de postmodernizm savundukları değerler itibarıyla insanlık ve medeniyetin ihtiyaçlarına tam ve kalıcı çözümler sunamadığını göstermektedir.

Bu bağlamda, modernizm ve postmodernizmin insanlık için önerdikleri çözümlerin yerinde olmadığını ve açtıkları tahribatı tespit ve tamire ehil olan İslam dini ve değerleri çare ve çözüm olarak görünmektedir. Kur’an’dan istifade ederek, Batı’nın sebep olduğu medeniyet tahribatına karşı çare ve çözümleri sunan Said Nursi, sorunları ve çözümleri metodolojik olarak sıralamıştır. Nursi, Batı’nın içerisine düştüğü çıkmazları ve toplumlarda yayılan problemleri görerek, bu problemleri salgın hastalığa benzetmiş, Batı felsefesi ürünü olan modernizmin neden olduğu tahribatın, Batı felsefesinin bozulmuş düşünce yapısından ve insanın ruh, kalp ve akıl gibi duygularını tahrip eden ve amaçsızlaştıran fantezi, eğlence, zevk ve hazzardan kaynaklandığını belirtmiştir. Nursi, yapılacak tamiratın ise bu modernist düşünce yapısı veya onun postmodernist türevleri ile olamayacağını da söylemiştir. Nursi, insanın ve toplumun huzurunun, ilerlemenin, asayiş ve sosyal güvenin sağlanmasının bazı şartlara bağlı olduğunu söyler. O’na göre, sermayenin hâkim olduğu ve emeğin sunulduğu çalışma ortamının ve sosyal politika içerikli yeniden dağıtımın iyileştirilmesi, toplumsal yardımlaşmanın yayılması, sosyal sermaye unsuru olan güven duygusunun geliştirilmesi ve insanlar arası emniyetin tesisi ile insan ve toplum huzur bulacaktır. Nursi, bütün bunları sağlayacak olgunun da, insan kalbinde ve vicdanında kutsi bir yasakçı ve kontrol mekanizması gibi yer alan ve yaratıcının emir ve yasaklarını hatırlatan yüksek din duygusu olduğunu vurgular.

SONUÇ

Varoluş, kâinat, insan ve toplumsal ilişkilerin din temelli anlatımını reddeden modernizm ve postmodernizmin dünya görüşü, insan ve toplumu geçici hazlarla uyuşturarak ve gerçek ihtiyaçlarını görmezden gelerek, insanın hakiki varoluş gerekçesini ve toplumun asıl değerlerini ihmal etmektedir. Bu iki akımın çıktıkları günden bu yana, huzursuzluğa, sosyal sermayeyi ve güveni azaltan çatışmalara, toplumsal eşitsizliğe ve eşitsizliğin yeniden üretimine neden olmaları, insanlık ve toplum için iyi bir öneri olmadıklarını göstermektedir. Bu noktada, Modernizm ve postmodernizmin kâinat, doğa, insan ve toplum anlatısının yetersizliğini ve açtığı tahribatı gösterebilecek özellikte bir yaklaşımın İslami söylem içinde metodolojik ve kanıta dayalı bir şekilde çözüm önerisi olarak sunulması önemlidir. Bu metodolojiyi sunan Said Nursi’nin, insan ve

toplumda açılan yaraların ve oluşan tahribatın yaratıcının emir ve yasaklarını hatırlatan yüksek din duygusu ile giderilebileceği yönündeki söylemi önemli görünmektedir. Nursi'nin Kur'an-dan istifade ile geliştirdiği bu söyleme göre; medeniyette ve sosyal düzende hakkı üstün tutmak, hak çerçevesinde ittifak etmek, güç ve kuvvet yerine hakka dayanmak, haklı olana sahip çıkmak ve hakkı kutsal kabul etmek toplumsal barış için temel kurallardır. İnsanın her istediğinde tatmin edilmesi mümkün olmayan bireysel isteklerinin meşru olmayan yollarla tatmin edilmesine engel olmak, bunun yerine insanda merhamet, tevazu ve yardımseverlik duygularını geliştirerek ve bunu insan için bir menfaat olarak göstererek yaratıcının takdirini kazanmasını sağlamak da modernizm ve postmodernizmin bireyselliği kutsayan tahribatının önüne geçirecek ve insanı yükseltecektir. İnsanın menfaatlerini temin etmesi, elde tutması ve hayatta kalması için şiddetli bir şekilde çekişmesi ve sahip olunacak ne varsa üzerinde kavga etmesi yerine, sosyal ağlar, sosyal bağlar ve ilişkileri kuvvetlendiren ve toplumsal hayatı dengede tutan yardımlaşmanın toplumsal hayatta hâkim kılınması, sosyal sermaye, güven, emniyet ile insanlık ve toplumun huzuru için hayati önemdedir. Nursi, ülkeleri ve toplumları görünüşte kaynaştıran ve bir arada tutan, ancak başka milletleri ve toplumları ezerek ayakta kalmayı emreden olumsuz milliyetçilik anlayışı yerine, vatan kavramı ve din duygusunun birleştiriciliğini üst söylem haline getirmeyi de önermektedir. İnsanları meşru ihtiyaçları haricine çıkaran algı yönetiminin terk edilmesi, insanlar için zaruri olmayan ihtiyaçların üretilmemesi, zaruri olmayan ihtiyaçlara algı uyandıran geçici ve uyuşturucu haz ve eğlence içerikli ürünlerin üretiminin ve tüketiminin engellenmesi, insan ve toplum ruhuna ve ahlakına zıt olan ve meşru olmayan isteklere engel olacak ahlak gelişiminin sağlanması, insanın yüksek ve kutsi hislerinin yükselmesinin teşvik edilmesi, insanı yaradılıştaki fitrata ve öze döndürerek gerçek anlamda insan olmaya sevk edilmesi, Nursi'nin önemli önerilerindendir.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Din, İslam, Said Nursi

SON DÖNEM OSMANLI'DA PEYGAMBER MUCİZELERİ VE BİLİM

Muhlis KÖRPE
mkorpe32@hotmail.com

ÖZET

Peygamberler, dünya ve ahiret saadeti için insanlara rehberlik yapmak üzere gönderilen elçilerdir. Gönderilen bu elçiler, peygamberlik iddialarında doğru birer insan olduklarının toplum tarafından kabul edilmesi için de mucizeler göstermişlerdir. Yani mucizeler nübüvvet iddiasının doğruluğunu temellendirmede kullanılır. Bu yüzdendir ki peygamberlik iddiasının en temel referansı olan mucizeler âlimler tarafından her yönden ele alınmıştır. Mucizenin tanımı, mahiyeti, gayesi, özellikleri, keramet, istidrac ve sihirden farkları etraflıca ortaya konmuştur. Bu sayede peygamberlik iddiasında bulunan birinin doğru olup olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Son dönem Osmanlı'da Yunan felsefesinden farklı olan batı felsefesi ve batı felsefesinin temellendirdiği modern bilimin, mucize konusu ile olan ilişkisi ciddiyetle ele alınmıştır. Son dönem Osmanlı mütefekkirlerinin mucizeye bakışı da geçmiş İslam âlimlerinden farklı değildir. Bununla birlikte son derece dikkat çekici, enteresan ve oldukça yeni bir bakış açısı ortaya koyan âlimler de yok değildir. Muhammed Hamidullah, *Mucize, Keramet ve İstidrac* isimli makalesinde Pakistan'ın tanınmış âlimlerinden birinin İstanbul Edebiyat Fakültesi İslam Araştırmaları Enstitüsünün kütüphanesinde çok eski basımlı bir kitabı aradığını ve bu kitabın seleften bir zata ait olduğunu, manzum bir şekilde İslam akaidini yazdığını söyler. Kitabın müellifini hatırlayamadığını ancak bu zatın son derece enteresan bir bilgi paylaştığını ifade eder. Bu kitapta mucizenin gayesi açıklanırken bir âlimin “*Bir peygamberden sadır olan herhangi bir mucizede gözetilen gaye, o peygamberin ümmetinin de aynı hadiseyi maddi imkanlarla gerçekleştirilmesidir. Yani ümmet, bu mucizeyi maddi imkanlarla gerçekleştirmekle yükümlüdür*” sözünü gösterir.

Son dönem Osmanlı'da Bediüzzaman ünvanıyla tanınmış Said Nursî de peygamberin insanlara iki yönde rehberlik ettiğini ifade etmektedir. **Birincisi:** İnsanların manevi gelişimleri için olan rehberliktir. **İkincisi:** Mucizelerle bilim ve sanatta üstatlık yapmaktır. Ona göre peygamber mucizeleri yalnızca tarihi birer olay değildir. Kur'an-ı Kerim'de anlatılan bu mucizelerin, insanların irşadı için birçok yönlerinin bulunduğunu ifade etmektedir. Kur'an-ı Kerim'de mucizelerin geçmesinin önemli bir sebebinin de bilim ve sanatın ulaşması gereken son noktayı göstermektir. Bilim ve sanatın en ileri hedeflerini bildirmektir. Anlatılan bu mucizeler sayesinde insanlar teşvik edilmekte, bir benzerinin ve taklidinin yapılmasını hedeflemektir. Said Nursî'ye göre peygamberler insanlara manevi rehberlik yaptığı gibi bilim ve sanatta da üstatlık yapmaktadır. Hatta bilim ve sanata ait gelişmeler ilk olarak mucizeler eliyle peygamberlere verildiğini söylemekte bir sakınca görmez.

Son dönem Osmanlı müfessirlerinden Elmalı Hamdi Yazır da mucizelerdeki peygamberlerin duasının yanında sebebe başvurulmasına dikkatleri çeker. Sonucu etkileyen sebebe başvuranın önemini göstermekle bilime teşvik eder. Bilim, sanat ve dinin birbirine karşı olmadığı bilakis İslam Dinin teşvik ettiğini gösteren birçok delilin yanında peygamber mucizeleriyle bu konunun temellendirilmesi son derece dikkat çekici bir yaklaşımdır.

Anahtar Kelimeler: Mucize, Bilim, Peygamber

ELMAS HECE MÜHENDİSLİK YÖNTEMİ'NİN KISA TANITIMI

Dr. Öğr. Üyesi Mürsel ÖNDER

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Mekatronik Mühendisliği Bölümü
mursel.onder@gop.edu.tr

Ahmet KÖROĞLU

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Mekatronik Mühendisliği Bölümü
02.03.1992@hotmail.com.tr

ÖZET

GİRİŞ

Ülkemizde, yaz tatillerinde camilerde ve Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim eğitimleri verilmektedir. Bu eğitimi alanlar çoğunlukla ilköğretim çağındaki çocuklardır. Maalesef bu kurslar Kur'an-ı Kerim okumaya geçmeden sonuçlanmaktadır. Bu olayı çoğu insan ya bizzat yaşamıştır ya da çevresinde görmüştür. Kur'an-ı Kerim'e geçebilenler ise bir sonraki yaz tatiline kadar öğrendiklerini maalesef unutmaktadır. Yine bu olayı da çoğu insan ya bizzat yaşamıştır ya da çevresinde görmüştür. Sonuç olarak büyük çoğunluk iyi bir okuyucu olamadan bu süreci tamamlamaktadır. Bu süreç sonunda öğrenciler, "Harfleri öğrendim ama birleştiremiyorum.", "Harfleri öğrendim, öylece kaldı.", "Harfleri öğrendim, Kur'an'a da geçtim ama hepsini unuttum." ve "Kur'an'a da geçtim ama çok yavaş okuyorum." gibi sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunları en aza indirmek için başlangıç düzeyindeki okuyucunun zihnindeki işleyiş esas alınarak Kur'an-ı Kerim Eğitiminde yeni bir yöntem geliştirilmiştir. Elmas Hece Mühendislik Yöntemi (EHMY) adı verilen bu yöntem ile metin, okuyucu gözünden Kur'an-ı Kerim'e has Elmas Hece (EH) ismi verilen hecelere bölünmektedir. Elmas heceler esas alınarak yazılı ve görsel ürünlerle başlangıç düzeyindeki okuyucuya kılavuzluk edilmesi hedeflenmektedir. Etkili bir kişisel gelişim araçları üretileceği düşünülmektedir. Halis niyetli insanlar için Kuran-ı Kerim'in en doğru okunması ve en doğru anlaşılmasının ilk şartı orijinal metin üzerinden okuma yapılmasıdır. Bu yöntemin en önemli amacı Kuran-ı Kerim'i orijinal metin üzerinden okuyanların sayısını artırmaktır. Böylece doğru okuma ve doğru anlama yolunun mümkün olduğunca genişletilmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Kur'an-ı Kerim'i yeni öğrenenler ve orta düzeydeki okuyucular Kur'an-ı Kerim'i hecele-yerek (ve hatta KEKELEYEREK) okurlar. Bu heceleme işlemi, Kur'an-ı Kerim ve Arapça yazı karakterlerine özel aşağıdaki adımları içermektedir.

1. temel karakterin belirlenmesi,
2. karakterin harekesine/harekelerine ve med (uzatma harfleri; elif, vav, ye) harflerine göre nasıl okunacağı, uzatılıp uzatılmayacağı
3. seslendirilecek bir sonraki temel karakterle arada okunmayan harf ve secavend harfleri olup olmadığı,
4. okunmayan harfler ve secavend harflerini de gözeterek ele alınan kısma bir ses atanması

Bu ses atama işlemi yapıldığında vücuda gelen hem karakter grubu hem de ses karşılığı Elmas Hece (EH) olarak isimlendirilmiştir. Bilinen hece kavramı ile EH karşılaştırması Besmele üzerinden aşağıda yapılmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ

Normal Hece - ب - س - م - الل - ل - ه

Elmas Hece - ب - س - م - ال - ل - ه

Bu özel heceleme işleminde metin, EH adı verilen hece altı seslere bölünmektedir. Elmas hece mantığına göre tasarlanan yazılı, görsel ve işitsel ürünlerle, okuyucuya bu hece altı sesleri oluşturmada ve seslendirmekte kılavuzluk edilmesine Elmas Hece Mühendislik Yöntemi denilmiştir.

BULGULAR

EH varyasyonları Elmas Hece Tablosu (EHT) adı verilen bir tabloda toplanmıştır. Alfabetik sırayla her bir harfin varyasyonları sıralanmıştır. En fazla varyasyon nûn (ن) harfinde tespit edilmiştir. Diğer zirve yapan varyasyonların da huruf-u mukatta'adan olmaları sebebiyle huruf-u mukatta'a ilişkisi fark edilmiştir. Konu üzerinde yoğunlaşınca ve etraflıca düşününce EHMY'de yapılan temel işlemin metnin kesilmesi ve tasnifi olması nedeniyle huruf-u mukatta'a ile kavramsal örtüşmenin de varlığı tespit edilmiştir. İlahiyat sahası ve tefsir ilmi açısından önemli bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Bu yöntem, Kur'an-ı Kerim'i öğrenme ve okumada yaşanan, çok sayıda okuyucu kaybına neden olan problemlere çözümler getirecektir. İnsan zihnindeki işleyiş esas aldığı için algılanması son derece kolay ve doğaldır. Dijital ürünlerde en önemli özellik olan takip konusunda daha iyisi düşünülemez. İşlevsel bir kişisel öğrenme aracı olması nedeniyle okuyucu sayısının atmasında ve okuma kayıplarının geri kazanılmasında son derece faydalı olacağı düşünülmektedir. Tasarlanan yazılı, görsel ve işitsel ürünlerle ileri düzeyde okuyucu olabilme süresi kısaltılabilecektir. Hem hoca hem talebe üzerindeki stres ve yükü yok seviyesine düşüreceğine inanılmaktadır. Hatta eğitim sürecinin şevkli ve eğlenceli bir aktiviteye dönüştürmesi söz konusu olacaktır. Yöntemin başka dil ve sahalara uygulanması da mümkündür. Başta İbranice gibi benzer diller olmak üzere diğer dillere de rahatlıkla uyarlanabilir. İlişkili saha örnekleri için de işitme engellilerin, zihinsel engellilerin eğitimleri zikredilebilir. Huruf-u mukatta'a ilişkisi ve bulguları ilahiyat sahası ve tefsir ilmine sunulmuş tartışmasız istatistiksel verilerdir. Kur'an-ı Kerim'in mucizevi bir yönünün herkes tarafından görülebilecek bir şeklidir. Kur'an-ı Kerim'in elmas hazinelerinden bir elmasın insanlığın nazarına açık sunulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an-ı Kerim, Kur'an-ı Kerim Eğitimi, Kişisel öğrenme, Elmas Hece, Huruf-u Mukatta'a

ELMAS HECE MÜHENDİSLİK YÖNTEMİ İLE ELDE EDİLEN ELMAS HECE TABLOSUNUN TASNİFİ VE ELMAS HECE SES TABLOSUNUN ELDE EDİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Mürsel ÖNDER

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Mekatronik Mühendisliği Bölümü
mursel.onder@gop.edu.tr

Ahmet KÖROĞLU

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Mekatronik Mühendisliği Bölümü
02.03.1992@hotmail.com.tr

ÖZET

GİRİŞ

Elmas Hece Mühendislik Yöntemi (EHMY) Kur'an-ı Kerim Eğitiminde tamamen yeni bir yöntemdir. Yeni başlayan okuyucu gözünden metin kesilmekte her bir kesim Elmas Hece (EH) olarak isimlendirilmektedir. Elmas Hece Mühendislik Yöntemi kullanılarak Kuran-ı Kerim doğru okunması ve doğru anlaşılmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda elmas hece mantığı esas alınarak yazılı ve görsel ürünlerle başlangıç düzeyindeki okuyucuya kılavuzluk edilecek etkili kişisel gelişim araçları, hatim setleri gibi birçok ürün hayata geçirilebilecektir. Fakat bunu yapabilmek için bu yöntem ile Kur'an-ı Kerim'in tamamı elmas hecelere bölünmesi gerekmektedir. Bu işlem sonucunda Kur'an-ı Kerim de geçen bütün elmas hece varyasyonları elde edilerek bir tabloda toplanmaktadır. Bu tabloya Elmas Hece Tablosu denilmektedir. Bu çalışmada elmas hece tablosu kullanılarak her bir harfin tasnifinin yapılması ve elde edilen tasnif tablosundan ses tekrarları atılarak Elmas Hece Ses Tablosunun (EHST) elde edilmesi konu edilecektir.

YÖNTEM

Kur'an-ı Kerim'in tamamı için, alfabedeki temel harflere ait Elmas hecelerin tespiti Elmas hece algoritması ile yapılmıştır. Bu algoritma ile elmas hece tablosu aşağıdaki gibi elde edilmiştir.

Tablo 1 Elmas Hece Tablosu Kesit

ا	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
ا	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
آ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
إ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
أ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
أ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Her bir harfin elmas hece varyasyonları Elmas Hece Tablosu (EHT) adı verilen bir tabloda toplanmıştır. Bu tabloda her bir harf için elmas heceler karışık halde bulunmaktadır. Tablonun daha anlaşılır olması için her bir harfin aynı seslere karşılık gelen hecelere göre gruplara ayrılarak tasnifinin yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda elmas hece tablosunun tasnifi hareketler esas alınarak her bir harf için aşağıdaki gibi yapılmıştır. Böylece elmas hece tasnif tablosu elde edilmiştir.

Tablo 2 Tek Bir Harf İçin Örnek Tasnif Tablosu

ا	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
ا	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
آ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
إ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
أ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
أ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Tasnif işlemleri yapıp elmas hece tasnif tablosu elde edildikten sonra Elmas Hece Ses Tablosu (EHST) oluşturmak üzere her bir ses için tasnifi elde edilen harflerin ses tekrarları atılarak sadeleştirilmesi gerekmektedir. Bu sadeleştirme sonucu elmas hece ses tablosu aşağıdaki gibi elde edilmektedir.

Tablo 3 Elmas Hece Ses Tablosu Kesit

ا	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
ا	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
آ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
إ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
أ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
أ	ب	ت	ث	ج	ح	...	ل	م	ن	و	ه	ی
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Bu işlem ile tek bir ses dosyası ile birden çok varyasyonun seslendirilmesi sağlanarak büyük miktarda veri kazancı sağlanacaktır.

SONUÇ

Günümüzdeki hatim programlarında ki en büyük sorun yüksek veri miktarlarına ihtiyaç duymalarıdır. Elmas hece mühendislik yöntemi ile elde edilen elmas hece tablosunun tasnifi yapılarak ve ses tablosu oluşturularak büyük miktarda veri kazancı sağlanacaktır. 1000 kata kadar varabilecek veri iyileştirmesi ile insan zihnine uyumlu, kişisel öğrenme kolaylığı, takip ve algılama kolaylığı gibi birçok özelliğe sahip sesli görsel Kur'an-ı Kerim hatim setleri gibi birçok ürünün geliştirilmesine olanak sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an-ı Kerim, Kişisel öğrenme, Elmas Hece, Elmas Hece Ses Tablosu

المخرج الوحيد للأمة الإسلامية : الإيمان التحقيق

د. محمد مغير محمد زبير
الكلية العربية الإصلاحية بسريلانكا
mufeer96@gmail.com

المستخلص

كان العالم الإسلامي يعاني من مشاكل نفسية، وخلقية، واقتصادية، وسياسية، وفكرية في أواخر القرن العشرين. وكانت الأمة الإسلامية في حينها غير قادرة لمواجهة الهجمات الشرسة التي كان يشنها أعداء الإسلام من شتى النواحي. وإن كان لهذا الوضع المهيمن، أسباب كثيرة متعددة من وجهات نظر مختلفة، فيرى الإمام بديع الزمان النورسي بأن السبب الرئيسي لهذا الوضع السيئ، هو ضعف شديد أصابه الإيمان عند معظم المسلمين أو الإيمان التقليدي التي يتوارثه جيل بعد جيل. ويرى الإمام النورسي في قرارة نفسه بأن المخرج الوحيد من هذه الحالة السيئة، ولرفع مستوى الأمة الإسلامية من كل النواحي، هو تقوية إيمانهم، ونقلهم من حالة الإيمان التقليدي إلى الإيمان الحقيقي، والاهتمام بهذا الموضوع قبل كل شيء. لأجل ذلك كرس الإمام حياته وهو في منفى وسجون مع تحمل مشقات غير عادية في كتابة الرسائل النورانية ومراجعتها ونشره.

الكلمات المفتاحية: رسائل النور، الأمة الإسلامية، تقوية الإيمان.

التربية بين العقل والقلب والنفس

د. منير هاشم خضير
جامعة كركوك – كلية التربية / العراق
moneir_67@yahoo.com

المقدمة:

إنَّ المتتبع بدقّة لحال المسلمين اليوم وبالأخص حال من يتصدى للعمل الإسلامي الدعوي أو السياسي أو الاجتماعي والإغاثي يلاحظ بوضوح أنَّ هناك حلقة مفقودة بين الأقوال والأفعال، والسبب الرئيسي في ذلك هو ضعف الإيمان، فعندما يُهيمن الإيمان الحيّ على القلب، فإنه يُولّد في قلب صاحبه طاقةً عظيمةً، وقوةً روحيةً هائلةً تدفعه للقيام بالأفعال التي تناسب المواقف المختلفة من سرّاء أو ضرّاء .. لذلك فلو تجاوزنا البدء بالتربية الإيمانية فإنّ الفجوة ستزداد بين الواجب والواقع وبين العلم والعمل.

والتربية كما يقول الإمام البيضاوي: هي تبليغ الشيء إلى كماله شيئاً فشيئاً، ويمكن تعريفها كذلك بأنها الأداة التي تقوم بإحداث تغيير أو أثر دائم في الشيء.

لذلك فإن من أهم أهداف التربية الإسلامية الصحيحة هو: إحداث أثرٍ إيجابي دائم في المكونات الأربعة للإنسان، ينتج عنه تغيير حقيقي في ذاته ليشمل:

- المفاهيم والتصورات في العقل.
- إصلاح الإيمان في القلب.
- تزكية النفس وترويضها على لزوم الصدق والإخلاص والتواضع ونكران الذات.

ويشمل كذلك ضبط حركة المرء والتعود على بذل الجهد في سبيل الله عز وجل، لتكون ثمرة هذا التغيير - في هذه المحاور - تنشئة المسلم الصالح المصلح الذي تتأسس عليه الأسرة المسلمة، فالمجتمع المسلم، ومنه تنبثق الحكومة المسلمة وصولاً إلى الاتحاد الإسلامي أو الخلافة الإسلامية أو إستاذية العالم.

ومن الضروري أن تستمر التربية ولا تنقطع أو تتوقف عند فترة معينة، لأن الأمر الذي استوجبها دائم لا ينقطع ولا يتوقف حتى الموت: {وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ} [الحجر/٩٩].

تأمل قوله تعالى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ...} [النساء/١٣٦].

يقول الأستاذ محمد قطب معلقاً على هذه الآية: أي حافظوا على إيمانكم، استمروا فيه، لا تغفلوا عن المحافظة عليه .. لا تفتروا عن معاهدته ورعايته وتغذيته وتقويته والحرص عليه.

ومما يؤكد هذا المعنى قوله صلى الله عليه وسلم: «إنَّ الإيمان يخلق في القلوب كما يخلق الثوب، فجددوا إيمانكم» فمهما تقدّم عمر المرء، ومهما ارتقى في سُلّم المسؤولية، فلا بدّ له من الاستمرار في التربية حتى يستمر قيامه بحقوق العبودية لله عزّ وجلّ.

وقال صاحب الظلال: «إنَّ القلب البشري سريع التقلب، سريع النسيان، وهو يشف ويشرق فيفيض بالنور... فإذا طال عليه الأمل بلا تذكير ولا تذكّر، تبدل وقسا، وانطمست إشراقته، وأظلم وأعتم، فلا بدّ من تذكير هذا القلب .. ولا بدّ من اليقظة الدائمة كي لا يصيبه التبدل والقساوة».

وأما النفس فهي كالأسير الذي يحاول مقاومة الأسر، فإن أسرته فلا بد من اليقظة الدائمة معه حتى لا يفلت منك ويأسرك ويجعلك طوع أمره.

والعقل أيضاً يحتاج باستمرار إلى تزويده بالعلم النافع حتى تتسع مداركه، وتُفتح نوافذه، فتزداد معرفته بربه، وما يُقر به إليه {وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْماً} [طه: ١١٤]

الكلمات المفتاحية: التربية، القلب، العقل، النفس.

مزج العلوم الدينية بالعلوم الكونية منهجاً تربوياً

د. محمود مصري
عضو هيئة تدريسية في جامعة السلطان محمد الفاتح بتركيا
m.a.misry@gmail.com

ملخص البحث

إن امتزاج العلوم الدينية بالعلوم الكونية في مناهج التعليم في الدول الإسلامية بات من الضرورات الملحة التي تقتضيها التطورات العلمية والثقافية المتسارعة في تلك مجتمعات تلك الدول، وسواء في ذلك مؤسسات التعليم العام أو مؤسسات التعليم الشرعي على مختلف فروعها ومستوياتها. غير أن كثيراً من التحديات لا تزال تقف حائلاً أمام هذا التوجّه، ولا بدّ من السعي في علاجها، ووضع الحلول والتصورات والبرامج المناسبة حتى ننقل من التنظير إلى التطبيق.

إن النتائج الإيجابية التي سوف تترتب على تبني هذا النهج لن تقتصر على المجتمعات المحلية، وإنما سيكون لها الشأن الكبير في إنقاذ البشرية من جهات متعددة، على رأسها ألا يكون العلم سبباً في شقائها، الأمر الذي سيمهد لانتقالها إلى رشدّها وارتقائها إلى كمالها.

سوف يتناول البحث محاور خمسة:

الأول: ما هي أهمية المزج بين العلوم الدينية والعلوم الكونية في مناهج التعليم في الدول الإسلامية.

الثاني: ما هي الصور الممكنة لهذا المزج اليوم في المؤسسات التعليمية العامة والشرعية.

الثالث: ما هي معايير الجودة في المؤسسات التي تتبنى هذا النهج، وما هي مؤشرات تلك المعايير، وكيفية قياسها.

الرابع: ما هي التحديات التي تواجه هذا المزج.

الخامس: عرض نماذج تطبيقية تاريخية ومعاصرة.

الكلمات المفتاحية: الامتزاج، العلوم الدينية، العلوم الكونية، مناهج التعليم.

كيفية المزج بين العلوم الدينية والعلوم العقلية

Dr. Hama Djibi Mohamed
University Of Alhaj Mahmuod Kaat- Niger
hamajibi@yahoo. fr

المقدمة

إن المزج بين العلوم الدينية والعلوم العقلية من أهم الأسباب والوسائل التي يمكن للإنسان أن يتوصل من خلاله إلى الإيمان بالله وتثبيته في القلب إضافة إلى التربية والسلوك. وقد جعل الإمام بديع الزمان سعيد النورسي أسس هذا الطريق إتباع القرآن الكريم والسنة النبوية المطهرة والمعرفة العميقة للنفس البشرية، والمعرفة الدقيقة بظروف المجتمع. ومن مميزات هذا الطريق الجمع بين العقل والقلب والتفكير في آيات الله واكتشاف العجز أمام الله تعالى والشفقة بين البشر، وغيرها من الأسس التي تعرج بالمؤمن إلى الله تعالى.

فقد رأى سعيد النورسي أنه من الضروري المزج بين العلوم الدينية والعقلية، فذلك لم يكتف بدراسة العلوم الدينية فقط، بل درسها ودرس غيرها من العلوم.

فقد التقى بعض أساتذة العلوم الحديثة، فاطلع على علوم الجغرافيا، والفيزياء والكيمياء، والجيولوجيا والفلك والفلسفة والتاريخ.

ومن شدة نبوغه العلمي ذاعت شهرته، فلقب ب(بديع الزمان).

المحور الأول: طريقة المزج بين العلوم الدينية والعلوم العقلية:

فقد ذكر الإمام سعيد النورسي بأن الأمة الإسلامية لا يمكن أن تحقق أهدافها ولا أن تنهض إلا بالمزج بين العلوم الدينية والعلوم العقلية، وفي سبيل هذا الهدف حاول إنشاء جامعة إسلامية في كردستان، فسافر إلى إسطنبول لإقناع المسؤولين بذلك، ولكنه لم يفلح في مسعاه فرجع إلى (وان).

وفي عام ١٩٠٧م عاد النورسي إلى إسطنبول، وهو يريدك أن الإصلاح التعليمي والسياسي هما أساس أي نهضة، لذا قدم إلتماساً إلى السلطان عبد الحميد الثاني، يطلب منه فتح مدارس للعلوم الرياضية والطبيعية إلى جانب المدارس الدينية.

وهذا كله محاولة من الإمام سعيد النورسي لمزج بين العلوم الدينية والعقلية.

المحور الثاني: العلاقة بين العلوم الدينية والعقلية:

إن ثمة علاقة بين الاثنين، تتمثل في كمال فهم الإرادة الإلهية، وما ينبغي أن يكون عليه هذا الكون. ولا يكون هذا إلا باستيعاب المحصلة النهائية، لتشابك هذين العلمين.

فليس كما يعتقد البعض أن النص الشرعي هو المهيمن على النظر العقلي، بل على خلاف ذلك، فالدور بينهما تكاملي، والتأثير بينهما متبادل.

وتعود أهمية هذه العلاقة والتأثير في كون أن العلم الشرعي لوحده لا يكفي في تحقيق المراد الإلهي لصالح الإنسان والكون، إذ لا بد من معرفة هذا الإنسان، والبيئة المحيطة به، وهو محل تنزيل الخطاب الإلهي، ولا يتأتى هذا الأخير إلا بدراسة العلوم العقلية، كما أن كثيراً من تعاليم الدين هي تعاليم ومبادئ مجردة، تحتاج لإسقاطها على الواقع لتفاعل معه، فينتج عن ذلك نمط من التدين ونموذج من الصلاح نسعى ونرنو إليه.

وهذه العملية (الإسقاط والتفاعل) تحتاج إلى فهم مكون من ركيزتين، تقوم إحداهما على العلم الشرعي، والأخرى على العلم العقلي.

المحور الثالث: تأسيس النقل على العقل:

يمكن أن نتحدث عن هذا الموضوع حسب ما يراه سعيد النورسي، حيث يرى أن هذا الموضوع على مبدئين أساسيين:

أحدهما: مبدأ تأسيس النقل على العقل: ومقتضاه أن النقل يؤول على مقتضى العقل، متى ظهر تعارضه معه.

وثانيهما: مبدأ التوصل بالعقل في النقل: ومقتضاه أن المفاهيم العقلية تكون وسائط في بيان الحقائق النقلية.

وقد عمل النورسي بهذين المبدئين في فترة تفلسفه، إذ يخبرنا أنه كان يقيم الحقائق الإسلامية على أدلة عقلية، كما هي طريقة الفلاسفة، داخل في مناظرة خصومه وخصوم الإسلام، وينظر العلماء ويناقشهم في أدق المسائل، كما نجد أنه كان يلجأ في توضيح المعاني الإسلامية إلى مفاهيم الفلسفة.

الكلمات المفتاحية: العلوم الدينية، العلوم الحديثة، الإيمان الحقيقي.

تأثير العلوم على الدعوة الإسلامية في عصر العولمة

د. ذو الكفل هادي إيمان
الجامعة الإسلامية أندونيسيا
dzulkifliamnan87@gmail.com

ملخص البحث

هذا البحث سيبحث عن تأثير العلوم على الدعوة الإسلامية في عصر العولمة. فدين الإسلام هو الدين الذي دعا به رسول الله صلى الله عليه وسلم رحمة للعالمين. فالدعوة الإسلامية تقوم على أساس علم صدر من كتاب الله وسنة رسول الله صلى الله عليه وسلم. وقد سجل التاريخ على ممر الأزمنة، أن الدعوة الإسلامية لعبت دورا كبيرا في حمل الناس على بناء الحضارات في شتى بلاد العالم شرقية وغربية رغم أنهم كانوا قبل ذلك في ظلمات الجاهلية، بل أعجب من ذلك، تخرج من تلك الحضارات علماء تفننوا في علوم كثيرة من العلوم الدينية والعلوم الكونية. وفي عصر العولمة ازدهرت العلوم وتطورت سريعة فتؤثر كثيرا على الدعوة الإسلامية. لذلك، سيحاول هذا البحث على تحليل تأثيرات العلوم الكونية سواء كانت إيجابية أو سلبية وتحدياتها على الدعوة الإسلامية في هذا عصر العولمة ويبينها أحسن بيان. فخلاصة البحث، أن العلوم الكونية تؤثر على الدعوة الإسلامية ، ولكنها استطاعت أن تكون وسيلة من وسائل الدعوة مهمة في هذا عصر العولمة.

الكلمات الرئيسية: العلوم، الدعوة الإسلامية، تأثير، عولمة

الصحابة والفتنة الكبرى دراسة تحليلية

الباحث محمد حسين فاروق
جامعة عائشة الصديقة لتنمية الأمومة بسريلانكا
hussainaleemi@yahoo.com

ملخص البحث

كانت الفتنة الدامية التي حدثت في عهد الصحابة رضوان الله عليهم إثر مقتل الخليفة الثالث عثمان بن عفان رضي الله عنه من أخطر الفتن التي تعرضت لها الأمة الإسلامية في التاريخ الإسلامي كله؛ لأنها أدت بالأمّة الإسلامية إلى صدمات ومعارك. وكذلك انتهز بعض المغرضون هذه الفرصة للطعن في الصحابة والنيل من مكانتهم عامة وأهل البيت خاصة. من هنا صارت دراسة فترة الفتنة الكبرى التي ظهرت بعد مقتل الخليفة الثالث عثمان بن عفان رضي الله عنه مهمة، وقد استمرت هذه الفتنة حتى فترة حكم الخليفة الرابع علي رضي الله عنه ومواقف الصحابة منها، ويجب أن تدرس دراسة تحليلية بشكل منصف لكي نذب الأذى عن الصحابة رضوان الله عليهم. فقد بذل كثير من علماء المسلمين والأئمة من أهل السنة والجماعة جهودا عظيمة في توضيح صورتها على حقيقتها والرد على الشبهات التي ألصقت بهم.

وللإمام بديع الزمان سعيد النورسي دور كبير في تصحيح الأخطاء التي وقعت في فهم الفتن التي حدثت في عهد الصحابة والرد على الشبهات التي ألصقت بهم. ووقف حول الفتن التي وقعت في عهدهم وقفة لم يقفها مثله من العلماء قبله. على سبيل المثال حينما يظن كثير من الناس بأن الصحابة هم الذين كانوا سببا لهذه الفتن وتقاتلوا فيما بينهم، وأن اليهود هم الذين زادوا الطين بلة، وفي رأي الإمام بديع الزمان سعيد النورسي أن بعض الصحابة المؤهلون للاجتهد اجتهدوا فأخطئوا في الاجتهاد فهذا الاجتهاد الخاطئ ترتبت عنه ظاهرة اجتماعية فاستغلها بعض المنافقين الأذكاء الدسائسين الماكرين كاليهود. لذا ما استطاع الصحابة إيقاف تلك الحادثات إلا بإصلاح الحياة الاجتماعية والأفكار المختلفة آنذاك. وكذلك عندما يرى كثير من العلماء هذه الفتن على أنها اختلافات سياسية. وبديع الزمان النورسي يرى هذه الفتن والاختلافات على أن لها أبعاد اجتماعية ونفسية.

ومن هنا تهدف هذه الورقة إلي تأصيل الصورة الصحيحة وتصحيح المفاهيم بحقيقة هذه الفتن معتمدة على المنهج التحليلي المقارن بين آراء العلماء و آراء الإمام بديع الزمان سعيد النورسي.

الكلمات المفتاحية: الصحابة، الحلول، بديع الزمان النورسي.

مظاهر الإعجاز العلمي في القرآن الكريم عند الإمام النورسي

د. رضوان جمال الأطرش

قسم دراسات القرآن والسنة كلية معارف الوحي والعلوم الإنسانية

الجامعة الإسلامية العالمية ماليزيا

radwan@iium.edu.my

ملخص البحث

لا تزال الدراسات اللغوية الخاصة بالإعجاز العلمي ينقصها العديد من اللوازم المنهجية التي تعين على فهم كتاب الله، الأمر الذي يشكل تحدياً صعباً أمام الباحثين ويتطلب مكابدة عقلية أمام المتخصصين في الدراسات الإسلامية بشكل عام والدراسات القرآنية على الخصوص. لذلك تهدف هذه الدراسة إلى بيان معالم المنهج الإعجازي الذي اتبعه الأستاذ الإمام سعيد النورسي رحمه الله في الكشف عن كنوز القرآن، حيث تميز رحمه بنظرته المنهجية الثاقبة وهو يتحدث عن شمولية القرآن على اعتبار أنه فيه كل شيء ولكن هذا في نظره غير متاح للجميع لكي يبصروه ويدركوه، لأن أسلوب القرآن على درجات متفاوتة في العرض البلاغي وحسب الحاجة وبمقتضى المقام والمناسبة. فهناك معالم فريدة ومتميزة قام بها الأستاذ النورسي رحمه الله في حديثه عن الإعجاز العلمي حيث أشار إلى أننا نعيش في زمن تحكمه الطائفة والقطار واللاسلكي وكل أدوات التكنولوجيا الحديثة. كما أشار إلى أن الإعجاز العلمي في القرآن جاء من جهتين: عند الحديث عن معجزات الأنبياء عليهم السلام، وعند سرد الحوادث التاريخية. ولهذا سنقدم أمثلة على ذلك، من خلال الحديث عن قصة أصحاب الأخدود والحديث فيها عن القطار، والحديث كذلك عن الكهرباء في آية الله نور السماوات والأرض، وأهم ما في المسألة أن الأستاذ الإمام ربط بين الإعجاز العلمي وبين معجزات الأنبياء المادية، كما ربط بشكل مثير ورائع وجوه الإعجاز العلمي بأسماء الله الحسنى، وهذا شيء لم يقم به أحد من قبل. ويأتي هذا البحث ليحقق تلك المهمة معتمداً على المنهج الاستقرائي والذي يتم استخدامه لجمع المادة المتعلقة بعنوان البحث وما فيه من مفردات من كتب الشيخ النورسي رحمه الله وخصوصاً رسائل النور، وكتاب إشارات الإعجاز في مظان الإيجاز. ثم المنهج التحليلي، والذي يتم توظيفه من أجل دراسة المعلومات التي تم جمعها ثم تصنيفها، واستنباط اللوازم العملية المفيدة للباحثين في الدراسات القرآنية. وكشفت نتائج البحث إلى أن قضايا الإعجاز العلمي من أهم الوسائل التي تعين على فهم كتاب الله عز وجل وأن جهود الأستاذ الإمام النورسي في الإعجاز القرآني العلمي جهود فريدة لم يقم بها من قبل.

الكلمات المفتاحية: القرآن الكريم، الإعجاز العلمي، المنهج، النورسي، رسائل النور.

أهمية المزج بين القلب والعقل في الدعوة إلى الإسلام في أفريقيا

الباحث كماغاتي صالح

الأستاذ بمعهد اللغة العربية للناطقين بغيرها في جامعة إفريقيا العالمية بالسودان

kamagates2002@yahoo.fr

أهداف الدراسة :

تسعى هذه الدراسة لتحقيق الأهداف الآتية :

- ١- تعرف على مدى أهمية عملية مزج القلب والعقل في الدعوة الإسلامية في القارة الأفريقية
- ٢- بيان أن للقلب والعقل وربط بينهما في عملية الدعوة تعتبر من وسائل منهجية دعوية في ترقية المجتمع في أفريقيا .
- ٣- أن الاعتماد على عنصر القلب والعقل وربطهما بالدعوة الإسلامية على المجتمع الإفريقي هو سبيل الأمثل في حلول مشكلة المجتمع الإفريقي فضلاً بالاعتماد على أحدهما فقط بدون الآخر في الصرح الدعوي .
- ٤- علاقة الترقية الوجدانية والنورية ودورها فعال على المسلم والمجتمع الإفريقي عبر الدعوة .
- ٥- طريقة المزج بين القلب والعقل كوسيلة منهجية علمية لتوصيل التعليم الدعوي والتوجيهات الشعبية العظمى لتوجيه الشعوب الإفريقي عبر التعليم الدعوي .

تحتوي هذه الدراسة فقرات تالية :

- ١,١ تعريفات لغوية واصطلاحية واجرائية لمصطلحات الدراسة
- ١,٢ مفهوم المزج لغة واصطلاحاً . ومفهوم القلب والعقل لغة واصطلاحاً .
- ١,٣ مفهوم الإيجرائي لمزج العقل القلبي في الدعوة الإسلامية
- ١,٤ مامعنى أفريقيا وعلاقة شعوب أفريقيا بالدعوة الإسلامية .
- ١,٥ معنى الدعوة لغة واصطلاحاً .
- ١,٦ أركان الدعوة ووسائلها وطريقة مزجها في العقل والقلب ومن ثم ترقية المجتمع الإفريقي بها .
- ٢,١ مفهوم المنهج الدعوي ومدى فاعلية محتواه في مزجها بين القوة الوجدانية النورانية في ترقية المجتمع الإفريقي .
- ٢,٢ طريقة ربط الدعوة كوسيلة انقاذ المجتمع الإفريقي عبر تطبيقها على القلب والعقل في المحيط الدعوي ، مع سرد بعض النماذج النبوية الواردة من الأثر والتجارب البشرية في الحياة الدنيوية في بيان مدى تأثير عملية الدعوة عندما تكون مرتبطاً بالعقل والقلب كوسيلة على التغيير المجتمع تغير جزري كمي وكيفي في ترقية المجتمع بصفة عامة وعلى المجتمع الإفريقي على وجه الخصوص .

٢,٣ التطبيقات الدعوة الوجدانية وتأثيرها الإيجابي على المجتمع .

٣,١ التعليم الدعوي وتطبيقاته الوجداني والنوراني مثل القيم - و العدالة - و الفرح - والحزن - وتوظيفها لترقية المجتمع الإفريقي عبر الدعوة الإسلامية .

٤,١ تقديم بعض النماذج الحية على الأرض الواقع من النصوص النبوية وفي الحياة التجريبية

٤-٢ نتائج الدراسة مع التوصيات والمقترحات .

والله هو ولي التوفيق .

الكلمات المفتاحية: إفريقيا، الدعوة إلى الإسلام، العقل والقلب

العلم في رؤاه الكونية بين منظورين

د. عصمت محمود أحمد سليمان
قسم الفلسفة في كلية الآداب بجامعة الخرطوم - السودان
wadmahmoud@gmail.com

ملخص البحث :

لا تكتفي العلوم المختلفة بتقديم إجابات مخصصة موصولة بحقول العلوم المتباينة من أحياء وفيزياء وكيمياء وعلم نفس وجمال وغيرها من أضرب العلوم والمعارف؛ بل إن تلك العلوم والمعارف تتداعم وتتكامل لتقدم في نهاياتها وخلاصاتها ما يعرف بالرؤية الكونية.

الرؤية الكونية لأي نسق حضاري يمكن الإشارة إليها بكونها تجيء متضمنة الإطار الكوني الكلي الذي يفهم في سياقه كل شيء ويُقيم، وهي تصور يُحدد ضرورة معالم إجاباتنا عن أسئلة الوجود الكبرى؛ كما أنها بنفس الدرجة التي يقدم لنا عناصر الانسجام بين معارفنا وعلومنا المتعددة.

يلحظ المشتغلون بتاريخ العلم في عصوره المتأخرة وجود رؤيتين ظللتا حاضرتين بدرجة مختلفة من البروز والحضور على المستوى الإنساني منذ القرن السابع عشر الميلادي؛ أولاهما رؤية كونية أنتجت عدد من الاتجاهات والتيارات المادية التي تناهت إلى مذاهب مادية صارمة تؤمن بأزلية المادة وألا وجود إلا للمادة، ولا تعترف بتفسير للظواهر المختلفة على نحو يتجاوز نوعين من العلل: (الضرورة والصدفة)، ولا تعترف بتفسير للظواهر المختلفة على نحو يتجاوز نوعين من العلل: (الضرورة والصدفة)، ومن ثم ترفض كل ما هو غيبي.

على الصعيد المقابل تنهض رؤية كونية صاحبت الحضارات الإنسانية منذ القدم؛ ولكن تحولات العلم وتقدمه الصاعد منذ مستهل القرن العشرين جذبتها بشدة لتقف في مقابل الرؤية الكونية المادية، لتنتهز على ضوئها مقولة أزلية المادة ويعلو القول بأن بداية الزمن أمر لا مناص منه، ومن ثم تنتهي هذه الرؤية إلى الإيمان بإبداع إلهي لهذا الكون من العدم، وتعيد تأكيد ما هو روحي في الإنسان وتُشدّد عليه، وهكذا تتضح معالم رؤية كونية مناهضة للرؤية السابقة لتلقي بظلالها في الإجابة عن كافة أسئلة الإنسان المعاصر حول الله والكون والإنسان والمادة والروح والعقل والماضي والحاضر والمستقبل.

تسعى هذه الورقة البحثية إلى المقارنة بين منظور الرؤية الكونية المشار إليهما آنفاً وتجلياتهما على الأصعدة المختلفة؛ وفق منحنى تحليلي يتضمن التتبع التاريخي لطائفة من التحولات على المستوى العلمي، ونختتم ذلك باستصحاب بعض ملامح أطروحة الإمام النورسي حيال الرؤية الكونية الإيمانية.

الكلمات المفتاحية: العلم، رؤية كونية، الإمام النورسي.

THE NEED FOR NEW AND CREATIVE CONTRIBUTIONS TOWARDS THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

Professor Dr. Muhammed Mumtaz Ali
Department of Usul Al-Din and Comparative Religion KIRKHS, IIUM
mumtazali303@gmail.com

ABSTRACT

The development of modern science and technology has impressed many nations of the world. As a result of this most nations have joined the unending race for scientific and technological development. However, due to the philosophical foundation, place and aim of modern science and technology, a significant segment of the Muslim world still, at a theoretical level, refuses to join this race, and has instead adopted a critical attitude towards it.

Without denying the importance of science and technology, Muslim thinkers from the tradition of Islamic revival, urged the Muslim Ummah to challenge the philosophical foundation, position and objectives of modern science and technology. Islamic revivalists such as Said Nursi, Mohd Asad, Sayyid Mawdudi and others benefited fully from the genuine contributions of modern science and also raised several questions about modern science and technology. They argued that Muslims of the contemporary world are under an obligation to make original contributions in this area. They asserted that it is the duty of Muslims to bring modern science and technology back to the noble goals of life and society.

This paper is in continuation of the views of Said Nursi and others argues that Muslims must come forward with innovative and creative insights from the Quran and Sunnah to develop a new framework of science and technology making them subordinate to life and society.

To that end, this paper in its first part provides a realistic view of science based on truth and reality of life, society and the world. Such a view of science is distinct from the main notions of modern science. In the second part, the paper highlights the milestones necessary for the proper and result-oriented development of science and technology. The third part elaborates the need for the use of collective resources and concentrated joint efforts of the Ummah for the development of science and technology. It is concluded that the Muslim Ummah cannot delay anymore its holistic and comprehensive movement towards sustainable and proper development of science and technology, without which the ideal goals of life and society as revealed by Allah swt cannot be achieved.

Keywords: Islamic revivalist, modern science, technology.

THE EPISTEMOLOGY, ONTOLOGY, AXIOLOGY, OF PSYCHOLOGY FROM ISLAMIC PERSPECTIVES

Shukran Abdul Rahman

International Islamic University Malaysia

shukran@iiu.edu.my

ABSTRACT

BACKGROUND

Scholars have been found to use various approaches and methods when studying subject matters in Psychology, and the subject matter-in questions differ from one scholar to another. It has been found that both the former, which concerns the epistemological aspect of Psychology; and the latter (ontological aspects) have been influenced by cultural factors, including the belief systems of the scholars and their disciples (axiological aspects).

OBJECTIVES

The objective of this paper is to discuss the nature of human characteristics (ontological aspects); the ways to study them (ontological aspects), and the underlying principles which govern the process to, and scope of, the study of human characteristics (axiological aspects) by highlighting the contributions of Bediüzzaman Said Nursi to the field of Psychology.

METHOD

This paper attempts to address the objectives by adopting the Kipling method of collecting and analysing information (Miller, 2009). It helps the authors to analyse relevant information obtained from various literature which feature Said Nursi and his work.

SIGNIFICANCE

This paper highlights the contribution of Said Nursi in the study of Psychology, offering an alternative avenue to the Western perspective of Psychology. It also features the roles of Muslim scholars in describing the nature of human being and the ways they derive the knowledge.

Keywords: Epistemology, ontology, axiology, psychology, Islamic perspective.

TERBİYE VE EĞİTİM KELİMELERİNE ETİMOLOJİK BİR YAKLAŞIM

Yavuz Ercan Gül

Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Eğitim Bilimleri- Kırgızistan

ydidim@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmada Türkler tarafından asırlarca kullanılmış olan “Terbiye” kavramının tanımının yapılması ve eğitimle ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma sürecinde farklı kaynaklardan yararlanılarak farklı bilim insanlarının görüşlerine yer verilmiştir. Betimsel paradigma temelinde literatür taraması modeli ile hazırlanan bu araştırma derleme bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Araştırma sonucunda “terbiye” kavramının insanın bedensel ve ruhsal olarak bütün yönlerinin geliştirilmesi olarak anlaşıldığı görülmüştür. “Eğitim” kavramının ise daha çok antiteolojik bir süreci ifade eden bir kavram olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terbiye, eğitim, insan, kültür, din.